

DEEL C: DE KERNEN

CONCEPT

1. DE KERNEN: INVENTARISATIE EN ANALYSE

1.1 Geraadpleegde studies en informatiebronnen

De uitkomsten van de inventarisatie en analyse van het buitengebied zijn tot stand gekomen door het bestuderen van de volgende verrichte studies dan wel geraadpleegde informatiebronnen:

Veldverkenning en relevant kaartmateriaal

Aan de hand van veldbezoek en kaartmateriaal zijn de huidige groenstructuur en bomenstructuur onderzocht en vastgelegd op kaart.

Intergemeentelijke structuurvisie Gulpen-Wittem, Vaals en Valkenburg aan de Geul

In 2012 is de Intergemeentelijke structuurvisie opgesteld. Ten behoeve van deze visie is een landschapsanalyse uitgevoerd. De voor het Groenbeleidsplan relevante aspecten als de landschappelijke opbouw, historische ontwikkeling en het watersysteem zijn voor deze visie reeds onderzocht. Voor dit hoofdstuk is de informatie uit de Intergemeentelijke Structuurvisie gefilterd en aangevuld waar nodig.

Bomenbeleidsplan, Groenstructuurplan en Landschapsbeleidsplan

Het Bomenbeleidsplan, Groenstructuurplan en Landschapsbeleidsplan zijn voorgangers van het voorliggende Groenbeleidsplan. In dit Groenbeleidsplan wordt het bestaande beleid geactualiseerd en worden de verschillende thema's

uit de oude beleidsstukken geïntegreerd, zodat een overkoepelend en integraal plan ontstaat. Het Groenbeleidsplan zal aanvullend ook ingaan op de actuele thema's klimaatadaptatie, ecologie, biodiversiteit en actief burgerschap. Deze thema's komen in het huidige groenbeleid onvoldoende aan bod.

Gebiedsvisie Valkenburg-Oost

Voor Valkenburg-Oost is afgelopen jaar een gebiedsvisie opgesteld, in samenspraak met o.a. inwoners en ondernemers. Op het gebied van groen en landschap is een aantal aspecten relevant voor het Groenbeleidsplan, waaronder de ambitie voor een verbeterde toegankelijkheid van het Kastelenpark als geheel, met als aandachtspunt de verbinding met het centrum van Valkenburg.

Gebiedsvisie Valkenburg-West

In 2022 wordt gewerkt aan het opstellen van de Gebiedsvisie Valkenburg-West. Hoewel deze visie nog niet officieel is vastgesteld, is het waardevol om de uitgangspunten van deze visie naast de uitgangspunten van het Groenbeleidsplan te leggen. Een belangrijk uitgangspunt van de gebiedsvisie is een verbeterde verbinding tussen het centrum van Valkenburg (Grendelplein) en de omgeving van

het Shimano Experience Center. Ook benoemt de gebiedsvisie het streven naar een robuuste groene (flaneer)zone langs de Geul in het westelijke deel van Valkenburg en het beleefbaar maken van de mergelwanden, die een sterk onderdeel van de identiteit vormen van Valkenburg aan de Geul.

Gebiedskennis stakeholders

Gedurende de totstandkoming van het Groenbeleidsplan hebben twee bijeenkomsten met stakeholders plaatsgevonden. Vanuit hun professionele kijk op het landschap hebben zij uitdagingen en kansen geformuleerd, waar het Groenbeleidsplan (mede) op voortborduurt. Het concept-Groenbeleidsplan is aan de stakeholders voorgelegd en zij hebben de mogelijkheid gekregen om hier op te reageren.

Dorpsontwikkelingsplannen

Voor een aantal kernen is een dorpsontwikkelingsplan of dorpsvisie opgesteld. Relevante aspecten worden meegenomen bij het opstellen van het Groenbeleidsplan.

1.2 Historische ontwikkeling kernen

Naar aanleiding van een studie naar de historische ontwikkeling van kernen en landschap in de gemeente Valkenburg aan de Geul zijn enkele, voor het Groenbeleidsplan relevante, conclusies getrokken:

- De historische kernen (linten) van Houthem, St. Gerlach, Oud-Valkenburg, Schin op Geul en Strucht liggen precies op de overgang van hoog naar laag, aan de rand van het Geuldal. Deze ligging betekende een verzekering van droge voeten bij hoog water, de nabijheid van een waterbron en de nabijheid van hoger gelegen, vruchtbare gronden die konden worden gebruikt voor agrarische doeleinden.
- Valkenburg is sinds de 12de eeuw, tot aan de komst van Napoleon, het administratieve centrum van het Land van Valkenburg als onderdeel van de Landen van Overmaas (samen met Dalem en Herzogenrath). Dit is ook de reden dat aan de voet van de burcht een ommuurd stadje kon ontstaan. De Geul vormde aan de noordzijde van de stad een natuurlijke barrière. Door de laaggelegen ligging van Valkenburg was het mogelijk om een gracht rondom de stad aan te leggen (m.u.v. de zuidzijde). De gracht stond in verbinding met de Geul en werd op deze manier van water voorzien. Van de vestingwerken resteren nog muurrestanten, het kasteeltje Den Halder, het aangrenzende park met eigentijdse reconstructie van de gracht en de (deels) gereconstrueerde stadspoorten. De molentak van de Geul met de beide watermolens is onlosmakelijk met de historie van het stadje verbonden.
- In het Geuldal is een aantal (voormalige) adellijke goederen aanwezig, waaronder de kastelen Genhoves, Schaloen en Oost. Deze hoge dichtheid aan kastelen en adellijke huizen is waarschijnlijk het gevolg van de centrumfunctie van Valkenburg binnen de landerijen van Overmaas.
- De historische bebouwing in de kernen is direct verbonden met de ondergrond ter plekke. Als bouwsteen fungeerde de Maastrichter kalksteen die in de directe omgeving werd gewonnen en waarvan de vele grotten en groeves de nalatenschap vormen.
- De doorgaande wegen van Maastricht naar Aken en Keulen hebben ertoe bijgedragen dat de meeste kernen zich als een soort lintdorp hebben ontwikkeld en tussen Houthem en Valkenburg een vrijwel aaneengesloten bebouwingslint heeft kunnen ontstaan, die in Valkenburg afbuigt naar de Emmaberg en de Heek. Deze ontwikkeling is terug te voeren op de Via Belgica. Pas met de aanleg van de wegverbinding tussen Strucht en Schoonbron in de jaren '20-'30 ontwikkelt zich aan de oostzijde van de gemeente de lintbebouwing.
- De aanleg van de spoorlijn heeft in Valkenburg bijgedragen aan de uitbreiding van de kern richting het spoor. Valkenburg en Houthem zijn de enige kernen waarbij de woonbebouwing een 'sprong' over het spoor heeft gemaakt. Bij Houthem en St. Gerlach vormt het spoor de begrenzing van het historische lint. Ook heeft de aanleg van het spoor en bijbehorend station Valkenburg ervoor gezorgd dat Valkenburg goed bereikbaar werd, wat het toerisme verder heeft bevorderd.
- Een andere ontwikkeling die van belang is geweest voor de gemeente is de vestiging van een achttal kloosters, merendeels in de 19de eeuw. Klooster Sint Gerlach is veruit het oudst en werd in de 13de eeuw gesticht door de heren van Valkenburg bij het graf van Sint Gerlach. Sindsdien is dit complex uitgegroeid tot het huidige monumentale geheel.
- Valkenburg kent een aantal uitbreidingen die naar alle waarschijnlijkheid een gevolg zijn van de behoefte om arbeiders die werkzaam waren in de mergelgroeves in en rondom Valkenburg, te huisvesten. Voorbeelden zijn de woningen aan de Sint Nicolaasstraat en de Pastoor Sartonsstraat.
- De aanleg van de A79 heeft ervoor gezorgd dat de oorspronkelijke doorgaande weg tussen Valkenburg en Meerssen geen regionale functie meer heeft. Nu wordt de weg voornamelijk gebruikt door lokaal verkeer, maar in het weekend en de vakantieperiodes met een hoog aandeel toeristen en recreanten. In de restruimte tussen de snelweg en het spoor is bedrijventerrein De Valkenberg ontwikkeld.

1.3 Stedenbouwkundige structuur

De aanwezigheid van groen in de buurten en wijken hangt op veel plekken samen met de periode waarin de betreffende buurt of wijk aangelegd is. Op de kaart hiernaast is de stedenbouwkundige opzet van de kernen in de gemeente Valkenburg aan de Geul verbeeld. Ten aanzien van de stedenbouwkundige structuur en het aanwezige groen kan het volgende worden geconcludeerd:

Historische (lint)bebouwing

De historische lintbebouwing in de gemeente Valkenburg aan de Geul kent een verspringende rooilijn, is kleinschalig en divers van karakter. Ook staat de bebouwing niet altijd haaks op de weg. Hierdoor is een informeel beeld ontstaan. De bebouwing staat afwisselend met langs- en kopgevels aan het lint, waardoor de herkenbaarheid en de kleinschaligheid wordt versterkt. Vaak staat de bebouwing dicht tegen het lint, waardoor ruimte voor een openbare groenstructuur ontbreekt. Op plekken waar bebouwing iets verder naar achter staat zijn er voortuinen, die al dan niet groen zijn ingericht. Doordat de straatprofielen weinig groen kennen, zorgen groene voortuinen voor een doorbreking van de stenige omgeving. In de loop der jaren zijn de historische linten, die ruim van opzet waren, verdicht met bebouwing uit latere periodes. Hierdoor is meer afstand gecreëerd tussen het landschap en het lint en vormt het lint meestal een doorlopende 'wand' van bebouwing.

Binnen het oude centrum van Valkenburg staat de bebouwing dicht op elkaar en zijn de straten smal.

Er is weinig ruimte voor groen en het centrum is op veel plekken dan ook stenig van karakter. Op enkele plekken is monumentaal groen aanwezig, zoals de dubbele rij knotlindes in de Lindenlaan of de solitaire bomen op het Theo Dorrenplein. Ook zijn op diverse plekken plantenbakken met kleurige beplanting aanwezig en hebben pandeigenaren en ondernemers vaak bloeiende plantenbakken in de vensterbank staan. De bebouwing in het centrum is of oogt monumentaal. Het groen in het centrum vormt op de meeste plekken een fraaie aanvulling op de monumentale bebouwing en draagt bij aan een prettige beleving van het centrum. Op veel plekken overheerst het stenige karakter in het historisch centrum. De plantenbakken met fleurige beplanting dragen sterk bij aan de sfeer in Valkenburg.

Wijken uit de vooroorlogse periode

Tussen de jaren '20 en '40 hebben niet veel uitbreidingen in de Valkenburgse kernen plaatsgevonden. Het gaat om bebouwing langs enkele straten. In deze periode zijn ook de oude historische linten verder verdicht. Een voorbeeld van bebouwing uit deze periode zijn de woningen aan de Sint Nicolaasstraat in Valkenburg. Deze bebouwing is planmatig opgezet, inclusief een prachtige bomenstructuur van leilindes, die in de voortuinen van de woningen staan.

Wijken jaren '50 t/m jaren '80

De uitbreidingen uit deze periode liggen in een schil rondom de historische linten/kernen. Deze wijken kennen allemaal rationele stratenpatronen. Er is echter

een verschil in de aanwezigheid van openbaar groen tussen Valkenburg en de overige kernen. In Berg, Schin op Geul, Sibbe, Vilt en Houthem is vrijwel geen sprake van een bomenstructuur en is er weinig openbaar groen. De wijken ogen hierdoor vrij versteend. Het feit dat veel voortuinen ook versteend zijn draagt hier aan bij. De enige uitzondering is de bebouwing aan de Mariamunster in Berg; deze wijk kent veel vrijstaande woningen en is ruim en groen van opzet. De grote, overwegend groene voortuinen dragen hier in grote mate aan bij. In Valkenburg kent een wijk als Broekhem, een opbouw rondom centrale groene 'pleinen' met daarop grote bomen. Broekhem is een ruim opgezette wijk. Aan de oostzijde en noordzijde van Valkenburg staat de bebouwing juist weer dicht op elkaar, maar is wel sprake van een bomenstructuur in de meeste straten. Vrijwel in alle wijken is het straatprofiel opgebouwd uit een trottoir aan één of twee zijden en een rijweg waar ook op geparkeerd wordt.

Wijken vanaf jaren '90

Wijken vanaf de jaren '90 zijn in beperkte mate aanwezig binnen de gemeente Valkenburg aan de Geul. Een kenmerk van deze wijken is dat een duidelijke groenstructuur aanwezig is, in de vorm van bomen in het straatbeeld en centrale groene plekken.

- akker
- grasland
- bos
- haag
- groenstructuur (heester / vaste plant)
- bomen

1.4 Huidige groenstructuur kernen

Aan de hand van door de gemeente beschikbaar gesteld kaartmateriaal en een veldverkenning in het voorjaar van 2022 is de huidige groenstructuur van de gemeente Valkenburg aan de Geul in kaart gebracht. In deze fase is gekeken naar structuren. Dat betekent, dat niet geïnventariseerd is op afzonderlijke elementen zoals solitaire bomen, maar op bomenrijen en groenoppervlakten. Bijzondere accenten binnen de groenstructuur zijn 'apart' geïnventariseerd. Daarnaast zijn ook die plekken onderzocht, die in potentie een bijzonder accent zouden kunnen vormen. De kaart op de linker pagina geeft de huidige groenstructuur weer.

Hieronder volgt in hoofdlijnen de conclusie met betrekking tot de huidige groenstructuur in de kernen:

- Aanwezigheid van historische ensembles van monumentale bomen en gebouwen in de kernen. Voorbeelden hiervan zijn de bomen bij de Heilige Nicolaas en Barabakerk in Valkenburg, het kasteelpark behorende bij Château St. Gerlach of Park Dersaborg.
- De groene 'pleinen' met grote bomen in Broekhem zorgen voor een groene uitstraling van dit deel van Valkenburg. Het groen in Broekhem is echter vrij sober (gazon en bomen).
- Naoorlogse wijken tot de jaren '90 hebben over het algemeen een vrij stenig karakter. De aanwezigheid van versteende voortuinen draagt hier aan bij.
- In een aantal kernen is het niet aantrekkelijk om een ommetje door de kern zelf te maken door de stenige uitstraling. In Schin op Geul staan bomen daarbij onhandig gepositioneerd op de trottoirs waardoor de doorgang voor mensen met rollator of kinderwagen niet mogelijk is.
- Bij een aantal kernen zijn de kleine ommetjes rondom de kern niet volledig, waardoor een deel langs een onaantrekkelijke route moet worden afgelegd.
- Historische lintbebouwing heeft een vrij stenig karakter omdat er weinig plek is voor een openbare groen- of bomenstructuur. De waarde van (solitaire) bomen op particuliere percelen of groene voortuinen grenzend aan het lint is dan ook groot. Op enkele plekken raakt het omliggende landschap de linten. Deze plekken zijn fraai en zorgen voor de binding van het lint met het landschap. Daarbij is het groen een prettige afwisseling op de overwegend stenen wanden van de bebouwing langs de linten.
- Het historische centrum van Valkenburg heeft veel grandeur, maar de groenstructuur sluit hier niet altijd bij aan. Op sommige plekken is wel sprake van kwalitatief hoogwaardig groen. Dat groen draagt in grote mate bij aan de belevingswaarde van de historische ambiance. Andere plekken in het centrum zijn erg versteend, zoals het Berkelplein. Een aantal van deze pleinen fungeert ook als evenemententerrein, waardoor veel opgaande beplanting zoals bomen, niet praktisch is.
- In Valkenburg zijn op veel plekken platanen toegepast, waaronder langs een aantal invalswegen. De platanen langs deze wegen versterken de herkenbaarheid van Valkenburg, doordat platanen in de andere kernen vrijwel niet aanwezig zijn. Op het gebied van biodiversiteit en ecologische waarde bieden platanen weinig toegevoegde waarde, doordat deze bomen geen leefgebied of voedselbron vormen voor insecten en andere fauna.
- Het groen in de kernen kent weinig variatie en oogt hierdoor soms eentonig. Daarbij is er weinig onderscheidend groen waardoor de herkenbaarheid en identiteit van de afzonderlijke kernen niet sterk naar voren komt.
- In veel kernen ontbreekt een heldere bomenstructuur of is de bomenstructuur van straten versnipperd.
- Sommige straten kennen een bomenstructuur die te groot is voor het straatprofiel. Hier is bijvoorbeeld sprake van wortelopdruk of er is (veel) snoei nodig om te voorkomen dat de bomen uitgroeien tot hun natuurlijke grootte.
- Op sommige plekken draagt één boom al veel bij aan de belevingswaarde van die plek, zoals in stenige historische linten of het versteende centrum van Valkenburg.
- De nabijheid van natuur- en bosgebieden is waardevol; deze worden door veel bewoners en bezoekers gebruikt om bijvoorbeeld te wandelen.
- Bewoners dragen bij aan het verbeteren van de groenstructuur en biodiversiteit in de vorm van eigen initiatieven, zoals het voedselbos in Sibbe of de natuurspeeltuin en boomgaard in Vilt. Deze plekken worden door bewoners hoog gewaardeerd.

Foto's genomen bij het verkennen van de huidige groenstructuur in de kernen

In het historische centrum van Valkenburg zijn prachtige bomenstructuren aanwezig. Op de foto staat de Lindenlaan.

Op verschillende plekken in de gemeente zijn steile mergelwanden aanwezig. Op de foto de Wolfsdriesweg.

Het Kuurpark en het casino zijn destijds met veel grandeur ontworpen. Deze ontwerpgedachte past niet meer bij de huidige tijd. Daarbij is het onderhoud van het park lastig door aanwezigheid van wilde zwijnen.

Sommige delen van het oude centrum in Valkenburg, waaronder het Theo Dorrenplein op de foto, zijn erg versteend en daardoor gevoelig voor hittestress.

De bomen langs de Geulhemmerweg in Berg dragen sterk bij aan de herkenbaarheid van deze doorgaande route.

Mooi ensemble van het oude kerkgebouw en fraaie, monumentaal ogende bomen in Berg.

In Broekhem zijn veel van deze monumentaal opgezette bomenstructuren aanwezig. Deze platanen hebben weinig ecologische waarde en hebben dus alleen een esthetische waarde.

Veel parkeerplaatsen in Valkenburg hebben een versteend karakter en vormen geen fraai element in de stedelijke omgeving. Op de foto P Odapark.

Het Sint Gerlachplein in Houthem is erg versteend en kent een oubollige groenstructuur.

Langs de provinciale weg N595 zijn enkel nog wat overblijfsels van de vroegere groenstructuur aanwezig. De weg oogt hierdoor vaak kaal.

De platanen in Schin op Geul staan veelal onhandig gepositioneerd waardoor de doorgang op de trottoirs belemmerd wordt. Op de foto de Breeweg

In de Beckerswei in Sibbe past de groenstructuur niet in de beschikbare ruimte. Er is wortelopdruk en de bomen worden grof gekandelaberd.

Aan de rand van Vilt is een prachtig uitzichtpunt in de voormalige groeve.

Veel woonstraten in de gemeente zijn erg versteend. Versteende voortuinen versterken dit effect. Op de foto de Heiweg in Vilt.

In oude, historische linten is vaak geen plaats voor een doorgaande groenstructuur. Particulier groen heeft op deze plekken veel invloed op de belevings sfeer van het lint. Op de foto Walem.

Een ander voorbeeld van een versteende woonstraat, terwijl de breedte van het profiel prima geschikt is voor een bomenstructuur. Op de foto de Blokbrekersstraat in Berg.

Gekoppeld aan de Geul in Valkenburg zijn verschillende groene 'oases' aanwezig, zoals het Odapark.

Een deel van de ontsluitingsweg rondom het centrum van Valkenburg kent een groenstructuur die niet past bij de grandeur van het oude centrum. Op de foto de Koningin Julianalaan.

1.5 Conclusie inventarisatie en analyse

Uit de inventarisatie en analyse van de kernen is gebleken dat in de huidige situatie de groen- en bomenstructuur van de kernen bijzondere groene (landschappelijke) elementen kent van monumentale waarde, maar dat de samenhang en de herkenbaarheid van de kernen niet altijd tot uiting komt in het groen. Dit komt deels voort uit de uitbreidingen van kernen waarbij linten verdicht zijn en het groene landschap verder van de kern is verwijderd. Ook de ontwikkeling van de toeristisch-recreatieve infrastructuur (parkeerplaatsen, routes, vakantieparken) heeft bijgedragen aan een verminderde samenhangende en herkenbare groenstructuur.

CONCEPT

Bijzonder groen in het centrum van Valkenburg: park Dersaborg

2. DE KERNEN: GROENVISIE

De groenvisie op de kernen vloeit voort uit de resultaten van de inventarisatie en analyse. Uit de resultaten blijkt (op hoofdlijnen) dat diverse markante groene plekken binnen de kernen aanwezig zijn, maar dat deze plekken niet altijd zijn voorzien van onderscheidend en herkenbaar groen dat bijdraagt aan de identiteit van de betreffende plek. Ook ontbreekt op diverse plekken samenhang in de groenstructuur van de kernen. De groenvisie geeft een algemeen toekomstbeeld voor het groen in de kernen:

- Groen draagt bij aan de identiteit van de kern: de centra van de kernen zijn door een sterke en onderscheidende groenstructuur aantrekkelijk en herkenbaar.
- Door het aanwezige duurzame groen in de straat/ buurt wonen de bewoners in een gezonde en aangename leefomgeving. De leefomgeving is dan ook aantrekkelijk voor gasten/bezoekers.

Het gewenste toekomstbeeld is in hoofdstuk 3 per kern uitgewerkt in de vorm van de gewenste groenstructuur.

2.1 Uitgangspunten van de visie voor de kernen beschreven aan de hand van de universele waarden van groen

Beeldbepalende functie / identiteit

De visuele kwaliteit, de aantrekkelijkheid van de woon- en leefomgeving van de mens, wordt mede bepaald door de aanwezigheid van groen. Kleurrijk groen levert een grote bijdrage aan de uitstraling van de gemeente en daarom wordt bijzondere waarde gehecht aan het aanbrengen van dit groen op en nabij bijzondere plekken. Dit dient dan ook in de toekomstige structuur tot uiting te komen. Hiermee zal de herkenbaarheid en identiteit van de kernen worden vergroot, en daarmee samenhangend de aantrekkelijkheid voor inwoners en bezoekers.

Een kwalitatief hoogwaardige groenkwaliteit in de openbare ruimte bevordert mede de beeldkwaliteit van de woonomgeving en draagt daarmee bij aan de identiteit van de verschillende dorpen, buurten en gehuchten van Valkenburg aan de Geul. Met behulp van groen kunnen unieke woon-, leef-, beleef- en recreatiemilieus gecreëerd worden die passen binnen de dorpse sfeer van de gemeente (m.u.v. het historisch centrum van Valkenburg, dit heeft een stedelijk karakter). Dit sluit aan bij één van de speerpunten uit het lokale woonbeleid van de gemeente; het borgen van waardevolle woonmilieus en onderscheidende identiteiten.

Structurende, ordenende functie

Voor het versterken van de identiteit en oriëntatie van de gemeente Valkenburg aan de Geul en de kernen is het noodzakelijk dat de groenstructuur als ordenend element wordt ingezet. Zo kunnen de verschillende

onderdelen van de stedenbouwkundige structuur worden geaccentueerd. Met structurend groen neemt de afleesbaarheid van de bebouwde omgeving toe. Met afleesbaarheid wordt het gemak bedoeld, waarmee delen van een kern herkend worden en bewoners en bezoekers zich kunnen oriënteren. Vooral bomen kunnen op basis van hun maat en verschijningsvorm de hiërarchie in het wegen- en stratenpatroon verduidelijken. Daarbij zorgen bomen langs wegen ervoor dat de gemiddelde snelheid van het verkeer lager is dan wanneer er geen bomen langs de weg staan. Ook dragen bomen met hun beeldbepalende functie bij aan de herkenbaarheid van dorpen, buurten en gehuchten. Binnen (historische) kernen zijn het vaak bomen die bijdragen aan de herkenbaarheid van functies. Het specifieke soortgebruik is in dit geval bepalend. Zo zijn bijvoorbeeld lindes vaak te vinden bij religieuze en wereldlijke instellingen en bij bouwkundige elementen die dit representeren, als kapellen en weghoeken.

Recreatieve functie

Het verblijven, recreëren en spelen in de woonomgeving wordt gestimuleerd door een groene inrichting. Een korte wandeling maken met hond of kinderwagen of even de benen strekken in de middagpauze is een voor iedereen bekend recreatief gebruik van de buitenruimte. Groen in de vorm van parken, bossen en groenzones bepaalt in hoge mate het karakter en de sfeer van het 'landschap' in de kernen. Het karakter van dat 'landschap' nodigt in meer of mindere mate uit tot recreatie. Een belangrijk

aspect hierbij is het sociale contact; mensen hebben de mogelijkheid elkaar te ontmoeten. Een aangename groene omgeving creëert de condities voor aangename ontmoetingen. Ook voor de vele toeristen die het historisch centrum van Valkenburg bezoeken, heeft groen een belangrijke functie.

Economische functie

Groen ingerichte steden hebben indirect een economisch rendement. Een goed onderhouden, groene omgeving heeft een positieve uitwerking op het welzijn en de gezondheid van mensen. Aangetoond is dat de productiviteit stijgt als in een aantrekkelijke groene omgeving wordt gewerkt. Daarnaast is bekend dat groen in de omgeving de prijzen van onroerend goed positief beïnvloedt. Plaatsen met een groen karakter, in de vorm van onder meer uitnodigende entrees, groene woonwijken, statige lanen en parken, hebben een wervend effect op bedrijven, investeerders en individuen. Kortom, groen levert op deze wijze ook een bijdrage aan een gevarieerde bevolkingsopbouw, aan meer bedrijfsomzet en meer werkgelegenheid (De Groene Stad, 2011*).

** Bade, T., Smid, G. en Tonneijk, F. Groen Loont! Over maatschappelijke en economische baten van stedelijk groen. De Groene Stad, 2011.*

Fysische functie

De aanwezigheid van groen binnen een stad verbetert de kwaliteit en het klimaat van de leefomgeving. Het wordt onder andere minder warm en de luchtvochtigheid neemt toe. Schadelijke concentraties stikstof en ozon zijn lager in buurten met meer groen. Daarnaast hebben vooral bomen een filterende werking op stofdeeltjes (fijnstof) in de lucht. Door hun zuiverende werking gelden parken en bossen als een verademing om te verblijven. Dit maakt de aanwezigheid van een park als het Odapark of de nabijheid van het Polferbos in/bij het stedelijk weefsel van Valkenburg bijzonder belangrijk. Groene oppervlakten houden hemelwater vast, waardoor dit niet (direct) wegstroomt richting de riolering, maar infiltreert in de ondergrond. In de kernen van de gemeente is een groot aantal versteende voortuinen aanwezig, wat bijdraagt aan hittestress en hogere belasting van de riolering bij regenval. Het Groenbeleidsplan stelt dat bewoners gestimuleerd moeten worden tot de aanleg van groene (voor)tuinen. Zie hiervoor ook paragraaf 3.15.

Groen, gezondheid en educatie

Een groene omgeving heeft de potentie tot het uitnodigen van verschillende soorten gezond gedrag. De laatste jaren is steeds meer bekend geworden over de helende werking van groen. Zo weten we dat mensen met meer groen in hun woonomgeving zich gezonder voelen en dat ze ook minder vaak bij de huisarts komen met klachten als diabetes mellitus,

coronaire hartziekten en depressie (Maas, Beumer, 2014*). Hieronder staan de belangrijkste mechanismen kort samengevat:

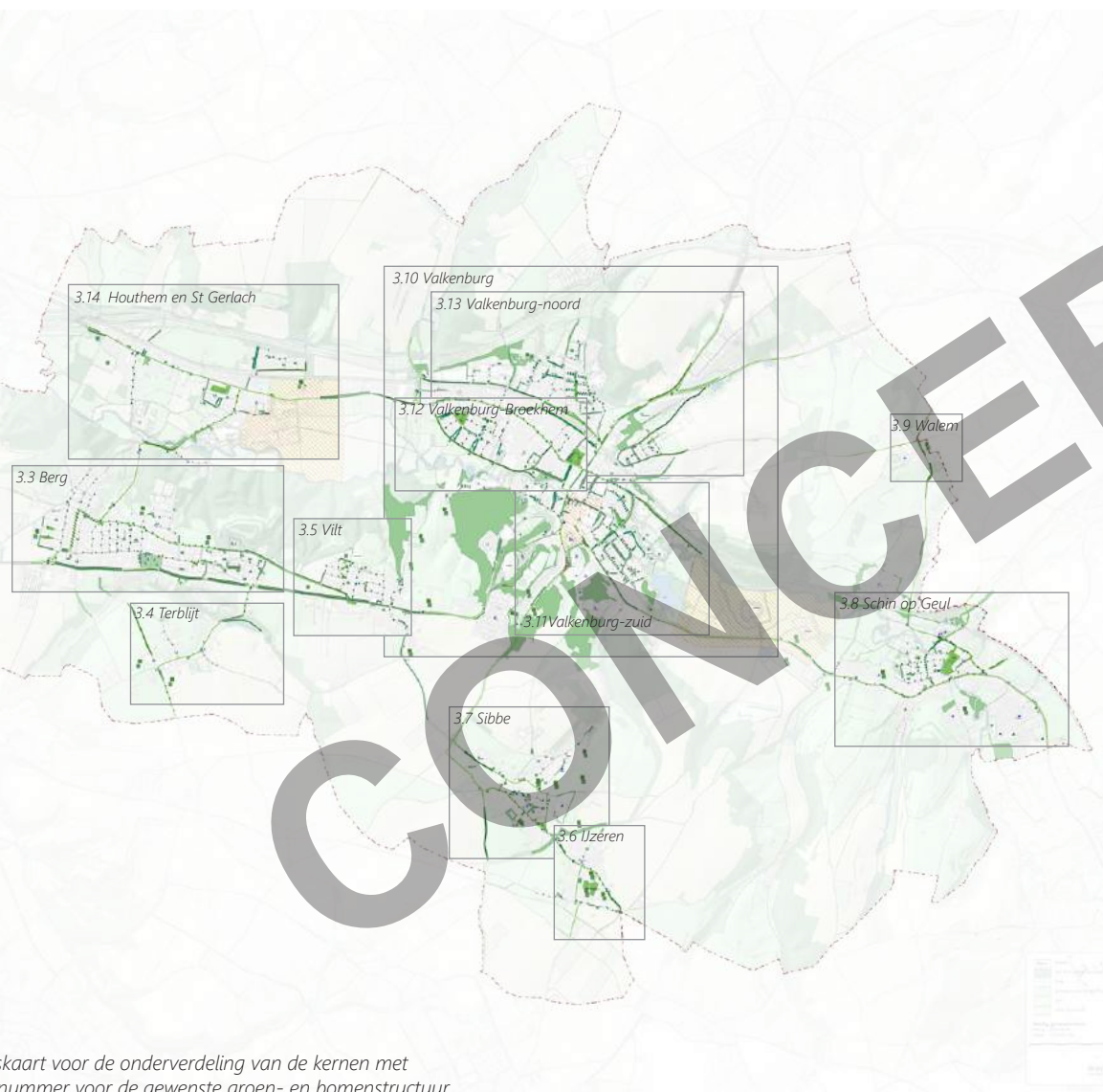
- Vermindering van stress. Een veelheid aan laboratoriumonderzoek laat zien dat mensen sneller herstellen van stress als ze verblijven in een groene omgeving dan wanneer ze zich bevinden in een stedelijk omgeving.
- Toename van beweeggedrag. Een natuurlijke omgeving kan uitnodigen tot beweeggedrag. Mensen houden bewegen in een natuurlijke omgeving ook langer vol.
- Stimuleren ontwikkeling kinderen. Onderzoeken naar effecten van groene schoolpleinen laten positieve effecten zien op de concentratie en het sociaal welzijn van basisschoolleerlingen.
- Gezonde voeding. Middels stadslandbouw (moestuinen, buurttuinen, lokale markten) kan groen gezonde voeding bevorderen. Laat zien waar ons eten vandaan komt, waar het groeit en hoe het smaakt. Laat mensen op een positieve en uitdagende manier in aanraking komen met gezonder eten en gezonder leven in de bebouwde omgeving. (Maas, Beumer, 2014)

** Maas, J. en Beumer, C. Onderzoeksvoorstel IBA-ikgroenhet, een onderzoek naar de effecten van vergroening, 2014.*

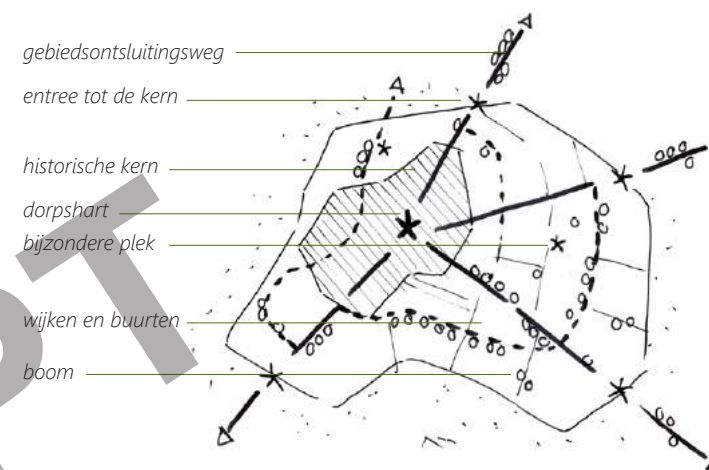
Een ander aspect van groen is dat mensen, al dan niet bewust, kennismaken met natuurlijke processen.

Door het uitlopen van de knoppen, het bloeien van de fruitboomgaarden, het verkleuren en vallen van de bladeren en de vorming van vruchten, zoals kastanjes en eikels, zijn de jaargetijden beleefbaar. Ook zullen kinderen de natuur leren kennen en waarderen door op te groeien in een groene omgeving. De aanwezigheid van natuurlijk, 'wild' en ongepland groen in of nabij de woonomgeving, waarvan bomen een belangrijk deel uitmaken, wordt door kinderen gewaardeerd. Deze beplantingen doen een beroep op hun verbeeldingskracht en inventiviteit en stimuleren daarmee de ontwikkeling van creatieve processen bij kinderen. Het ontstaan van boomhutten en andere constructies in openbaar groen zijn daar een goed voorbeeld van.

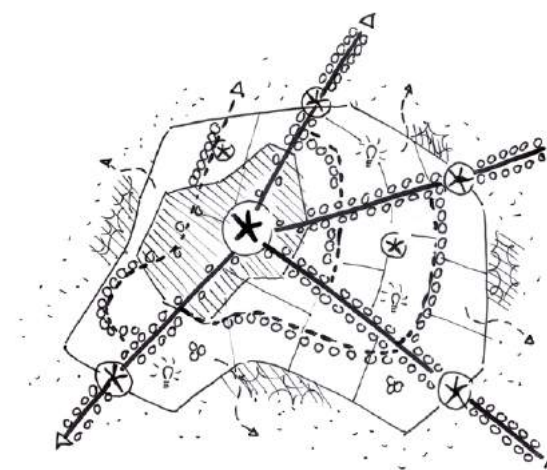
Schooltuinen kunnen extra ondersteuning bieden bij de educatie over het functioneren van de natuur. Hoogstamfruitboomgaarden kunnen hierbij als schooltuin worden ingezet. De educatieve functie hangt daarnaast nauw samen met de recreatieve functie, in die zin, dat door recreatie indrukken worden opgedaan van de verscheidenheid die de natuur te bieden heeft en het effect dat de seizoenen op de natuur heeft. Zo kan bijvoorbeeld door middel van informatiepanelen gewezen worden op de aanwezigheid van bepaalde planten- en diersoorten in een bos.

Overzichtkaart voor de onderverdeling van de kernen met paragraafnummer voor de gewenste groen- en bomenstructuur

Conceptschets 1: de groen- en bomenstructuur in de huidige situatie

Conceptschets 2: voorstel voor groen- en bomenstructuur in de toekomst

3. DE KERNEN: GEWENSTE GROEN- EN BOMENSTRUCTUUR

3.1 Algemeen

In dit hoofdstuk is voor de kernen van de gemeente Valkenburg aan de Geul de gewenste groen- en bomenstructuur in woord en beeld weergegeven. Hierin is de groenvisie voor de kernen uit voorgaand hoofdstuk aan de hand van de resultaten van de inventarisatie en analyse, per deelgebied verder uitgewerkt.

Per kern is telkens de volgende aanpak gevolgd om te komen tot een heldere groenstructuur (zie ook de conceptschetsen op de pagina hiernaast):

1. Gewenste groen en bomenstructuur voor gebiedsontsluitingswegen/invalswegen en entrees:
 - Verfraaien van wegen en benadrukken van hiërarchie van de wegenstructuur ten behoeve van de oriëntatie.
 - Verfraaien van hoofdentrees tot kernen (eenduidige entrees passend bij de identiteit van de kern, toepassen verrassend en kleurrijk groen), ecologische en fysische functie toekennen aan groen langs wegen.
2. Gewenste groen- en bomenstructuur voor historische linten, centra en bijzondere plekken:
 - Behouden, versterken en beleefbaar maken van de relatie van de cultuurhistorische waarden en historische objecten (kastelen, molens, wegen, kapellen, wegkruisen e.d.) met het omringende dorp door middel van groen en passend beheer van dit groen.

- Behouden, onderhouden en versterken van karakteristieke (kleinschalige) beplantingen (oude erfbeplanting, leilindes, beeldbepalende bomen e.d.) in de kernen.
 - Accentueren van markante plekken (plein, gebouw, kruising) door middel van groen.
3. Gewenste groen- en bomenstructuur voor wijken en erftoegangswegen per stedenbouwkundige periode:
 - Behouden en versterken van binnen de kernen gelegen groene gebieden en verbindingen.
 - Streven naar structurerend groen, geen snippergroen.
 - Door middel van groen opwaarderen van oude kernen of kerndelen of benadrukken van verschillende wijken en/of buurten.
 - Waar nodig verfraaien van de overgang kern-buitengebied door middel van groen (verbindingen kern-buitengebied).
 - Duurzaam behouden en versterken van de belevingskwaliteit van het openbaar groen.

Ten aanzien van het veranderen of aanbrengen van groenstructuren geldt dat hierin de combinatie moet worden gezocht met (gepland) onderhoud aan wegen en/of riolering.

Let op 1:

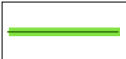
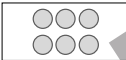
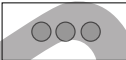
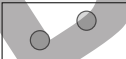
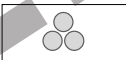
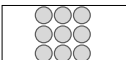
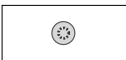
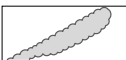
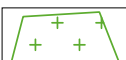
Bovenstaande aanpak is voor elke kern gehanteerd. In de beschrijving per kern vanaf paragraaf 3.3 zijn per ruimtelijk onderdeel (gebiedsontsluitingswegen/invalswegen en entrees, historische kernen, centra en bijzondere plekken en wijken en erftoegangswegen) alleen die maatregelen voor de groen- en bomenstructuur omschreven die extra aandacht behoeven of afwijkend van aard zijn in relatie tot bovenbeschreven aanpak.

Let op 2:

Op de kaarten met de gewenste groen- en bomenstructuur voor de kernen is alleen groen ingetekend op die plekken waar voldoende bovengrondse ruimte is voor het aanbrengen van een groenstructuur. Dit is gedaan om overlast door groen en een achterblijvende ontwikkeling van bijvoorbeeld bomen te voorkomen. Hoewel de bovengrondse ruimte in het veld is bekeken, dient toch altijd bij het realiseren van de groenstructuur of het uitvoeren van een herinrichting bekeken te worden of voldoende ruimte aanwezig is of gemaakt kan worden (dit geldt ook voor de ondergrondse situatie m.b.t. kabels en leidingen).

LEGENDA

Hoofdstructuren

	hoofdstructuur
	bomenlaan (zie kleurcodering)
	bomenrij (zie kleurcodering)
	begeleidende solitaires (zie kleurcodering)
	solitair (zie kleurcodering)
	boomrijke plek (zie kleurcodering)
	boomgaard (zie kleurcodering)
	bijzondere snoeivorm (zie kleurcodering)
	groenstructuur (zie kleurcodering)
	holleweg, steilrand, houtkant (zie kleurcodering)
	zichtrelatie (zie kleurcodering)
	versterken relatie (zie kleurcodering)
	versterken dorpsrand (zie kleurcodering)

Bomen in woonstraten

	behouden boomarm straatprofiel
	verbeteren/ aanpassen standplaats
	stimuleren groen in voortuin
	op termijn vervangen
	toevoegen groen accent
	duurzaam behouden en versterken
	specifieke opgave
	nevenstructuur verwijderen
	vergroenen schoolplein
	zonne energie
	voedselbos

Diversen / bijzonderheden

	versterken entree
	mijn
	recreatie
	ruïne
	bezienswaardigheid
	mergelwand
	camping
	station
	speeltuin
	kerk
	kapel
	veld/ wegkruis
	begraafplaats
	bungalowpark
	bank picknick locatie

Kleurcodering

	duurzaam behouden
	nieuw
	versterken
	vervangen
	verwijderen

3.2 Beschrijving van de legenda eenheden

Structuur van belang op landschaps- / stadsniveau

Wegen die bepalend zijn op het hoogste schaalniveau. Zij bepalen de opbouw en beleving van het landschap of de stad en zijn van belang voor de oriëntatie. Tevens bepaalt de verschijningsvorm en uitstraling van deze structuren het karakter, de sfeer en de herkenbaarheid van het landschap of de stad.

Structuur van belang op wijk-, dorps- en lokaal landschapsniveau

Wegen die bepalend zijn op lagere schaalniveaus. Zij bepalen de opbouw van wijken en maken oriëntatie binnen wijken mogelijk. Tevens zijn deze boomstructuren bepalend voor het karakter, de sfeer en de herkenbaarheid van de wijk, het dorp of het lokale landschap.

Enkele Bomenrij

Boomstructuur bestaande uit een rij bomen op regelmatige afstand van elkaar aan één zijde van de weg, de boomkronen van de volwassen bomen raken elkaar (bij voorkeur) en vormen een gesloten structuur. Bij een bomenrij zijn uniformiteit, continuïteit en ritme belangrijk voor het beeld en de uitstraling.

Bij wegen met een oriëntatie in oost-west richting is het voorstel bij een nieuw aan te planten bomenrij deze (indien mogelijk) aan de zuidzijde van de weg te plaatsen (zie ook afbeelding hiernaast). Zo valt de slagschaduw van de bomen op de weg in plaats van op de huizen. Huizen met zonnepanelen ondervinden op die manier minder last van bomen in de straat.

Dubbele bomenrij ('laan')

Weg voorzien van een bomenstructuur bestaande uit een aan weerszijden van de weg geplaatste rij

bomen met een regelmatige onderlinge afstand. De boomkronen van de volwassen bomen raken elkaar en vormen een gesloten bladerdak. Bij een dubbele bomenrij zijn uniformiteit, continuïteit en ritme belangrijk voor het beeld en de uitstraling.

Losse dubbele bomenrij

Vergelijkbaar met de laan, maar dan met bomen op onregelmatige of grotere afstand van elkaar. De boomkronen raken elkaar (plaatselijk) niet en vormen een losse, open structuur in het straatbeeld. Bij een losse laan is het totaalbeeld, gevormd door fraaie individuele bomen, belangrijker dan uniformiteit, continuïteit en ritme. Een losse dubbele bomenrij kan toegepast worden om een meer landelijk karakter te verkrijgen (eventueel ook met verschillende boomsoorten) of om een forse bomenstructuur toe te kunnen passen in situaties waar minder ruimte is door bijvoorbeeld inritten, smalle wegprofielen of bebouwing.

POSITIONERING BOMEN I.R.T. ZONNEPANELEN

Begeleidende solitair

Boomstructuur bestaande uit een beperkt aantal bomen dat op grote afstand van elkaar staat en daardoor geen samenhangende structuur vormt. In het straatbeeld is telkens in ieder geval één boom zichtbaar. De begeleidende solitair voegen zich naar de beschikbare boven- en ondergrondse ruimte, bijvoorbeeld langs oude aaneengesloten bebouwingslinten in dorpskernen. Ook kunnen begeleidende solitair een groen karakter geven aan wegen over bijvoorbeeld open akkers, waar omwille van het landschappelijke karakter geen gesloten boomstructuur gewenst is. Iedere individuele boom moet in dergelijke gevallen wel een logische plek hebben waar een duidelijke aanleiding voor plaatsing van een boom is.

Gekandelaberge boom

Boom waarbij de gesteltakken periodiek teruggesnoeid worden zodat een compacte groeivorm met uitlopers ontstaat.

Boommijke plek

Kleinere groene plekken waarvan het karakter voor een belangrijk deel door bomen bepaald wordt. Veelal zijn het plantsoentjes, groenstroken en speelterreinen die over de wijk verspreid liggen.

Boomgaard

Een boomgaard is een met bomen beplant stuk grond waar vruchten of noten geteeld worden. De bomen zijn vaak in een rastervorming patroon geplant en worden meestal aan dorpsranden of bij kastelen en hoeves gezien. Sommige boomgaarden bij kastelen of residenties zijn zowel voor de sier als voor productie bedoeld. Boomgaarden zijn van landschappelijke waarde.

Bos / houtkant

Boomstructuur bestaande uit bomen en onderbegroeiing met een losse, maar aaneengesloten plaatsing. De afstand tussen de bomen en de breedte van de totale structuur kan variëren. Onder de bomen is geen of beperkt doorzicht.

Versterken dorpsrand

Op bepaalde plaatsen vragen dorpen om een versterking van de samenhang met het omliggende landschap zodat deze waardevol wordt voor de cultuurhistorische betekenis en de landschappelijke kwaliteit. Dergelijke waardevolle dorpsranden krijgen een groen- en bomenstructuur die de samenhang versterkt.

Versterken landschappelijke karakteristieken

Een plek waar verschillende landschapselementen een bijzondere samenhang met elkaar dienen te krijgen waardoor deze waardevol wordt voor de cultuurhistorische betekenis en de landschappelijke kwaliteit. De ensemblewerking dient versterkt te worden met een passende groen- en bomenstructuur.

Groencluster

Gebied met een groen karakter en een op de functie afgestemde bomenstructuur. Parken, grote plantsoenen, begraafplaatsen, sportvelden, multifunctionele bosgebiedjes en recreatieve groengebieden vallen hieronder. Het geheel van de groengebieden en parken vormt een structuur van groene elementen die het stedelijk gebied dooradert en geleed.

Cluster van woonstraten

Meerdere woonstraten met een vergelijkbare opzet en karakter van de boomstructuren. De bomen hebben overwegend ook vergelijkbare kwaliteiten of knelpunten.

Duurzaam behouden

In stand houden van de aanwezige boomstructuur en alle maatregelen treffen die nodig zijn om bomen duurzaam op deze plek te handhaven. Als bomen het einde van hun levensduur bereikt hebben worden zij door dezelfde of een vergelijkbare soort vervangen.

Nieuw

Nieuw planten van een boomstructuur met een soort die voor de specifieke situatie passend is.

Versterken

In stand houden van de aanwezige boomstructuur en de zwaktes (bijvoorbeeld gaten of slechte exemplaren) verhelpen door aanplant van jonge exemplaren van dezelfde soort.

Vervangen

Verwijderen van de bestaande bomen en deze vervangen door nieuwe jonge bomen van dezelfde of een andere soort. Vernieuwen kan gecombineerd worden met het verbeteren van de standplaats en groeiomstandigheden. Aanleiding voor vernieuwen kan zijn de slechte conditie van een boomstructuur, het niet duurzaam kunnen handhaven van de aanwezige bomen, of ernstige overlast.

Verwijderen

Verwijderen van de bomen en opheffen van de standplaatsen. Verwijderen kan aan de orde zijn als

een boomstructuur op deze plek geen meerwaarde heeft en niet duurzaam te handhaven is, als de goede ontwikkeling van een andere belangrijke boomstructuur belemmerd wordt, of als het nodig is om plaats te maken voor een structuur die in een specifieke situatie meer passend is. Uiteraard moet ook met de natuur- en milieuwaarde van bestaande bomen rekening gehouden worden, maar dit moet niet betekenen dat bomen blijven staan op plekken waar ze niet duurzaam te handhaven zijn. Ten behoeve van natuur- en milieu is het verstandiger en effectiever om de potenties van andere plekken - met veel plaats voor bomen - optimaal uit te buiten. Verwijderen moet altijd van geval tot geval zorgvuldig bekeken worden: mogelijk kunnen een of enkele bomen die vitaal zijn en een goede standplaats hebben, gehandhaafd blijven, of kunnen standplaatsen benut worden voor een enkele nieuwe boom.

Behouden boomarm straatprofiel

In straten die op dit moment geen boombeplanting hebben en waar evenmin ruimte is om een boombeplanting aan te brengen wordt het boomarme straatprofiel vooralsnog behouden. In deze straten wordt - als er tuinen aanwezig zijn en deze voldoende ruimte bieden - ingezet op het stimuleren van bomen in tuinen. Tevens kan gezocht worden naar mogelijkheden voor het aanbrengen van groene accenten, al dan niet in combinatie met bijvoorbeeld rioolrenovatie.

Verbeteren / aanpassen standplaatsen

In bepaalde woonstraten is de boomstructuur in principe vitaal en duurzaam, maar vormen de standplaatsen nu of in de toekomst een probleem, bijvoorbeeld doordat de boomspiegels te krap zijn. In dergelijke gevallen is vaak met simpele aanpassingen een duurzame situatie

te creëren. Dit kan uiteenlopen van het vergroten van de boomspiegel, tot het beperkt versmallen van de rijbaan of het vervangen van stoeptegels en eventueel stoepbanden door halfverharding.

Stimuleren van groen in tuinen

In boomarme woonstraten waar weinig ruimte is voor een openbare groenstructuur of in straten waar veel 'versteende voortuinen' zijn, worden particulieren gestimuleerd om de voortuin te vergroenen met bomen (indien de tuin voldoende ruimte biedt) en/of andersoortige planten. Het groen in de voortuinen kan zo een bijdrage leveren aan de kwaliteit van het straatbeeld. De invulling van dit "vergroenen van voortuinen" project is uitgelegd in paragraaf 3.x.

Op termijn vervangen

Bomen in woonstraten die door hun huidige of toekomstige afmetingen, de groeiplaatsomstandigheden of een gebrekkige vitaliteit niet duurzaam te handhaven zijn, moeten op termijn vervangen worden. Op het moment dat dit gebeurt dient de groeiplaats geoptimaliseerd te worden. De nieuwe bomen moeten zo gekozen worden dat deze wél passen binnen de gegeven omstandigheden. Een andere mogelijkheid is om te kiezen voor snelgroeïende grote bomen die verwijderd worden zodra zij hun standplaats ontgroeien. Als voor deze laatste optie gekozen wordt, is een periodieke inspectie van belang.

Verwijderen nevenstructuren

In bepaalde woonstraten bepalen grote bomen in een groenstrook, plantsoen of park het beeld, maar staan er ook nog bomen in de stoep. Afgezien van de beperkte toekomstverwachting van deze nevenstructuren hebben zij ook nauwelijks toegevoegde

waarde. Zij vormen tevens een (potentiële) bron van overlast en beheerkosten. Verwijdering van dergelijke nevenstructuren versterkt de kwaliteit van de boomstructuur als geheel en maakt dat schaarse middelen voor andere belangrijke bomen in de gemeente gebruikt kunnen worden. In bepaalde gevallen kan er voor gekozen worden enkele vitale of waardevolle bomen van de nevenstructuur als solitair te handhaven. In andere gevallen zal het mogelijk wenselijk zijn om de nevenstructuur te vervangen door passende kleine bomen, die wel een meerwaarde hebben en te handhaven zijn in samenhang met de hoofdstructuur.

Duurzaam behouden en versterken

Duurzame boomstructuren met enkele zwakke punten of onbenutte potenties kunnen versterkt worden. Dit kan betekenen het vervangen van of aanvullen van de boomstructuur met enkele bomen.

Duurzaam behouden

Op plekken waar de boomstructuren vitaal en goed ontworpen zijn, worden alle maatregelen getroffen die nodig zijn om bomen duurzaam te handhaven. Als bomen het einde van hun levensduur bereikt hebben, worden zij door dezelfde of een vergelijkbare soort vervangen.

Toevoegen groene accenten

Woonstraten die arm zijn aan bomen en geen ruimte bieden voor een uitgebreide bomenstructuur kunnen een groener karakter krijgen door op plekken waar net wat meer ruimte is, bijvoorbeeld op straathoeken, een enkele boom als groen accent te planten (wel rekening houdend met de o.a. verkeersveiligheid). Daarnaast is op een aantal bijzondere locaties of locaties met een entreefunctie verbijzondering / een groen accent gewenst.

Optimaliseren

In bepaalde woonstraten en -buurten staat een heel diverse boombeplanting, bestaande uit verschillende soorten die in heel verschillende omstandigheden geplant zijn. De bomen in deze straten kennen vaak uitlopende knelpunten die haast per individuele boom verschillend zijn. Vaak gaat dit samen met onbenutte kansen zoals ruime groenvakken die niet voor bomen uitgebuit zijn. Door zorgvuldig te bepalen welke bomen behouden, vervangen of verwijderd moeten worden, welke bomen behoefte hebben aan het verbeteren van de standplaats en waar ruimte is voor een enkele nieuwe boom, kan de boomstructuur als geheel geoptimaliseerd en duurzaam gemaakt worden.

Markante plek

Een plek met een bijzondere kwaliteit, betekenis of geschiedenis die vraagt om een hierbij passende betekenisvolle boombeplanting.

Behouden / versterken entree

Verfraaien van hoofdentrees tot kernen (eenduidige entrees passend bij de identiteit van de kern, toepassen verrassend en kleurrijk groen), ecologische en fysische functie toekennen aan groen langs wegen.

Kapel

Kapellen vormen karakteristieke elementen in stad, dorp en landschap die vaak van een bijpassende groen- en/of boomstructuur zijn voorzien ter versterking van de betekenis van de kapel op die specifieke locatie.

Versterken relatie

In bepaalde gevallen zijn belangrijke relaties te versterken door aanpassing van het groen, of vraagt de groenstructuur om een aanpassing van de stedenbouwkundige opzet.

Aanpassen wegprofiel

Het volledig herzien van de indeling van het wegprofiel (ligging van rijbanen, fietspaden, stoepen en groenstroken) om de ruimtelijke betekenis van wegen te verbeteren en om op cruciale plekken ruimte voor bomen te creëren, te vergroten of te optimaliseren.

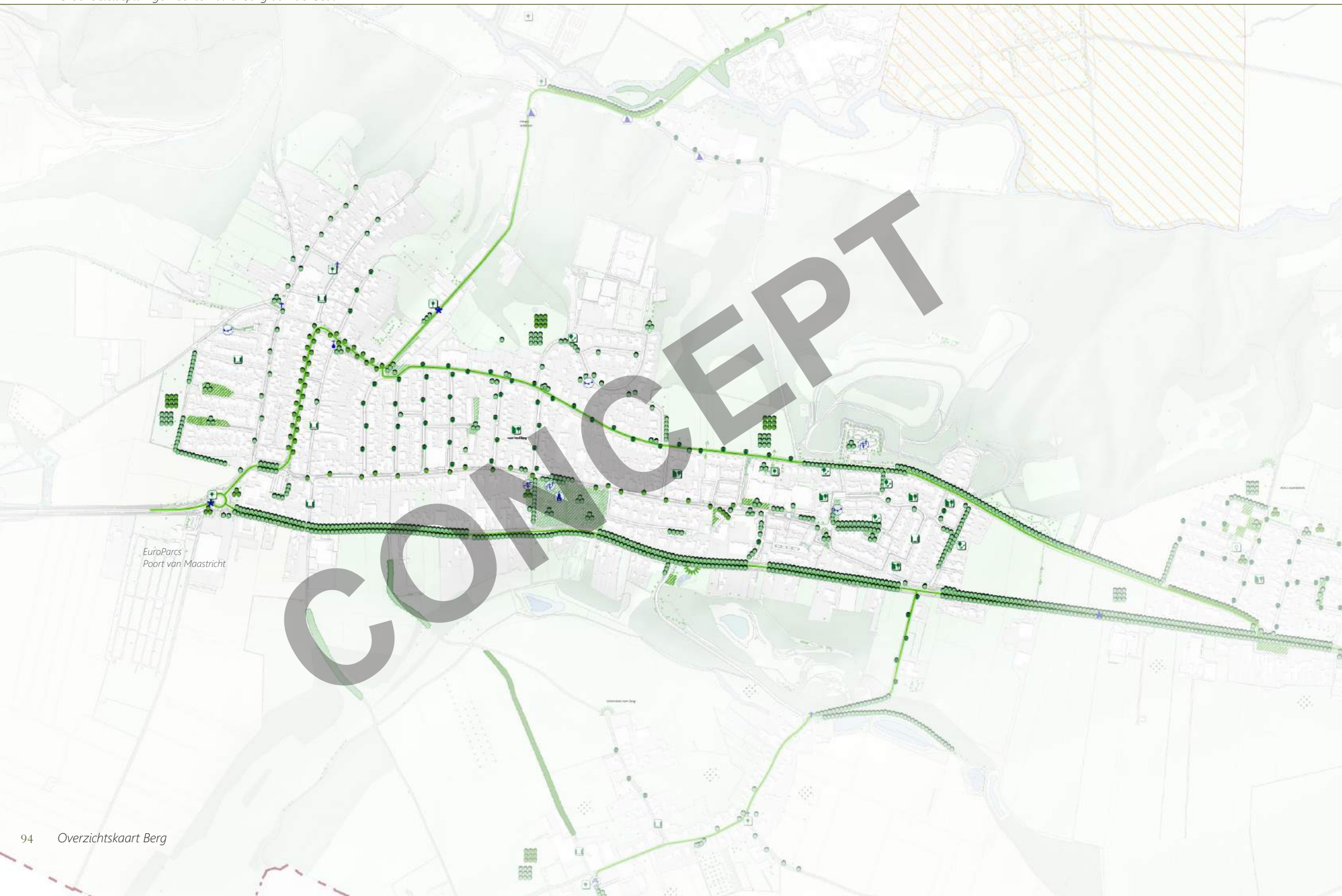
Versterken mergelmuur / mergelwand

Het versterken van een mergelmuur of -wand betekent enerzijds het verbeteren van de beleving ervan en anderzijds het letterlijke versterken (sommige mergelmuren brokkelen af door o.a. wortelvorming van opgaande beplanting).

Voedselbos / pluktuin

Een plek in of nabij een dorpskern die openbaar toegankelijk is en waar vruchtdragende bomen en/of gewassen staan, die geplukt mogen worden door bezoekers.

CONCEPT

3.3 Berg

3.3.1 Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen en entrees Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen

De belangrijkste wegen in Berg betreffen de straten 'Grote Straat/Geulhemmerweg, Langen Akker en de Rijksweg (N590).

Langs een deel van de Grote Straat en Geulhemmerweg is een bomenstructuur aanwezig. Deze bomenstructuur dient versterkt te worden op plekken waar gaten vallen in de huidige structuur. Bomen kunnen indien gewenst gecombineerd worden met (langs)parkeervakken.

Langen Akker is een verbindingsweg met Vilt waar in de huidige situatie geen bomen langs staan. Een uitzondering vormt het meest oostelijke deel van de weg in Berg en het deel tussen Berg en Vilt in, de Meesweg; hier is een dichte, enkelzijdige bomenstructuur aanwezig. Om de doorgaande functie van deze weg te ondersteunen is het voorstel om begeleidende solitaire (bomen van de 1e of 2e orde) toe te passen binnen de bebouwde kom, op plekken waar hier ruimte voor is. Op een aantal plekken dragen bomen op particuliere percelen sterk bij aan de groenbeleving van deze weg.

De bestaande bomenstructuur langs de Rijksweg dient duurzaam behouden te worden, op enkele plekken kan de structuur worden aangevuld om een fraaie, aaneengesloten bomenstructuur te realiseren.

Entrees

Entree westzijde Berg

Het gebied rondom de westelijke entree van Berg is enigszins rommelig van aard door de veelheid aan functies en zijwegen die hier samenkomen. Deze entree

verdient een opwaardering (o.a. fraaie aanplant rotonde zoals voorheen, tegengaan verrommeling, inpassen parkeerplaats Groenrijk).

3.3.2 Historische linten, centra en bijzondere plekken Historische linten

De historische kern Berg ligt, in tegenstelling tot wat de oriëntatie van de Rijksweg doet vermoeden, noord-zuid georiënteerd tussen De Schansweg/Mussenput en de Geulhemmerweg. Daarbinnen vormen de Grote Straat en de Kleinstraat het historische bebouwingslint. De oost-west georiënteerde historische wegenstructuur, Langen Akker en Valkenburgerstraat/Op den Dries/Koeweg, zijn pas na de Tweede Wereldoorlog geïntegreerd in de bebouwde kom. Enkele van deze historische linten maken geen deel uit van de gebiedsontsluitingswegen of invalswegen: Valkenburgerstraat en Grote Straat/Op den Bies en Kleinstraat. De Valkenburgerstraat is recent heringericht en kent een bomenstructuur van begeleidende solitaire. Op enkele plekken verdient deze bomenstructuur een verdichting zodat de herkenbaarheid en de uniformiteit van de straat versterkt wordt. Het oude lint 'Grote Straat/Op den Bies en Kleinstraat kent een krap profiel waar vrijwel geen ruimte is voor een uitbreiding van de huidige bomenstructuur. Veel woningen staan direct aan het trottoir en hebben geen voor- of geveltuin. Het inrichten van een smalle geveltuin door bewoners zou in deze linten gestimuleerd moeten worden, omdat dit groen de uitstraling van de straten sterk verbetert.

Bijzondere plekken

Omgeving kerk

De omgeving van de kerk kent een fraaie, maar sobere groene inrichting met enkele grote, monumentale

bomen. Indien er vanuit de omgeving behoefte is voor meer kleur op deze locatie, kan ervoor gekozen worden om één of meerdere borders met vaste planten in het gazon te realiseren, of bloembollen te planten. Ook de waterbuffer kan voorzien worden van een meer landschappelijke beplanting.

Groene plekken langs (oude) linten

Met name langs de Rijksweg is een aantal groene percelen tussen de bebouwing aanwezig. Hier raakt het landschap de kern. Dit groen brengt lucht in het bebouwingslint en dient daarom behouden te blijven. Ook aan de Langen Akker dienen de huidige groene percelen behouden te blijven. Vooral tegenover de basisschool is dit van belang, zodat het groen tegenover de school ook een educatieve functie kan vervullen.

Schoolplein

Het schoolplein van de basisschool dient een groene inrichting te krijgen, waar het groen uitnodigt tot (avontuurlijk) spelen en daarbij ook een educatieve functie kan vervullen. De aanbeveling is om dit te combineren met de toekomstige nieuwbouw van de basisschool.

EuroParcs Poort van Maastricht

Vanaf de doorgaande weg is het vakantiepark geen storend element; het ligt achter woonbebouwing met bijbehorende groenstructuur. Vanaf het zuiden gezien ligt het park echter vrij kaal in het plateaulandschap. In de toekomst is een robuustere groene inpassing wenselijk, zodat de uitstraling van het vakantiepark op het landschap beperkt is.

Sfeerimpressie van het toepassen van geveltuinen / gevelgroen in de Kleinstraat.

Sfeerimpressie van het toepassen van enkele bomen in een versteende straat.

3.3.3 Wijken en erftoegangswegen

Een groot deel van Berg kent een inrichting zonder bomen in het straatprofiel. Het Groenbeleidsplan schrijft voor dat in deze straten begeleidende solitairen (1e of 2e orde) worden toegepast en dat bewoners gestimuleerd worden tot het aanleggen van een groene voortuin. Het bestaande groen in de vorm van buurtpleintjes verdient een opwaardering. Dit kan in samenspraak met omwonenden plaatsvinden.

De Slakweg kent een fraaie bomenstructuur van lindes. De groeiplaats van deze bomen verdient een opwaardering, de huidige boomspiegels zijn erg klein. Wortelopdruk vindt ook plaats bij enkele bomen. Eigenlijk zijn de bomen te groot voor het straatprofiel, maar doordat de waarde van deze volgroeide lindes erg hoog is (fysisch, ecologisch) dienen de bomen duurzaam behouden te worden.

3.3.4 Samenvatting

De belangrijkste voorstellen die het Groenbeleidsplan voor Berg omschrijft zijn:

- Versterken bomenstructuur Grote Straat/ Geulhemmerweg en Valkenburgerstraat.
- Toepassen begeleidende solitairen langs Langen Akker, Pastoor Scheepersstraat, Pastoor Brouwersstraat, Burg. Muijterstraat, Burg. Van de Loostraat, Dr. Goossensstraat en een gedeelte van de Kleinstraat.
- Versterken entree westzijde Berg.
- Stimuleren geveltuinen Grote Straat, Op den Bies, Kleinstraat.
- Stimuleren bewoners vergroenen (voor)tuin.
- Inrichten groen schoolplein basisschool.
- Opwaarderen groeiplaatsen Slakweg.

3.4 Terblijt

3.4.1 Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen en entrees Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen

De hoofdstructuur van Terblijt wordt gevormd door de Lindenstraat. Het straatprofiel van deze weg is te smal voor een doorgaande begeleidende bomenstructuur. Groene voortuinen en bomen in voortuinen dragen in deze straat veel bij aan de beleving van de weg. Bewoners zouden daarom gestimuleerd moeten worden om hun groene tuinen te behouden en waar nodig, te vergroenen.

3.4.2 Historische linten, centra en bijzondere plekken

Met betrekking tot historische linten, centra en bijzondere plekken gelden geen bijzonderheden.

3.4.3 Wijken en erftoegangswegen

Met betrekking tot wijken en erftoegangswegen gelden geen bijzonderheden.

CONCEPT

3.5 Vilt

3.5.1 Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen en entrees

Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen

In Vilt zijn de belangrijkste wegen de Meesweg, de Rijksweg en de Sibberweg.

Meesweg

De Meesweg kent gedeeltelijk een begeleidende bomenrij, deze kan pleksgewijs worden doorgezet op plekken waar bomen ontbreken. Dit versterkt de herkenbaarheid van de weg.

Rijksweg

De bestaande bomenstructuur langs de Rijksweg N590 dient duurzaam behouden te worden. Op enkele plekken kan de bomenstructuur worden aangevuld om een fraaie aaneengesloten bomenstructuur te realiseren.

Sibberweg

De Sibberweg is een vrij versteende weg. Het voorstel is om op plekken waar deze ontbreekt, begeleidende solitairen (bomen van de 1e of 2e orde) toe te passen in combinatie met bestaande langsparkeervakken.

Entrees

Entree Sibberweg

De huidige entree kan sterker benadrukt worden door het toevoegen van een of meerdere bijzondere bomen (bijvoorbeeld met een fraaie bloei of mooie herfstkleur). Dit vergroot de herkenbaarheid van Vilt.

Entree vanuit Valkenburg

Komende vanuit Valkenburg verdient de entree van Vilt een verfraaiing. De gemetselde keerwanden aan weerszijden van de entree dragen al bij aan de herkenbaarheid, maar dit kan versterkt worden door het toevoegen van een fraaie bloeiende beplanting in de middenberm.

3.5.2 Historische linten, centra en bijzondere plekken

Pater Tilliestraat

Vilt is een relatief jong dorp, waarvan de oudste bebouwing lag georiënteerd aan de voorloper van de huidige Rijksweg. Dit heeft geleid tot de opvallende situatie dat de eigenlijke oude lintbebouwing niet aan de Rijksweg zelf ligt, maar aan de Pater Tilliestraat en een parallelweg van de Rijksweg met deels een enkele rij jongere bebouwing, weides en tuinen daartussen. Uitgangspunt hier is het voorkomen dat de bestaande weides en tuinen verder bebouwd raken en zorgen dat ze een groene uitstraling behouden.

Geulgracht

De Geulgracht is een smal lint waar geen plek is voor bomen. Veel huizen hebben een groene voortuin waar gedeeltelijk ook opgaande beplanting in staat. Dat draagt in grote mate bij aan het groene straatbeeld.

Bijzondere plekken

Omgeving basisschool

De basisschool in Vilt is gesloten door de fusie met de school in Berg. Hierdoor komt het terrein van de basisschool vrij voor een andere invulling en functie.

3.5.3 Wijken en erftoegangswegen

Het grootste deel van de woonstraten kent geen begeleidend bomenstructuur. Het Groenbeleidsplan schrijft een begeleidend solitaire (bomen van 1e of 2e orde) voor in deze straten. Daarbij is het wenselijk dat bewoners gestimuleerd worden om een groene voortuin in te richten.

3.5.4 Samenvatting

De belangrijkste voorstellen die het Groenbeleidsplan voor Vilt omschrijft zijn:

- Versterken bomenrij Meesweg.
- Toepassen begeleidend solitaire Sibberweg, Heiweg, Wethouder Meertensstraat, Nachtegaalstraat, Leeuwerikstraat, Vinkenweg, Zwaluwstraat, Merelstraat en Leijenstraat.
- Opwaarderen entrees Sibberweg en Rijksweg.
- Stimuleren bewoners vergroenen (voor)tuin.

Sfeerimpressie van het vergroenen van voortuinen.

3.6 IJzeren

3.6.1 Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen en entrees Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen

IJzeren bestaat uit bebouwing langs twee kruisende wegen. De Kruisstraat en de Kapelstraat zijn de twee wegen met een doorgaande verkeersfunctie. In de Kapelstraat/Groenstraat is het wegprofiel dermate krap dat er geen plaats is voor een begeleidende bomenstructuur. Groen en bomen in particuliere tuinen dragen sterk bij aan de groenbeleving van deze straten. Het is dan ook van belang om bewoners te stimuleren dit groen in stand te houden en waar mogelijk uit te breiden door het vergroenen van voortuinen of het aanleggen van een geveltuin. In de Kruisstraat is het wegprofiel breder. Het voorstel is om hier begeleidende solitaire toe te passen.

3.6.2 Historische linten, centra en bijzondere plekken Groenstraat

De Groenstraat is onderdeel van het historische lint van IJzeren. Ook hier is het straatprofiel te krap voor een begeleidende bomenstructuur en draagt het groen in particuliere tuinen sterk bij aan de groenbeleving van de straat. Een authentiek element in de Groenstraat is de waterput. De put staat echter op een klein stukje grond en is een onopvallend element in de ruimte. Door het toepassen van een groen accent bij de waterput versterkt de uitstraling van dit element. Voor het benadrukken van de waterput dient overleg en/of samenwerking met de direct aanwonenden te zijn, in verband met het kleine stukje grond waar de put op staat.

3.6.3 Wijken en erftoegangswegen

Langs de Limietstraat staan enkele solitaire bomen en bomenrijen. Het Groenbeleidsplan schrijft voor om de begeleidende solitaire te versterken.

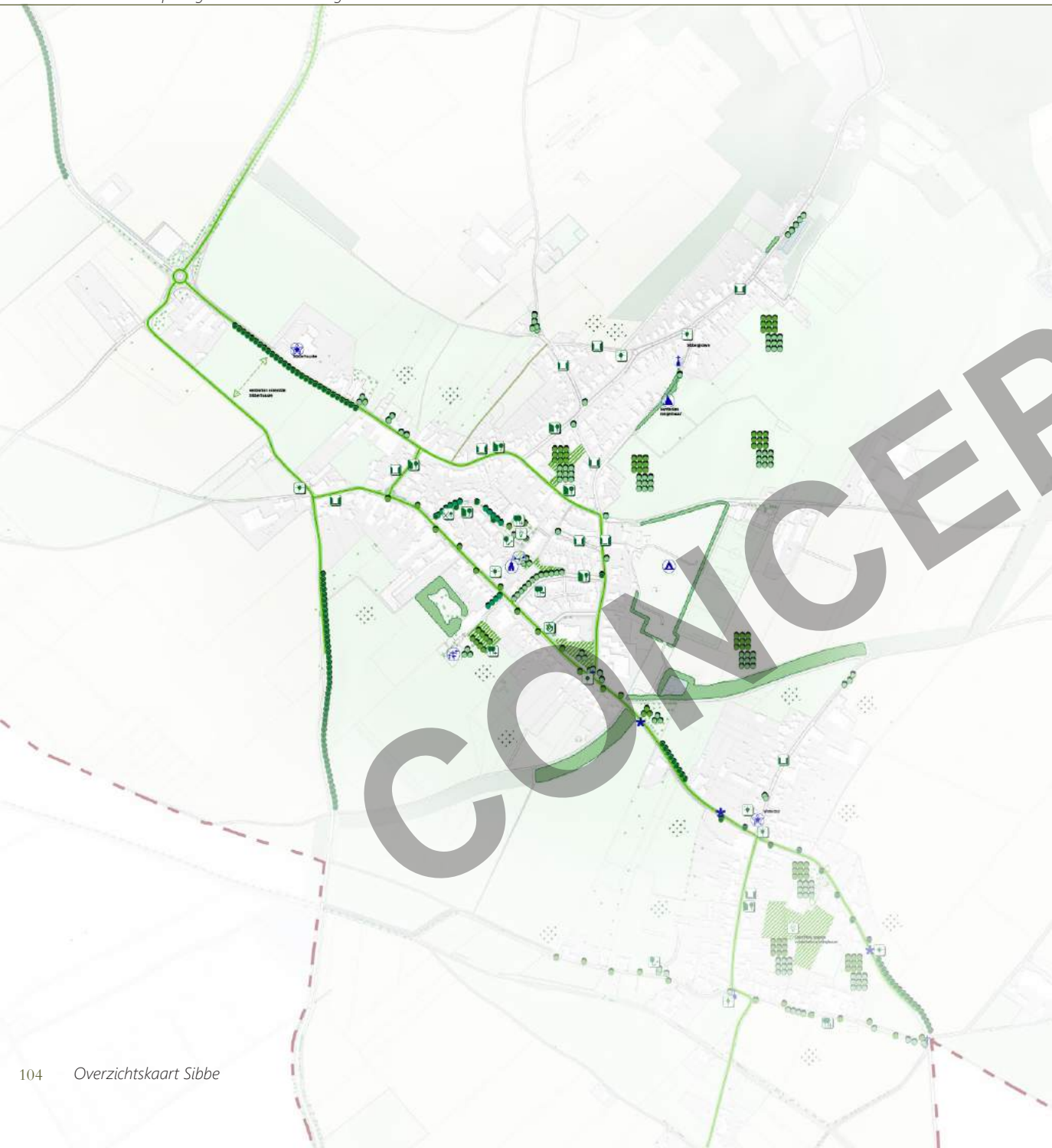
3.6.4 Samenvatting

De belangrijkste voorstellen die het Groenbeleidsplan voor IJzeren omschrijft zijn:

- Toepassen begeleidende solitairen Kruisstraat.
- Versterken begeleidende solitairen Limietstraat.
- Benadrukken ligging waterput, in overleg met omwonenden.

Sfeerimpressie van het doorzetten van de groenstructuur in de Sibberkerkstraat, richting IJzeren.

3.7 Sibbe

3.7.1 Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen en entrees Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen

In Sibbe betreffen de belangrijkste wegen met een doorgaande verkeersfunctie de Dorpsstraat, de Bergstraat, de Sint Rosastraat, de Gatsestraat en de Sibberkerkstraat.

Sibberkerkstraat

Een gedeelte van de Sibberkerkstraat is gereconstrueerd, waarbij een bomenstructuur van prunussen is toegevoegd. Doordat deze bomen een grillige kroonvorm hebben en soms breed uitgroeien over de rijweg, geven de bomen soms overlast. Het voorstel is om op termijn (wanneer de bomen aan het einde van hun levensduur zijn) de bomen te vervangen door een andere soort van de 2e orde, met een kleinere kroon. Daarbij dient deze bomenstructuur van begeleidende solitaires ook op het nog niet gereconstrueerde deel van de Sibberkerkstraat te worden doorgezet.

Bergstraat, Gatsestraat, Dorpsstraat en Sint Rosastraat

Het wegprofiel van deze straten is te smal voor bomen. Op enkele plekken is er wel ruimte, het voorstel is dan ook om daar solitaires van de 1e of 2e orde (afhankelijk van de beschikbare ruimte) te planten. De huidige groene weide aan de Dorpsstraat vormt een afwisseling met de verharding van de bebouwing en dient daarom in stand gehouden te worden.

3.7.2 Historische linten, centra en bijzondere plekken

Historische linten in Sibbe zijn allemaal onderdeel van gebiedsontsluitingswegen of invalswegen.

Bijzondere plekken

Omgeving Sint Rosakerk

De inrichting van het voorterrein van de kerk is fraai, maar erg stenig. De twee platanen aan weerszijden van de entree geven het geheel een monumentale uitstraling. Deze uitstraling kan versterkt worden door het toepassen

van passend groen in de grindvakken aan weerszijden van de entree.

Omgeving begraafplaats

De parkeergelegenheid bij de begraafplaats en het gemeenschapshuis heeft een stenig karakter en verdient een robuustere groenere uitstraling.

Sibberhuuske

Het ensemble van het Sibberhuuske met de (voormalige) eigendommen dient behouden te worden en wanneer mogelijk versterkt. Met name gaat het dan om de relatie tussen het Sibberhuuske en de mergelstenen poorten die in de weide ten zuidwesten van het gebouw staan. Voorheen betrof deze weide een huisweide met boomgaard.

3.7.3 Wijken en erftoegangswegen

Beckerswei

De bomen in de Beckerswei zijn te groot voor het straatprofiel. Daarbij zijn de boomspiegels te klein. In de nabije toekomst dienen de bomen dan ook te worden vervangen door kleinere exemplaren met een smallere boomkroon. De parkeerplaats aan het einde van de Beckerswei dient sterk vergroend te worden, nu is dit een stenige plek in de wijk. Voor de huidige groenperken geldt dat de kwaliteit en de uitstraling matig is. Het vergroenen van de parkeerplaats is een aparte opgave wat in samenspraak met omwonenden dient plaats te vinden en waarbij ook de parkeerbalans van de wijk moet worden bekeken.

Lokerstraat

Een deel van de Lokerstraat betreft een voetpad en is een holle weg. Aandachtspunt hier is het beheer van het opgaande groen, in combinatie met de mergelmuur (keermuur) langs het weggetje.

3.7.4 Samenvatting

De belangrijkste voorstellen die het Groenbeleidsplan voor Sibbe omschrijft zijn:

- Doorzetten inrichting Sibberkerkstraat richting IJzeren en herzien keuze soort.
- Waar ruimte is, solitaire bomen voorzien in Bergstraat, Gatsestraat, Dorpsstraat en Sint Rosastraat.
- Vergroenen entreezone kerk.
- Vergroenen parkeerplaats begraafplaats.
- Versterken ensemblewerking Sibberhuuske met aanpalende weilanden en poort.
- Vervangen bomen in de Beckerswei voor een kleinere soort.
- Vergroenen parkeerplaats Beckerswei; hiervoor is nader onderzoek nodig naar de parkeerbalans en de wensen van omwonenden.
- Adequaat beheer en onderhoud Lokerstraat.

Sfeerimpressie van een geschiktere boomsoort in de Beckerswei.

3.8 Schin op Geul en Oud Valkenburg

3.8.1 Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen en entrees Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen

In Schin op Geul en Oud Valkenburg zijn de belangrijkste wegen de provinciale weg N595 (Oud Valkenburg, Strucht, Valkenburgerweg), de Breeweg, Hoogbeek/Graafstraat en de Ransdalerweg.

De N595 vormt een drukke verkeersader waarlangs weinig tot geen plaats is voor een continue begeleidende bomenstructuur. Op sommige plekken staan enkele bomen; een overblijfsel van de ooit aanwezige bomenrijen langs de weg. Daar waar plaats is, dient de bestaande bomenstructuur te worden uitgebreid met bomen van de 1e orde. Ook op markante plekken, zoals de kruising N595 met de Breeweg of de brug over de Geul bij de N595, is behoefte aan een grote boom ter markering.

Langs de Breeweg, op het Kerkplein en langs een deel van Hoogbeek staat een begeleidende bomenstructuur van gekandelaberde platanen. De bomen hebben veelal een te kleine boomspiegel en staan soms niet goed gepositioneerd, wat de doorgang op het trottoir belemmert. Het voorstel is om langs deze weg te kiezen voor een eenzijdige doorgaande bomenstructuur, waarbij de platanen op termijn vervangen worden door een boom van de 2e orde met een hogere ecologische waarde. Een boom van de 2e orde is kleiner en hierdoor zullen er minder snoeiwerkzaamheden te hoeven plaatsvinden. De Graafstraat en de Ransdalerweg kennen een dermate smal profiel dat er geen plaats is voor een begeleidende bomenstructuur. Het groen in sommige voortuinen en de aangrenzende groene percelen betekent veel voor de uitstraling van het straatprofiel.

3.8.2 Historische linten, centra en bijzondere plekken

Historische linten in Schin op Geul zijn allemaal onderdeel van gebiedsontsluitingswegen of invalswegen.

Bijzondere plekken

Kerkplein

Het Kerkplein is de centrale plek in het oude centrum van Schin op Geul en verdient een bruisende uitstraling. Momenteel is het Kerkplein vooral vanuit verkeerskundig oogpunt ingericht, waarbij marginaal ruimte is voor passend groen en de verblijfskwaliteit matig is. Voor een passende uitstraling dient het Kerkplein als geheel bekeken te worden, alleen een aanpassing of uitbreiding van de groenstructuur is niet voldoende.

Ljubljana-plein

Het Ljubljana-plein bij gemeenschapshuis 't Geboew kent een verouderde inrichting met weinig groen. Als centrale plek in de wijk verdient het plein een toekomstbestendige inrichting en dient het een aantrekkelijke, groene plek te zijn waar mensen samen kunnen komen.

Sportvelden

De locatie van de sportvelden is een aparte opgave. Gezamenlijk met andere kernen (ook buiten de gemeente Valkenburg aan de Geul) dient te worden gekeken naar een centrale locatie waar sporten kan plaatsvinden. In een ideale situatie kunnen de sportvelden verplaatst worden en wordt de plek weer onderdeel van het natuurlijke Geuldal.

Vakantieparken

In Schin op Geul zijn twee grote vakantieparken gesitueerd en een meer kleinschalige camping. Voor het Roompot vakantiepark 'Schin op Geul' aan Walem geldt dat de huidige groene inpassing behouden dient te blijven. De groene inpassing van vakantiepark 'Topparken Résidence Valkenburg' dient aan vrijwel alle zijden sterk verbeterd te worden, waarbij het concept 'groene dorpsmantel' kan worden toegepast. Ook de parkeerplaats van dit vakantiepark moet een robuuste groene inkleding krijgen. Nu ligt de parkeerplaats vol in het zicht aan de N595, waardoor het een storend element in de omgeving vormt. Daarbij vormt de locatie van dit vakantiepark de oostelijke entree van Schin op Geul. Deze entree verdient meer cachet dan in de huidige situatie het geval is.

Stationsomgeving

De parkeerplaats bij het station is vrij recent heringericht. Door het ontbreken van bomen tussen de parkeervakken oogt het geheel wat kaal. Om van de parkeerplaats een wat meer beschutte en beschaduwde plek te maken wordt aanbevolen om enkele grote bomen (1e orde) nabij de parkeervakken te planten. Denkbaar is dat hiervoor een aantal parkeerplaatsen wordt opgeofferd om de bomen een goede standplaats te bieden.

3.8.3 Wijken en erftoegangswegen

Het grootste deel van de woonstraten kent geen begeleidende bomenstructuur. Het Groenbeleidsplan schrijft een losse bomenstructuur (bomen van de 1e of 2e orde) voor in deze straten. Daarbij is het wenselijk dat bewoners gestimuleerd worden om een groene voortuin in te richten.

Sfeerimpressie van het vergroenen van de straat bij het Ljubljana plein. Dit is een voorbeeld om te laten zien dat enkele bomen in de straat de sfeer positief beïnvloeden. Uiteraard dient bij het daadwerkelijk uitvoeren van deze ideeën, gekeken te worden naar de situatie ter plekke en is maatwerk noodzakelijk.

3.8.4 Samenvatting

De belangrijkste voorstellen die het Groenbeleidsplan voor Schin op Geul en Oud-Valkenburg omschrijft zijn:

- Streven naar toevoegen 1e orde solitaire bomen langs de N595. Hiervoor is overleg met de provincie (wegeigenaar) nodig.
- Op termijn vervangen platanen Breeweg, Kerkplein en Hoogbeek.
- Opwaarderen Kerkplein; hiervoor is nader (ontwerp)onderzoek nodig.
- Vergroenen Ljubljana-plein.
- Opstarten inventarisatie naar mogelijke locatie sportvelden, samen met buurgemeenten.
- Toepassen robuuste groene inpassing vakantiepark 'Topparken Résidence Valkenburg'.
- Stimuleren bewoners vergroenen (voor)tuin.

Sfeerimpressie van een robuuste groene inpassing van de parkeerplaats langs de N595.

CONCEPT

3.9 Walem

3.9.1 Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen en entrees Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen

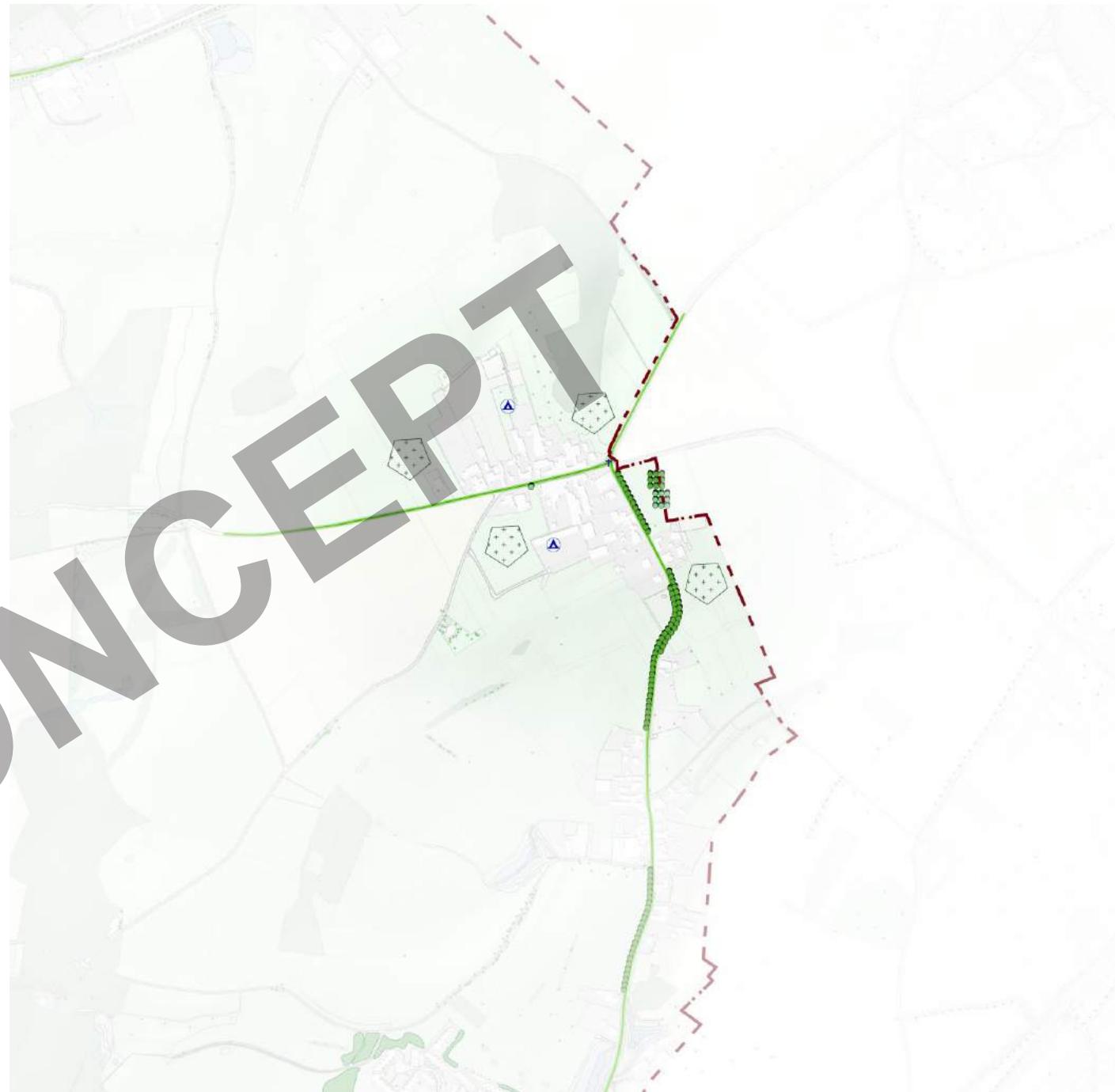
Walem ligt langs één doorgaande weg en deze betreft 'Walem'. Binnen het bebouwingslint is geen plaats voor een begeleidende bomenstructuur, gezien het smalle wegprofiel. Op enkele plekken waar geen bebouwing staat, kunnen enkele bomen van de 1e orde worden gesitueerd.

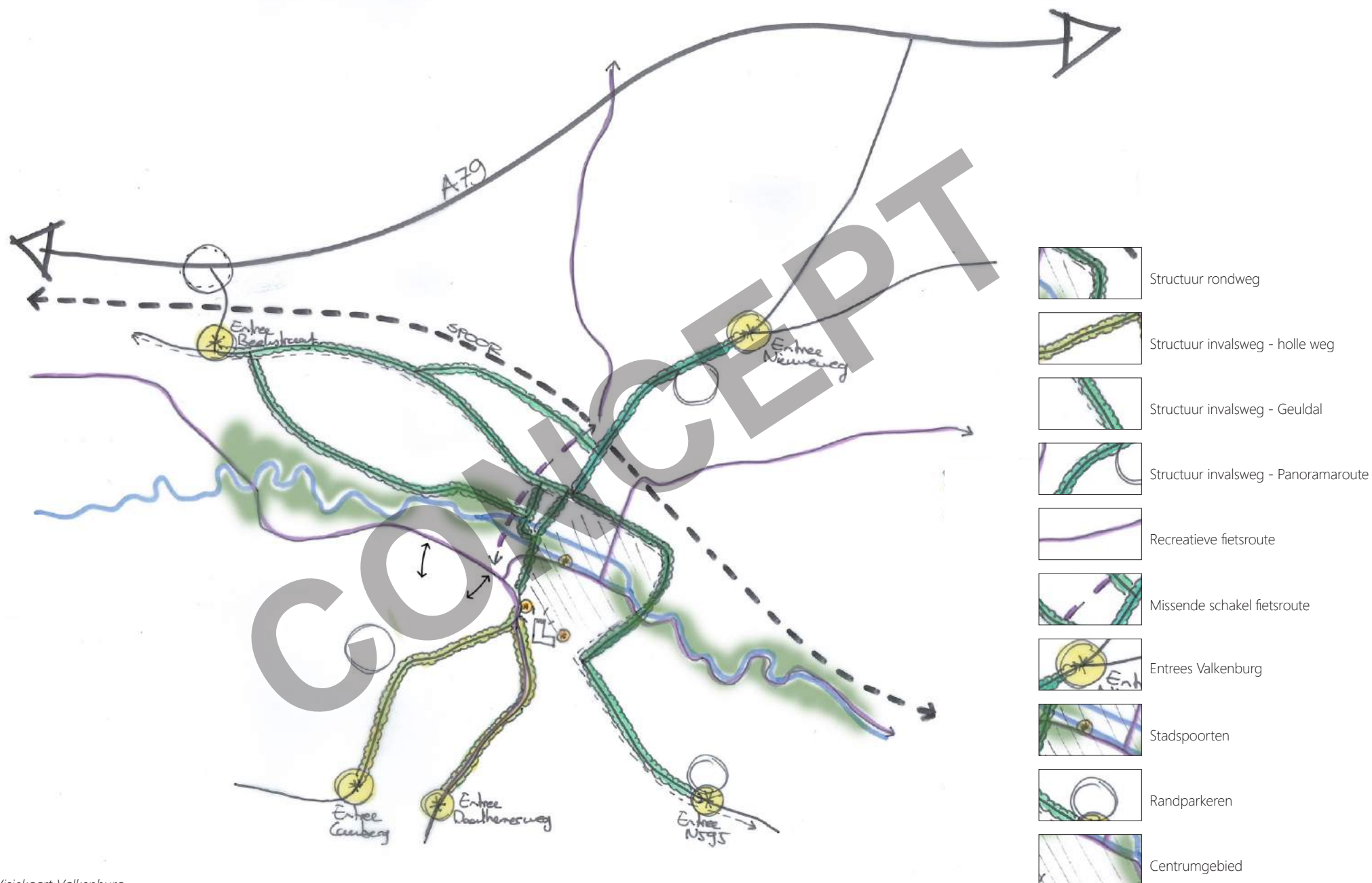
3.9.2 Historische linten, centra en bijzondere plekken

Op de hoek van het oude lint, bij de viersprong, is een klein kapelletje aanwezig. Dit kapelletje kan meer benadrukt worden door het toevoegen van een groen accent, bijvoorbeeld in de vorm van bloeiende planten.

3.9.3 Wijken en erftoegangswegen

Met betrekking tot wijken en erftoegangswegen gelden geen bijzonderheden.

3.10 Valkenburg

Valkenburg vormt in veel opzichten het middelpunt van de gemeente Valkenburg aan de Geul. Hierdoor is behoefte aan een visie (aanvullend op de beschreven aanpak voor de kernen in paragraaf 3.1) op de groenstructuur van Valkenburg als geheel, alvorens in te gaan op de afzonderlijke groenstructuren. In deze paragraaf wordt de groenvisie voor Valkenburg toegelicht, waarbij ook de invalswegen/ gebiedsontsluitingswegen en entrees worden behandeld. Vervolgens wordt in de verdere paragrafen ingegaan op de groenstructuren voor de historische linten, bijzondere plekken, wijken en erftoegangswegen.

Op de kaart hiernaast is de groenvisie voor Valkenburg afgebeeld. Hieronder zijn de speerpunten van deze visie puntsgewijs benoemd.

- Het ontsluitingsnet van Valkenburg kent op de meeste plekken een onderscheid tussen doorgaande routes voor langzaam verkeer en gemotoriseerd verkeer. Dit onderscheid dient behouden en versterkt te worden om de spreiding van verkeer in Valkenburg verder te verwezenlijken, alsook prettige routes voor de recreant (langzaam verkeer) te bieden.
- Voor gemotoriseerd verkeer kent Valkenburg verschillende invalswegen, die van karakter verschillen. Vanuit het westen en het oosten (Strabeek/Broekhem, Cremerstraat/Spoorlaan, Prinses Beatrixsingel, N595/Neerhem) voeren de invalswegen door het vlakke Geuldal. De invalsweg vanuit het noorden (Nieuweweg) vormt een soort panoramaroute met zichten over het Heuvelland, alvorens de weggebruiker de bebouwing van Valkenburg binnenrijdt. Vanuit het zuiden snijden

de invalswegen (Cauberg, Daalhemerweg) in de overwegend steile hellingen van het plateau; het zijn holle wegen. Wenselijk is dat het verschil in karakter tot uiting komt in de groenstructuur van deze wegen. De gewenste uitstraling van de verschillende invalswegen wordt in paragraaf 3.10.1 toegelicht.

- Aan de hierboven genoemde invalsroutes zijn de entrees van Valkenburg gekoppeld. In de huidige situatie dragen de entrees nog onvoldoende bij aan de herkenbaarheid en identiteit van Valkenburg. De gewenste uitstraling van de entrees wordt onder het kopje 'entrees' nader toegelicht.
- Het centrum van Valkenburg wordt grotendeels omsloten door een rondweg (Berkelplein, Oosterweg, Reinaldstraat, Wilhelminalaan, Koningin Julianalaan, Oranjelaan). Deze route heeft geen eenduidige uitstraling die past bij de historische en monumentale ambiance van Valkenburg. Onder het kopje 'rondweg' wordt de gewenste groenstructuur voor deze route toegelicht.
- De entrees van Valkenburg voor langzaam verkeer (recreatieve fietsers, wandelaars) worden gevormd door de oude stadspoorten van het historische centrum. Op sommige plekken verdient de directe omgeving of de aanloop naar de stadspoorten een verbeterslag. De gewenste uitstraling van (de omgeving van) de stadspoorten wordt in paragraaf 3.10.3 toegelicht.
- De Geul vormt een verbindend lint door Valkenburg met daaraan gekoppeld groene plekken.
- Vergroening in het oude centrum van Valkenburg moet gezocht worden in (particulier) gevelgroen, plantenbakken en vergroening van hoven tussen de bebouwing.

3.10.1 Invalswegen

Neerhem

Komende vanuit Schin op Geul begeleidt een enkelzijdige rij van platanen de weg. Hoewel platanen ecologische weinig waardevol zijn, dragen ze op deze locatie sterk bij aan de herkenbaarheid van Valkenburg. Daarbij passen de platanen fraai bij de overwegend mergelstenen gevels. De platanen dienen dan ook duurzaam behouden te worden.

Broekhem / Strabeek

Een groot deel van Broekhem heeft een versteend karakter. Door het toepassen van begeleidende solitairen kan dit worden doorbroken. Het straatprofiel biedt ruimte aan bomen, mits deze in combinatie met langspaarvakken worden gesitueerd. Voor Strabeek geldt dat de dichte bomenstructuur in het buitengebied op lossere wijze kan worden doorgezet binnen de bebouwde kom. De soort die de voorkeur geniet is de linde, omdat deze al op meerdere plekken langs de weg aanwezig is en bovendien een geschikte 'stadsboom' is.

Cremerstraat / Spoorlaan

De bomenstructuur in de Cremerstraat dient duurzaam behouden te worden, waarbij aandacht moet zijn voor de grootte van de boomspiegels. Voor de Spoorlaan geldt dat de bestaande platanen op termijn vervangen moeten worden door een meer passende boomsoort van de 1e orde met een hogere ecologische waarde. De huidige platanen worden gekandelaberd, wat zorgt voor een onnatuurlijk beeld en hogere onderhoudskosten. Doordat platanen een lange levensduur hebben, zullen de bomen niet

Sfeerimpressie van een groenstructuur met meer grandeur, in de Koningin Julianalaan.

op korte termijn worden vervangen. Daarom is het voorstel om te stoppen met het kandelaber en de bomen een meer natuurlijke kroon te laten ontwikkelen (bij de plataan is dit mogelijk). Wanneer gestopt wordt met kandelabers dient het 'nieuwe hout' wel gecontroleerd te worden op zwaktes.

Prinses Beatrixsingel / Prins Bernardlaan

De dichte bomenrij langs de Prinses Beatrixsingel vormt een fraaie begrenzing van de woonbebouwing en markeert de overgang naar het Geuldal. Deze bomenstructuur dient duurzaam behouden te worden en op enkele plekken versterkt. De Prins Bernardlaan is een fraaie laan die aan weerszijden begeleid wordt door beuken. Door de statige sfeer lijkt de weg onderdeel te zijn van het naastliggende Odapark. De bomenstructuur dient duurzaam behouden te worden. Hierbij moet aandacht zijn voor de groeiplaatsen, omdat de grootte en de kwaliteit ervan niet overal voldoende is.

Nieuweweg/Emmaberg

De Nieuweweg en de Emmaberg worden grotendeels begeleid door een enkele rij van eiken, die eindigt daar waar de bebouwing aan weerszijden begint. Na het spoor is er een middenberm waarin platanen staan. De eiken passen bij het meer landelijke karakter van de Nieuweweg/Emmaberg, de platanen benadrukken het stedelijke en monumentale karakter van de omgeving na het spoor. Beide bomenstructuren dienen duurzaam in stand gehouden te worden. Wel dient er bij de plantvakken van de platanen aandacht te zijn voor de begroeiing met vaste planten; hier vallen gaten in. Het is aan te bevelen om hier te kiezen voor sterke, zoutminnende (strooizout) vaste planten.

Cauberg

De Cauberg is een holle weg en wordt grotendeels begeleid door ruig struweel met daarin solitaire bomen en bos. Op enkele plekken heeft het groen een meer cultureel karakter, zoals bij de begraafplaats en de entree van Parking Cauberg. Dit culturele karakter vormt een fraaie afwisseling op het ruigere groen elders langs de weg en duidt ook de aanwezigheid van de genoemde functies. Langs een deel van de Cauberg is een hekwerk aanwezig; dit verstoort de beleving van de weg. De groenstructuur langs de Cauberg dient versterkt te worden, waarbij het onderscheid tussen cultuur en natuur sterker naar voren mag komen. In het meest noordelijke deel van de Cauberg is geen plaats voor een begeleidende groenstructuur; hier kan het straatbeeld vergroend worden door het stimuleren van geveltuinen.

Daalhemerweg

De Daalhemerweg is net als de Cauberg een holle weg en kent een groenstructuur overwegend in de vorm van struweel, bos en ruigere bermbeplantingen. Richting het centrum worden parkeervakken afgewisseld met een bomenstructuur van platanen. De parkeervakken en de platanen verstoren de beleving van de naastliggende mergelwand en passen niet bij het natuurlijke, ruige karakter hiervan. Daarbij zorgt de aanwezigheid van de haakse parkeervakken in combinatie met de doorgaande weg vaak voor onveilige situaties. Het voorstel is om de structuur van platanen en de parkeervakken te verwijderen. Op deze manier krijgt de mergelwand een veel sterkere uitstraling en kunnen de parkeerplaatsen vervangen worden door een fraaie looproute naar o.a. de stadscamping. Het prachtige karakter van de holle weg met steile mergelwanden reikt zo tot in het hart van Valkenburg. Dit voorstel past binnen de visie van het Mobiliteitsplan Valkenburg aan de Geul.

3.10.2 Rondweg

Wenselijk is om de route rondom het centrum van Valkenburg een meer uniforme uitstraling te geven, alsook een uitstraling die past bij het historische en monumentale karakter van het oude centrum. Een passende groenstructuur draagt hier aan bij. Langs de Burg. Henssingel staat een prachtige rij met grote lindes. Het voorstel is om deze bomenstructuur door te zetten langs het Berkelplein en richting de Oosterweg. In de Reinaldstraat is geen plaats voor een continue bomenstructuur. Daarom is hier het voorstel om begeleidende solitaire (lindes) toe te passen om de continuïteit van de rondweg als route te versterken.

De Wilhelminalaan is een ander deel van de rondweg en kent geen continue begeleidende bomenstructuur. Langs het noordelijke deel staan enkele solitaire amberbomen, is een rij met beuken aanwezig en grenst het groen van het Den Halderpark aan de weg. De combinatie van de beuken en het 'parkgroen' zorgt voor een fraaie, monumentale sfeer. Het zuidelijke deel van de weg wordt begeleid door een enkele rij platanen. Deze bomen passen bij de stedelijke sfeer van dit deel van de straat. Alle groenstructuren in de Wilhelminalaan dienen duurzaam behouden te worden. Aanvullend dient de kruising met de Geul (zowel de molentak als de hoofdstroom) benadrukt te worden met kenmerkend groen. Dat kan een opvallende boom zijn, maar ook kleurrijke bloembakken aan de relingen van de bruggen.

In de Oranjelaan en een deel van de Koningin Julianalaan ontbreekt een opgaande groenstructuur, waardoor de straten erg versteend zijn en geen fraaie en prettige route vormen. De ruimte voor een continue bomenstructuur ontbreekt, daarom wordt een structuur van begeleidende solitaire

Sfeerimpressie van een minder verrommelde entree bij de Cauberg.

voorgeschreven. Op enkele, strategische plekken een grote boom verbetert het straatbeeld enorm. Langs het noordelijke deel van de Koningin Julianalaan staat een bomenstructuur van sierkersen. Deze bomen zijn relatief klein en passen niet bij de monumentale en historische sfeer die het centrum van Valkenburg ademt. De weg mag wat meer 'grandeur' krijgen. Daarbij zijn de boomspiegels te klein en is de conditie van de bomen niet optimaal. Wanneer de bomen aan het einde van hun levensduur zijn dienen deze vervangen te worden door een grotere soort, bij voorkeur een zuilvormige soort zodat de boomkroon niet te ver richting de woningen reikt. Ook moeten de boomspiegels worden vergroot.

3.10.3 Entrees

Entree Beekstraat

De Beekstraat is één van de belangrijkste entrees van Valkenburg, gezien de ligging nabij de snelwegafslag. Vanuit het noorden loopt de Strabeek langs de Beekstraat richting de Geul. De ligging van de Strabeek kan worden gebruikt bij het verbijzonderen van deze entree van Valkenburg.

Entree N595

De beleving van de entree vanuit Schin op Geul dient versterkt te worden. Het Geuldal reikt bijna tot aan de rand van de stad en de natuurlijke inrichting ervan (ruigte, wilgen, elzen) versterkt de beleving van het Geuldal en de ligging van Valkenburg aan de Geul. Parkeerplaats 'Geulpark' verstoort deze beleving echter. Doordat het mobiliteitsbeleid inzet op 'randparkeren', is het verplaatsen van de parkeerplaats 'Geulpark' geen waarschijnlijke optie. Om de beleving van deze entree te verbeteren, dient de parkeerplaats verder vergroend te worden waarbij het realiseren van een natuurlijke

sfeer, passend bij het Geuldal, essentieel is. Het informatiepunt dat nu langs de provinciale weg staat, dient te worden opgenomen op de parkeerplaats. Ook dient het (nu niet-functionele) hekwerk verwijderd te worden of te worden opgenomen in een dichte beplanting (haag of struweel).

Entree Nieuweweg

De entree aan de Nieuweweg is net zoals de Beekstraat, één van de belangrijkste entrees. In de huidige situatie is er geen duidelijke entree van Valkenburg, behalve het bebouwde kom-bord. Gezien de ligging van de bebouwde komgrens, ver van het centrum af, is het voorstel om de visuele entree of aankondiging van de bebouwing van Valkenburg meer richting het centrum te situeren. Een goede plaats hiervoor is de kruising Nieuweweg-Hekerweg. De intensievere bebouwing van Valkenburg begint hier. Met fraai en opvallend groen kan de entree hier worden versterkt.

Entree Daalhemerweg

Wie via de Daalhemerweg Valkenburg nadert, komt door een beboste omgeving. De parkeerplaats bij Mergelijk vormt een abrupte beëindiging van dit bos, waarna zicht is op de eerste bebouwing van Valkenburg. Om de sfeer van de beboste entree te versterken is het voorstel om de bomenstructuur die op een deel van de parkeerplaats al aanwezig is, door te zetten over de hele parkeerplaats. Zo is de parkeerplaats op fraaie wijze ingebed en is de overgang van bebossing naar de bebouwing van Valkenburg subtieler.

Entree Cauberg

Komende vanuit Vilt oogt de entree van Valkenburg vrij rommelig. Dat komt onder meer door de hoeveelheid verschillende (verkeers)borden, reclame-uitingen en hekwerken, maar ook de inrichting van de weg, fietspad en trottoirs. De diverse groenstructuur versterkt deze sfeer. Met alleen 'groene' ingrepen kan de verrommeling niet worden tegengegaan, daarom is het wenselijk om ook te kijken naar de bovengenoemde aspecten. Het vervangen van slecht groeiende bomen en het toepassen van enkele grote, fraaie solitaire bomen verbetert de uitstraling van dit gebied enorm.

Entree Berkelpoort

De Berkelpoort vormt de entree tot het historische centrum vanuit het oosten. Neerhem/N595 is een historische route die doorliep tot de Berkelpoort. Voor het beleven van deze historische route is het van belang dat de bestaande structuur van platanen wordt versterkt. Een andere manier om de ligging van de stadspoort verder te benadrukken is het toepassen van een kenmerkende verharding (bijvoorbeeld doortrekken van de verharding rondom de Berkelpoort).

Entree Grendelplein

Het Grendelplein vormt de entree tot het historische centrum van Valkenburg, maar ook de verbinding met Valkenburg-West waar verschillende bezienswaardigheden liggen (o.a. openluchttheater, Romeinse catacomben, Par'course, Shimano). Door de hoge verkeersintensiteit, de rommelige inrichting en het ontbreken van substantieel groen heeft het plein een lage verblijfskwaliteit. De Grendelpoort valt weg achter een veelheid aan luifels, reclame-uitingen en

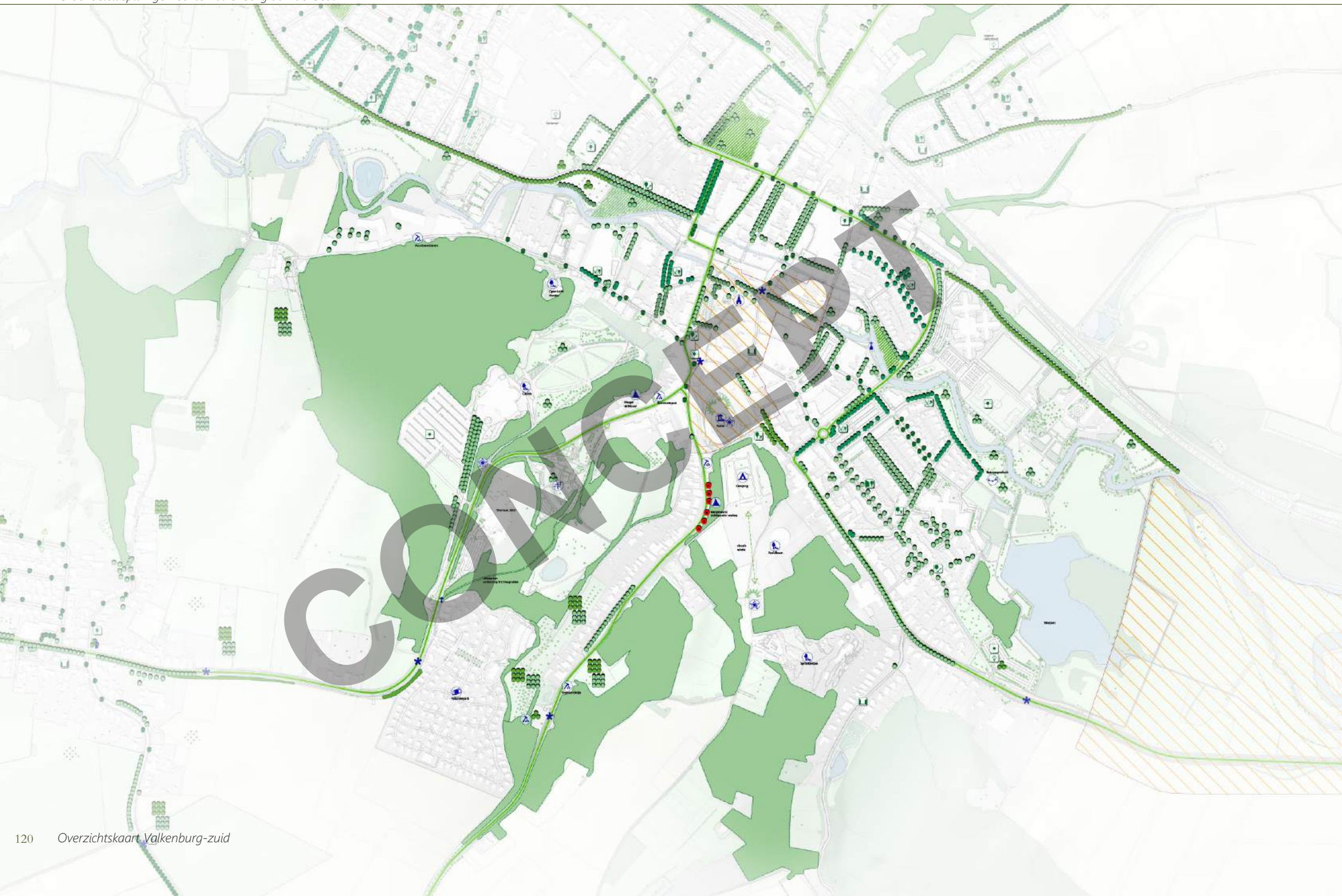
Sfeerimpressie van een mogelijke inrichting van de Daalhemerweg, waarbij het parkeren en de platanen zijn verwijderd.

straatmeubilair. Voor de bezoeker is het lastig om de weg te vinden en te vervolgen richting Valkenburg-West. Idealiter kent het Grendelplein een gedeeld ruimtegebruik waarin het pleinkarakter sterk naar voren komt. Door de hoge verkeersintensiteit is dit echter niet mogelijk. De uitstraling van het Grendelplein kan ook op andere manieren sterk verbeterd worden. Te denken valt hierbij aan het strategisch situeren van bomen, al dan niet gecombineerd met zitgelegenheid. De inrichting van het Grendelplein is een aparte opgave, waarbij niet alleen naar het groen moet worden gekeken. Ook de veelheid aan luifels, straatmeubilair, bestratingen en reclame-uitingen spelen een grote rol in de huidige sfeer van het plein.

3.10.4 Samenvatting

De belangrijkste voorstellen die het Groenbeleidsplan voor Valkenburg omschrijft zijn:

- Toepassen begeleidende solitairen langs Broekhem / Strabeek, in combinatie met langspaarvakken.
- Stoppen met kandelaberen van de platanen langs de Spoorlaan. Op termijn de platanen vervangen door een soort met hogere ecologische waarde.
- Verbeteren groeiplaatsen bomen St. Bernardlaan.
- Aandacht plantvakken / onderbegroeiing platanen Nieuweweg.
- Versterken verschil tussen natuurlijk en culturele sfeer Cauberg en opruimen hekwerk.
- Herinrichting parkeervakken en platanen langs de Daalhemerweg. Hiervoor is nader (ontwerp) onderzoek nodig.
- Streven naar een meer uniforme uitstraling van de 'rondweg' van Valkenburg:
 - Doorzetten structuur van lindes langs Burg. Henssingel richting het Berkelplein en Oosterweg.
 - Toepassen begeleidende solitairen (lindes) in de Reinaldstraat.
 - Benadrukken kruising met de Geul, met opvallend groen.
 - Toepassen begeleidende solitairen in Koningin Julianalaan en Oranjelaan.
 - Vervangen sierkersen Koningin Julianalaan door een grotere, zuilvormige soort.
- Verbijzonderen van verschillende entrees van Valkenburg.

3.11 Valkenburg-zuid

3.11.1 Historische linten, centra en bijzondere plekken Centrum (beschermde stadsgezicht / historische stadskern)

Doordat Valkenburg een vestingstadje is, is in het oude centrum weinig plek voor doorgaande bomenstructuren. Toch kan op enkele plekken de historische ambiance versterkt worden door het toevoegen van enkele solitaire bomen, bijvoorbeeld op het Theo Dorrenplein en op het plein bij de HEMA (dit laatste indien dit mogelijk is in relatie tot onderliggende parkeergarage). De bomenstructuren en solitaires die al in het centrum staan, dienen duurzaam behouden te worden. In het centrum zijn veel hoven aanwezig. Veel van deze hoven zijn in gebruik als parkeerplaats, enkele zijn nog groen en fungeren als tuin. De groene hoven dienen zoveel mogelijk behouden te worden en de versteende hoven vergroend. Dit vergroenen hoeft geen afbreuk te doen aan de parkeerv functie van deze hoven. Ook kan vergroend worden door het stimuleren van kleurrijke planten in plantenbakken, in vensters van bebouwing. Het al eens uitgevoerde 'bloemenproject' kan hier een middel voor zijn.

Historisch lint Plenkertstraat

De Plenkertstraat heeft een fraaie ligging onderaan de steile mergelhelling en herbergt verschillende cultuurhistorische parels. De helling is begroeid waardoor de beleving van de mergel niet overal even sterk is. Doordat mergel een groot deel van de identiteit van Valkenburg bepaalt is het belangrijk dat mergelwanden zichtbaar en beleefbaar zijn. Door middel van gepast beheer dient de mergelwand vrij gehouden te worden van te veel opgaande begroeiing.

In de straat zijn pleksgewijs solitaire bomen aanwezig, deze dienen duurzaam behouden te worden. Waar ruimte is, kan deze structuur van solitaire bomen versterkt worden. Gezien de verbindende functie van de Plenkertstraat met Valkenburg-West, is de inrichting van deze straat een aparte opgave waarbij ook gekeken dient te worden naar toegankelijkheid voor verkeer.

Bijzondere plekken

Kasteelruïne, stadscamping en Wilhelminatoren

De kasteelruïne vormt misschien wel de markantste plek van Valkenburg en heeft een sterke relatie met het oude centrum. Van belang is dat de kasteelruïne zichtbaar is en blijft vanuit de omgeving en dat hiertoe de nabije omgeving van de ruïne vrij wordt gehouden van hoge opgaande beplanting en bomen. Vanaf de kasteelruïne is er een zichtrelatie met de Wilhelminatoren, waarbij de blik van de bezoeker over de overwegend groene stadscamping reikt. Deze zichtrelatie dient in stand gehouden te worden en het groene karakter van de stadscamping en de hellingen is daarbij van wezenlijk belang. Dat betekent dat het vanuit natuur en landschap bezien, onwenselijk is dat er verdere rode ontwikkelingen op het terrein van de camping plaatsvinden. In de ideale situatie wordt het terrein van de camping omgevormd tot een parkachtige, natuurlijke omgeving waarbij de functie camping verdwijnt.

Kuurpark en Polferbosch

Het Kuurpark vormt een grote open ruimte in de bebossing van het Polferbosch en wordt gebruikt als evenemententerrein. Door de aanwezigheid van

wilde zwijnen is er vaak schade aan het park en is het lastig te onderhouden. Daarbij is er ook sprake van achterstallig onderhoud aan de padenstructuren. Beide aspecten zorgen ervoor dat het park een lage verblijfskwaliteit kent. Het park is ontworpen als grote open ruimte in de bebossing, onderaan Holland Casino. Vanaf de Goudsberg gezien, openbaart het casino zich bovenaan deze grote open plek. Aan de randen van het park zijn meer intieme verblijfsplekken ingericht. De scheerhaag vormt de scheiding tussen het park en het meer natuurlijk ingerichte Polferbosch. Het is de vraag of een park als het Kuurpark in de huidige tijd nog relevant is (het park doet, in combinatie met het casino, bijna megalomaan aan). De ligging vanaf het centrum is niet optimaal, waardoor het park weinig gebruikt wordt. Daarbij ondermijnt graafschade van wilde zwijnen het culturele karakter. Aandachtspunt is de route vanaf parkeerplaats Cauberg, via het Kuurpark naar de Plenkertstraat. I.v.m. ruimte voor evenementen en een mogelijke overkapping van de parkeerplaats Cauberg (solarparking) is het wellicht raadzaam om het Kuurpark beschikbaar te houden als evenemententerrein. De herinrichting van het gehele gebied (incl. Plenkertstraat) is een aparte opgave.

Trichtergrubbe

De Trichtergrubbe is een oude verbindingsweg en een holle weg. In de huidige situatie is de grubbe dichtbegroeid en is de route die er doorheen loopt, lastig vindbaar. Door het dunnen van opgaande begroeiing in de grubbe wordt de route aantrekkelijker en beter beleefbaar.

Sfeerimpressie hoe de wandelroute naar het Kuurpark verduidelijkt kan worden.

Sportvelden bij Kasteel Oost

Onder andere naar aanleiding van de wateroverlast in 2021 is er een studie verricht naar het verplaatsen/samenvoegen van verschillende sportterreinen in Valkenburg, zodat de sportvelden bij Kasteel Oost eventueel uit het Geuldal verplaatst zouden kunnen worden. Uit het onderzoek blijkt dat het verplaatsen van de sportvelden geen reële optie is. De sportvelden blijven dus gehandhaafd op de huidige locatie. Het Groenbeleidsplan schrijft voor dat de sportvelden worden ingebed in een robuuste groenstructuur die past en aansluit bij de karakteristieken van het Kastelenpark. Op deze manier verbetert de ruimtelijke kwaliteit en versterkt de relatie tussen het Kastelenpark en het centrum van Valkenburg.

3.11.2 Wijken en erftoegangswegen

Betsy Perklaan, Doctor Hermansstraat

Het natuurlijke karakter van het Geuldal en de sfeer van het Kastelenpark dienen zo veel mogelijk richting het stadscentrum te worden doorgezet. De dichte rij met platanen langs de Betsy Perklaan past niet goed bij deze ambitie omdat de bomenrij een sterk stedelijke uitstraling heeft. Daarbij bieden de platanen ecologisch geen meerwaarde. De bomenstructuur kan op termijn beter vervangen worden door een verspreide bomenstructuur van bij het Geuldal passende soorten als wilg, els, populier. Deze bomenstructuur benadrukt de loop van de Geul en kan ook aan de overzijde van de Burg. Henssingel worden doorgezet, langs de Doctor Hermansstraat, ter vervanging van de dichte rij haagbeuken die het zicht op de Geul belemmeren.

Berkelplein

Het Berkelplein is een sterk versteend plein, omzoomd door platanen. Gedurende het jaar wordt het plein gebruikt voor een aantal evenementen, waardoor meer opgaand groen zoals bomen niet praktisch is. We moeten ons echter afvragen, gezien de klimaatverandering en toenemende hittestress, of het plaatsvinden van enkele evenementen per jaar het ontbreken van robuust groen op een plein nog rechtvaardigt.

In de Gebiedsvisie Valkenburg-Oost is het Berkelplein aangeduid als locatie waar mogelijk woningbouw kan plaatsvinden. Hiervoor is (nog) geen concrete planvorming. Wanneer er daadwerkelijk een keuze gemaakt wordt voor woningbouw, zal in de planvorming ook ruimte moeten zijn voor robuust groen, voor het tegengaan van hittestress en het opvangen van hemelwater.

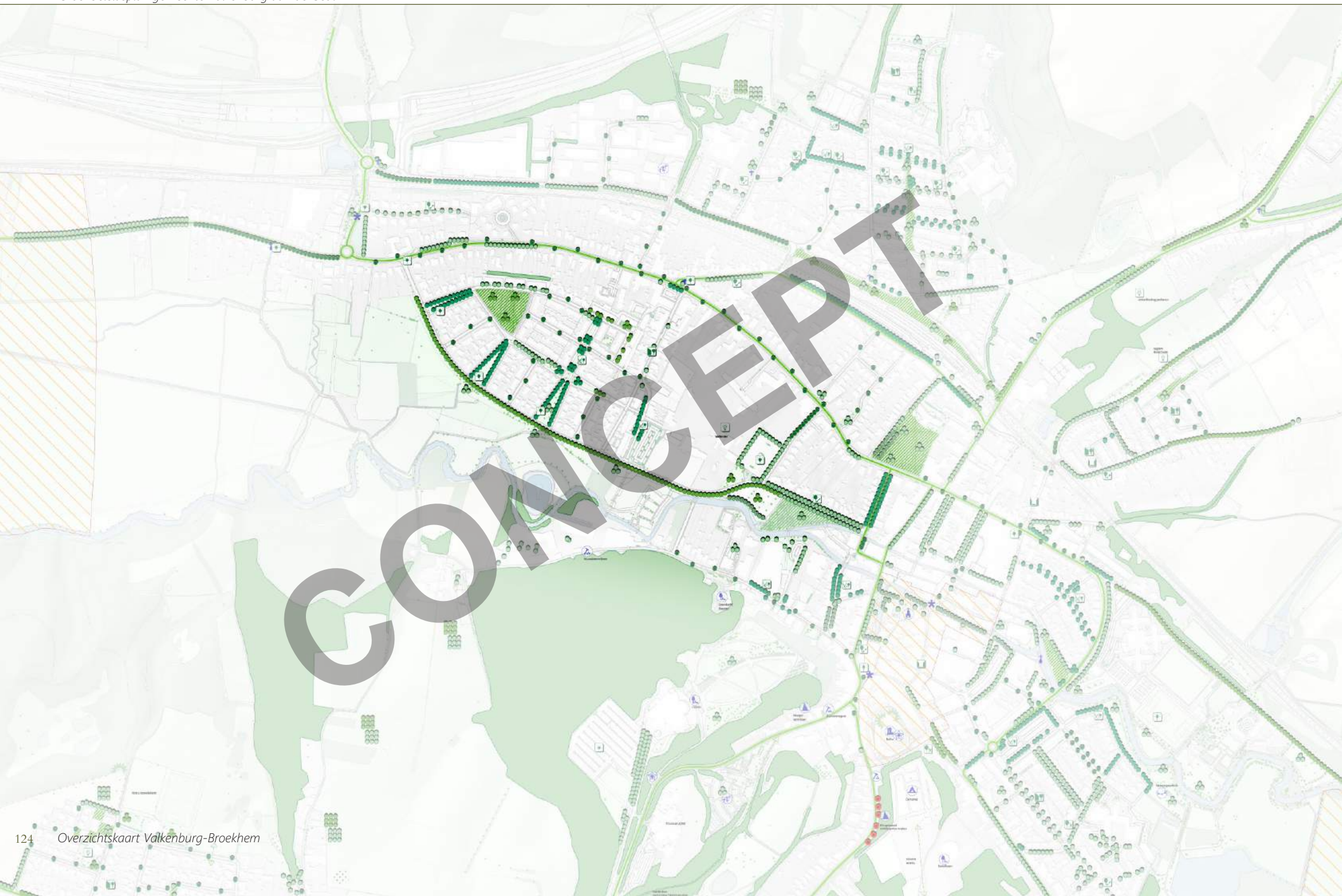
Ook wanneer het plein zijn huidige functie behoudt, is een andere inrichting, met meer robuust groen, wenselijk. De huidige platanen worden bij voorkeur vervangen door een soort met een hogere ecologische waarde.

In het algemeen geldt dat bewoners gestimuleerd moeten worden om een groene voortuin in te richten. In het oude centrum is het daarnaast gewenst om de nog aanwezige binnentuinen zoveel mogelijk groen te houden en versteende binnenplaatsen en parkeerplaatsen te vergroenen.

3.11.3 Samenvatting

De belangrijkste voorstellen die het Groenbeleidsplan voor Valkenburg-zuid omschrijft zijn:

- Vergroenen van het historische centrum d.m.v. toepassen nieuwe solitaire bomen, (particuliere) fleurige plantbakken en vergroenen (parkeer)hoven.
- Inrichting Plenkertstraat is een aparte opgave, waarbij het belangrijk is dat de mergelwand sterker beleefbaar is.
- Behouden zichtrelatie van en naar de kasteelruïne.
- Toekomstperspectief Kuurpark en Polferbosch is een aparte opgave, die tezamen met de Plenkertstraat moet worden bekeken.
- Verbeteren toegankelijkheid Trichtergrubbe (dunnen onderbegroeiing, opslag).
- Inbedden sportvelden bij voetbalvereniging Walram in een robuuste groenstructuur, passend bij de sfeer van het Kastelenpark.
- Vergroenen schoolplein basisschool Valkenburg.
- Op termijn vervangen van platanen Betsy Perklaan.
- Vergroenen Berkelplein
- Stimuleren bewoners vergroenen (voor)tuin.

3.12 Valkenburg-Broekhem

3.12.1 Historische linten, centra en bijzondere plekken

Historisch lint

Koningswinkelstraat

De Koningswinkelstraat is het enige historische lint dat geen gebiedsontsluitingsweg of invalsweg is. In het straatprofiel is vrijwel geen ruimte om de bestaande solitaire bomen verder uit te breiden. Daarom dienen de bestaande bomen duurzaam in stand gehouden te worden, waarbij aandacht moet zijn voor de grootte van de boomspiegels. Om de uitstraling van de straat te versterken moeten bewoners gestimuleerd worden tot het aanleggen van een geveltuint.

Bijzondere plekken

Langs de Geul

De gebiedsvisie Valkenburg-West spreekt de ambitie uit om langs de Geul een robuuste groene zone te creëren richting het Ingendaal. Het Groenbeleidsplan onderschrijft deze ambitie. Voor een mooie overgang naar de ruigere natuur in het Ingendaal en door de ligging binnen Valkenburg verdient deze toekomstige groene zone een meer cultureel inrichting, met solitaire bomen en boomgroepen. Deze sfeer sluit aan bij de huidige, fraaie groenstructuur van het Odapark. Dat betekent ook dat de parkeerplaats Odapark-Prins Bernhardstraat een groener karakter dient te krijgen. Deze parkeerplaats vormt in de huidige situatie een stenige plek in de groene 'vinger' richting het centrum van Valkenburg.

Terrein Valkenier

Voor het terrein van de Valkenier is een herontwikkeling aanstaande. Eisen en randvoorwaarden met betrekking tot de inrichting van het terrein zijn opgenomen in de (nog niet vastgestelde) Gebiedsvisie Valkenburg-west.

Vanuit natuur en landschap bezien, is het belangrijk dat vooral aan de zijde van de Prins Bernhardlaan, het gebied een stevige groene uitstraling krijgt. Op het terrein ligt een waterbron. De ligging hiervan dient benadrukt te worden en beleefbaar te worden gemaakt. Het verdwijnen van het park De Valkenier biedt aanvullend een grote kans om dit voorheen ontoegankelijke gebied, 'terug te geven' aan de inwoners van Valkenburg. Concreet wordt daarmee bedoeld dat het gebied toegankelijk dient te zijn voor iedereen. Dat kan bijvoorbeeld door het realiseren van één of meerdere looproutes (ommetjes) door het gebied, gekoppeld aan de al bestaande looproutes in omliggende woonwijken.

Parkeerplaatsen Odapark-Margrietlaan en Par'course

Het gebied rondom Par'course is recent heringericht en de hierbij aangebrachte groenstructuur is nog niet volwassen. Toch is nu al wel duidelijk dat het parkeerterrein sterk in het zicht ligt. Het Groenbeleidsplan pleit daarom voor een robuustere groene rand aan met name de westzijde van de parkeerplaats. Dit groen dient een natuurlijk karakter te hebben, passend bij de karakteristiek van het Geuldal. Parkeerplaats Odapark-Margrietlaan vormt een versteende vlakte in een overwegend groene omgeving. Deze parkeerplaats dient vergroend te worden. Dat kan bijvoorbeeld door het toevoegen van extra bomen, maar denk ook aan het vergroenen van de parkeervakken zelf.

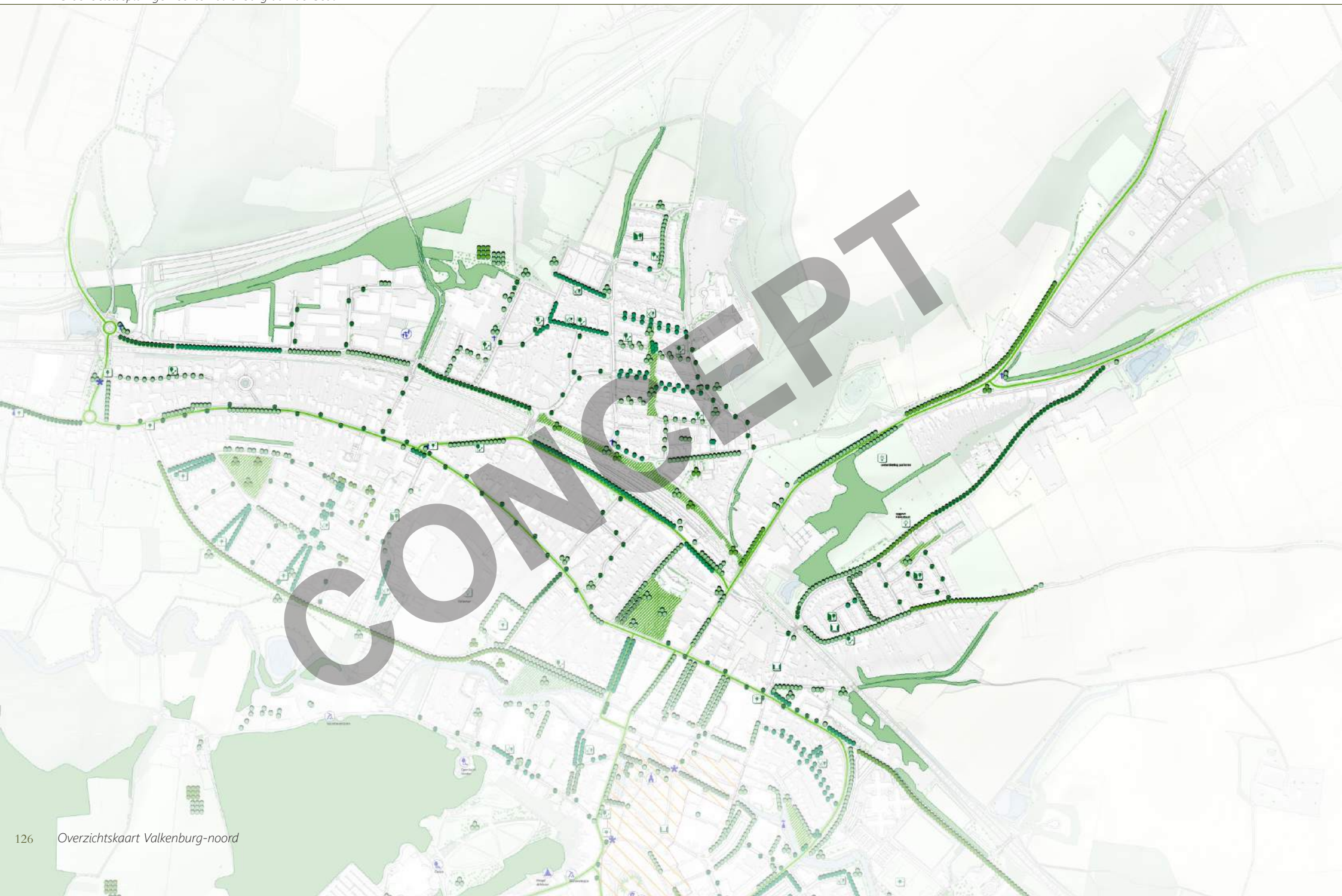
3.12.2 Wijken en erftoegangswegen

In Broekhem is een aantal 'groene pleinen' waar statige bomenstructuren van platanen staan. Hoewel de bomenstructuren fraai zijn, hebben platanen weinig ecologische waarde. Het voorstel is om de platanen op termijn te vervangen door soorten die een hogere ecologische waarde hebben en daarbij ook beter passen bij het gebied (ligging Geuldal). Om de oorspronkelijke stedenbouwkundige opzet van de wijk te respecteren wordt aanbevolen om voor één soort (1e orde, monumentale uitstraling) te kiezen ter vervanging van de platanen. Ter verfraaiing van de 'groene pleinen' kan aanvullend gekozen worden voor het toepassen van vakken met vaste beplanting en/of een bollenbeplanting. In het algemeen geldt dat bewoners gestimuleerd moeten worden om een groene voortuin in te richten.

3.12.3 Samenvatting

De belangrijkste voorstellen die het Groenbeleidsplan voor Valkenburg-Broekhem omschrijft zijn:

- Realiseren groene 'vinger' langs de Geul, richting Valkenburg-centrum.
- Vergroenen parkeerplaatsen Odapark-Prins Bernhardlaan en Odapark-Margrietlaan.
- Robuuste groene inpassing parkeerplaats Par'course.

3.13 Valkenburg-noord

3.13.1 Historische linten, centra en bijzondere plekken

In dit deel van Valkenburg zijn geen historische linten aanwezig.

Bijzondere plekken

Omgeving Ignatiusklooster

Het Ignatiusklooster is een markante plek in dit deel van Valkenburg. De inrichting van het terrein is een aparte opgave, waarbij voortgeborduurd kan worden op de oorspronkelijke gedachte achter de inrichting van de kloostertuin.

Parkeerplaats Nieuweweg

In het kader van 'randparkeren' is een perceel aan de Nieuweweg aangewezen als mogelijke locatie (naast Nieuweweg 56) voor een parkeerplaats. Een parkeerplaats op deze locatie, langs één van de belangrijkste invalswegen van Valkenburg, betekent dat het centrum van Valkenburg wordt ontlast van 'zoekverkeer'. Het Groenbeleidsplan ziet dit als kans, omdat dit zorgt voor een hogere verblijfskwaliteit in het centrum. Belangrijk is wel dat wanneer hier parkeren gaat plaatsvinden, de parkeerplaats een groen karakter krijgt en visueel van de Nieuweweg is afgesloten. Dit laatste is eenvoudig te realiseren door het versterken van de struweelvorming op het talud naast de weg.

Stella Maris

Het Stella Mariscollege in Valkenburg is gesloten. Het terrein kent een vrij groene inrichting en is fraai ingepast door een robuuste bomenstructuur aan de noordzijde van de bebouwing. De sluiting van de school biedt kansen voor een nieuwe functie in het gebouw, of mogelijke nieuwbouw. Hierbij dient het huidige groene karakter van het terrein in stand gehouden te worden en waar mogelijk versterkt.

3.13.2 Wijken en erftoegangswegen

De Valkenberg

Deze weg wordt voor het grootste deel begeleid door een enkelzijdige bomenstructuur van platanen. De platanen dienen op termijn te worden vervangen door een andere soort met een hogere ecologische waarde. Als vervangende soort heeft de es de voorkeur, omdat deze soort al aanwezig is langs de weg. Dit is echter alleen aan te bevelen wanneer de essentaksterfte minder speelt, anders verdient een andere soort de voorkeur. Doordat platanen een lange levensduur hebben, zullen de bomen niet op korte termijn worden vervangen. Daarom is het voorstel om te stoppen met het kandelaberen en de bomen een meer natuurlijke kroon te laten ontwikkelen (bij de platanen is dit mogelijk). Wanneer gestopt wordt met kandelaberen dient het 'nieuwe hout' wel gecontroleerd te worden op zwaktes.

Casimir Ubaghslaan

Een groot gedeelte van deze straat kent een mooie begeleidende bomenstructuur, als onderdeel van een groenstrook naast de weg. Op de weg zelf staan enkele kleine bomen, die weinig bijdragen aan het groene karakter van dit weggedeelte. Daarbij hebben deze bomen een klein plantvak en slechte groeiomstandigheden (de grotere bomen naast de weg vangen licht af voor de kleine bomen). De kleine bomen (nevenstructuur) dienen te worden verwijderd. Na de bocht in de straat staan ook enkele kleine bomen, met een veel te klein plantvak. De bomen in dit gedeelte van de straat moeten worden vervangen door een 2e orde boom, waarbij aandacht moet zijn voor de verbetering van het plantvak. Aanbevolen wordt om een nieuwe bomenstructuur te combineren met de langsparkeervakken die al aanwezig zijn in de straat.

Henri Hermansstraat

Deze straat wordt begeleid door esdoorns. Deze bomen hebben echter een te klein plantvak en ze staan onhandig gepositioneerd op het trottoir. Gezien de ruime breedte van de weg kan ervoor gekozen worden om de bestaande bomenstructuur op termijn te vervangen en nieuwe bomen op een andere plaats te planten, zodat het trottoir goed toegankelijk wordt. De bomen zouden vervangen moeten worden door een soort van de 2e orde.

Azaleastraat / Rozenstraat / Seringenstraat

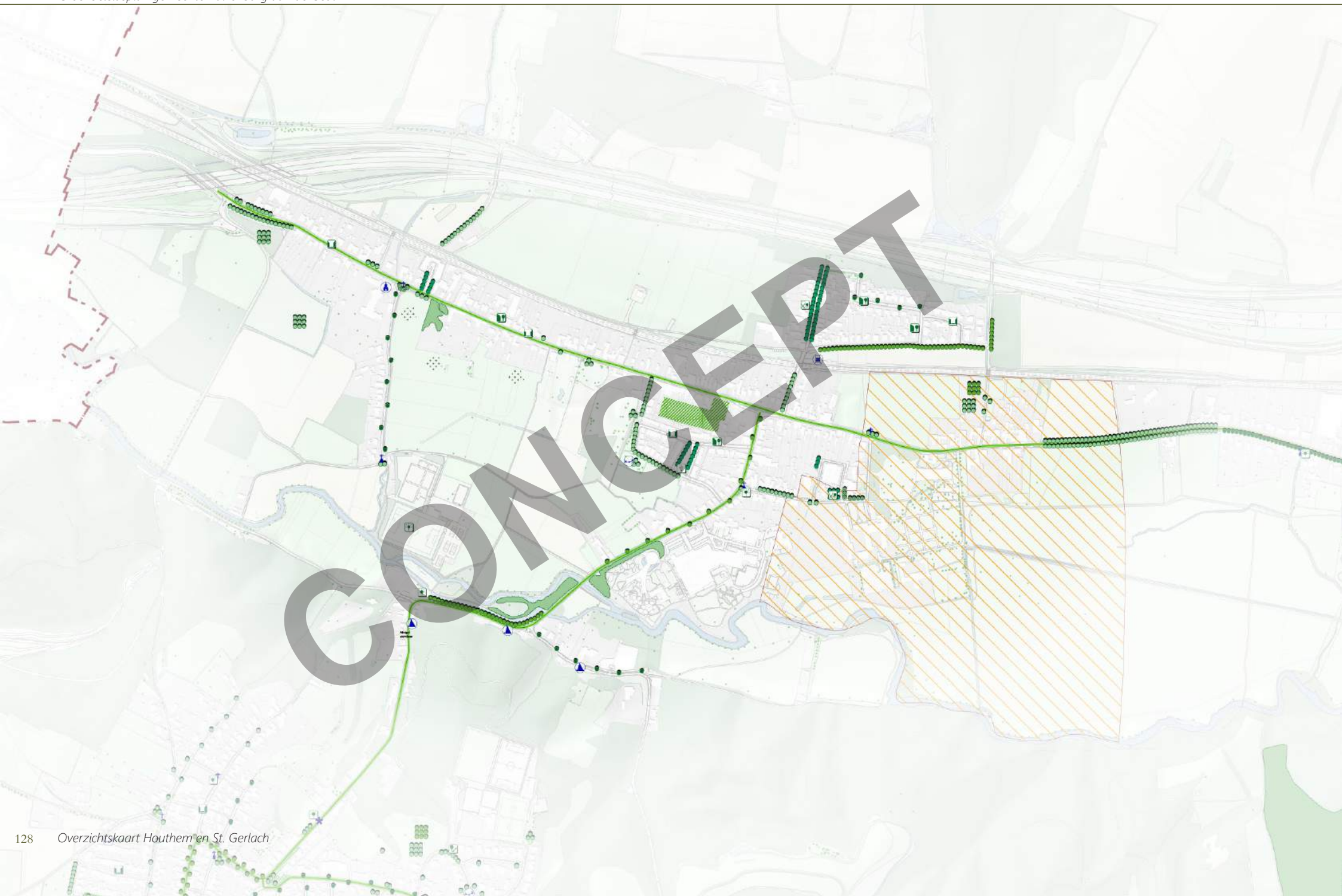
De bomen in deze straten zijn klein van stuk, ze groeien niet goed door o.a. de te kleine plantvakken. Een deel van het bestand bestaat uit essen, waar de essentaksterfte huishoudt. Voor substantieel groen in deze straten, kan beter gekozen worden voor een andere soort van de 2e orde en voldoende grote plantvakken.

In het algemeen geldt dat bewoners gestimuleerd moeten worden om een groene voortuin in te richten. Het bestaande groen in de vorm van buurtpleintjes verdient een opwaardering. Dit kan in samenspraak met omwonenden plaatsvinden.

3.13.3 Samenvatting

De belangrijkste voorstellen die het Groenbeleidsplan voor Valkenburg-noord omschrijft zijn:

- Inrichting terrein Ignatiusklooster is een aparte opgave.
- Op termijn vervangen platanen langs de Valkenberg.
- Verwijderen nevenstructuur Casimir Ubaghslaan en vervangen bomen 'na de bocht'.
- Op termijn vervangen bomen Henri Hermansstraat, vergroten plantvakken.
- Vervangen bomen Azaleastraat / Rozenstraat / Seringenstraat en vergroten plantvakken.
- Stimuleren bewoners vergroenen (voor)tuinen.

3.14 Houthem en St Gerlach

3.14.1 Gebiedsontsluitingswegen / invalswegen en entrees

In Houthem en St. Gerlach betreffen de belangrijkste wegen het oude lint 'Vroenhof/St. Gerlach/Strabeek en de St. Gerlachstraat/Onderstestraat/Geulweg.

Vroenhof/St. Gerlach/Strabeek

In dit oude bebouwingslint is op sommige plekken weinig plaats voor een doorgaande begeleidende groenstructuur door het smalle wegprofiel. Op enkele plekken is wel ruimte voor een bomenstructuur, indien deze gecombineerd wordt met langspaarkeervakken in de straat. Het Groenbeleidsplan schrijft daarom voor dat op de locaties waar ruimte is in het straatprofiel, begeleidende solitairen worden toegepast. Bomen op particuliere percelen dragen sterk bij aan de groenbeleving van de weg, net als onbebouwde, groene percelen die een afwisseling vormen met het dichte bebouwingslint. Bewoners moeten dan ook gestimuleerd worden om het groen op eigen terrein in stand te houden of uit te breiden.

St. Gerlachstraat/Onderstestraat/Geulweg

De prachtige boomstructuur van kastanjes langs de molentak van de Geul dient versterkt te worden. Met deze bomen wordt het verschil tussen cultuur en natuur in het Geuldal sterk benadrukt.

3.14.2 Historische linten, centra en bijzondere plekken

Historische linten zijn allemaal onderdeel van gebiedsontsluitingswegen of invalswegen.

Bijzondere plekken

Pluktuin/moestuyn tegenover Château St. Gerlach
Tegenover Château St. Gerlach is een buurtinitiatief ontstaan in de vorm van een pluktuin. Deze tuin wordt uitgebreid en wordt daarbij gebruikt door de keukens van Château St. Gerlach.

Geulhemmermolen

Bij de Geulhemmermolen staan enkele informatieborden over routes en cultuurhistorie van het gebied. Deze borden staan vrij verstopt en de locatie verdient een inrichting die uitnodigt tot stoppen en vertoeven. De plek moet daarom worden bekeken als aparte opgave, het enkel toevoegen van fraai groen biedt onvoldoende meerwaarde.

De knotwilgen in de omgeving van de Geulhemmermolen vallen steeds meer ten prooi aan de bever. Aangezien deze bomen van cultuurhistorische waarde zijn, is het onwenselijk dat deze allemaal verdwijnen. Momenteel is de gemeente bezig met het bekijken van maatregelen om bomen tegen bevervraat te beschermen, want dit probleem speelt in het hele Geuldal.

Sportvelden

De sportvelden vormen een niet-passend element in het natuurlijke Geuldal en liggen in het inundatiegebied van de Geul. Door de vlakke ligging van het Geuldal is dit echter wel het meest geschikte gebied voor sportvelden. De sportvelden dienen te worden ingebed in een robuuste groenstructuur die past bij de natuurlijke sfeer van het Geuldal.

St. Gerlachplein

Het St. Gerlachplein is erg versteend in de huidige situatie en kent een bomenstructuur van platanen. Dit plein vraagt om een andere, toekomstbestendige inrichting, waarbij meer ruimte is voor groen in combinatie met de parkeerfunctie. De precieze invulling van het plein is een aparte opgave, waarbij meegegeven wordt dat de huidige structuur van platanen verwijderd dient te worden daar deze weinig ecologische waarde hebben en het plein een statische uitstraling geven.

Château St. Gerlach

Het eeuwenoude complex met gebouwen en tuin/landgoed zijn beschermde rijksmonumenten en dienen als

geheel behouden te blijven. Waar mogelijk moeten oude (zicht)relaties worden versterkt.

3.14.3 Wijken en erftoegangswegen

Van Caldenborghsweg

In de huidige situatie kent de weg een dubbele begeleidende bomenrij van esdoorns die zeer waarschijnlijk zijn aangeplant om de wijk meer allure te geven. De bomen zijn te groot voor het straatprofiel en zijn daarbij slecht gepositioneerd; de doorgang op de trottoirs wordt belemmerd (bij de aanplant bestond het trottoir hoogstwaarschijnlijk nog niet). Ook zijn de boomspiegels erg klein en zijn de groeiomstandigheden van de bomen niet goed, wat zichtbaar is aan de conditie van de bomen. De groenstructuur dient op termijn vervangen te worden door een enkelzijdige boomstructuur van lindes; deze bomen staan al in het verlengde van de Van Caldenborghsweg (Stationsstraat).

In het algemeen geldt dat bewoners gestimuleerd moeten worden om een groene voortuin in te richten.

3.14.4 Samenvatting

De belangrijkste voorstellen die het Groenbeleidsplan voor Houthem en St Gerlach omschrijft zijn:

- Versterken bomenstructuur Onderstestraat / Geulweg / St Gerlachstraat.
- Opwaarderen omgeving Geulhemmermolen.
- Versterken groenstructuur rondom sportvelden in het Geuldal.
- Vergroenen St. Gerlachplein.
- Versterken (oude) zichtrelaties van en naar Château St. Gerlach.
- Op termijn vervangen van de bomenstructuur in de Van Caldenborghsweg.

Sfeerimpressie van gevelgroen.

Sfeerimpressie van een vergroen St. Gerlachplein waarbij de parkeerfunctie behouden blijft.

Voorbeeld van het vergroeningsproject 'ikgroenhet' in Landgraaf.

Voorbeeld van een groene tuinafscheiding.

Burgers werken samen aan het voedselbosje in Sibbe.

Voorbeeld van een groen dak, dat mensen eenvoudig zelf kunnen (laten) aanleggen op bijvoorbeeld een schuurtje.

3.15 Bewoners en groen

3.15.1 Stimuleren van bewoners tot vergroening

Tijdens de veldverkenning in de gemeente is opgevallen dat een aanzienlijk deel van de bewoners een versteende voortuin heeft. Tuinen met tegels of andere verharding worden gezien als praktisch en onderhoudsvriendelijk. De verharding in de tuinen draagt echter bij aan het hittestress effect en zorgt ervoor dat de riolering nog meer belast (en regelmatig overbelast) wordt bij hevige regenval doordat het water niet in de bodem infiltreert. Daarbij doen versteende tuinen afbreuk aan een groen straatbeeld en een aangename leefomgeving.

Naast het optimaliseren van de groen- en bomenstructuren in straten en parken, op pleinen en andere gemeenschappelijke plekken wil de gemeente ook energie steken in het stimuleren en faciliteren van particulier groen. Manieren om bewoners te stimuleren tot het aanleg van een groene tuin zijn:

- Een vergroeningsactie in een straat met veel versteende voortuinen. Gedurende een feestelijke burendag geeft een hovenier advies over toe te passen planten en tuinontwerp en worden planten uitgedeeld aan de bewoners.
- Een kenniscentrum (website) aanbieden waar de aanpak van het vergroenen van een tuin in woord en beeld wordt uitgelegd. Ook dient hier informatie op te staan over onder meer de bodemsoort en welke planten hierbij passen. Een voorbeeld is een website voor de gemeente Amsterdam over het 'rainproof' maken van de tuin (<https://www.rainproof.nl/>) of de website 'huisje boompje beter' (<https://www.huisjebuompjebeter.nl/>).

- Een initiatief als 'ikgroenhet' waarbij het vergroenen van voortuinen vrijwel drempelloos is voor bewoners die mee willen doen (<https://www.ikgroenhet.nl/>).
- Een soortgelijk project als 'Ik wil een boom' dat de stad Brugge (B) heeft geïnitieerd. Via dit project kunnen bewoner een gratis boom krijgen en deze laten planten in de voortuin. Dit project kan een oplossing zijn voor de vele smalle wegprofielen van oude linten, waar voortuinen de enige plekken zijn voor groen (<https://www.brugge.be/ik-wil-een-boom>).

Om tuinen te vergroenen heeft de gemeente in 2021 een pilotproject gedraaid in Broekhem, 'Tuiny Forest', in samenwerking met het IVN. Door de beperkte deelname in 2021, is ervoor gekozen om in 2022 inwoners van heel Valkenburg aan de Geul te laten deelnemen aan het project.

Voor het vergroenen van voortuinen bij sociale huurwoningen kan de gemeente prestatieafspraken met de betreffende woningbouwvereniging opstellen.

3.15.2 Stimuleren van bewoners tot aanleg van groene erfafscheidingen

Schuttingen en muren zijn veel geziene vormen van erfafscheidingen. Deze harde elementen dragen echter niet bij aan een groen straatbeeld, biodiversiteit en regenwaterinfiltratie. Daarom dient de gemeente het gebruik van hagen en struiken als erfafscheiding te stimuleren.

Hagen en struiken geven het straatbeeld een groen

karakter waar de hele straat profijt van heeft. Ook leveren hagen en struiken die in de volle grond staan een kleine bijdrage aan het vasthouden en plaatselijk infiltreren van regenwater. Dat geldt zeker als water in een verharde tuin kan afstromen richting groen. Zoals iedere vorm van beplanting zorgen hagen en struiken voor een betere doorworteling van de ondergrond en zo voor meer opnamecapaciteit van regenwater in de ondergrond. Daarnaast houden ze de tuin koel doordat de bladeren water verdampen. Groene erfafscheidingen zijn ook beter voor de biodiversiteit: hagen en struiken bieden schuilplaatsen en voedsel aan veel soorten vogels, kleine zoogdieren en insecten.

3.15.3 Aanleg van groene daken stimuleren

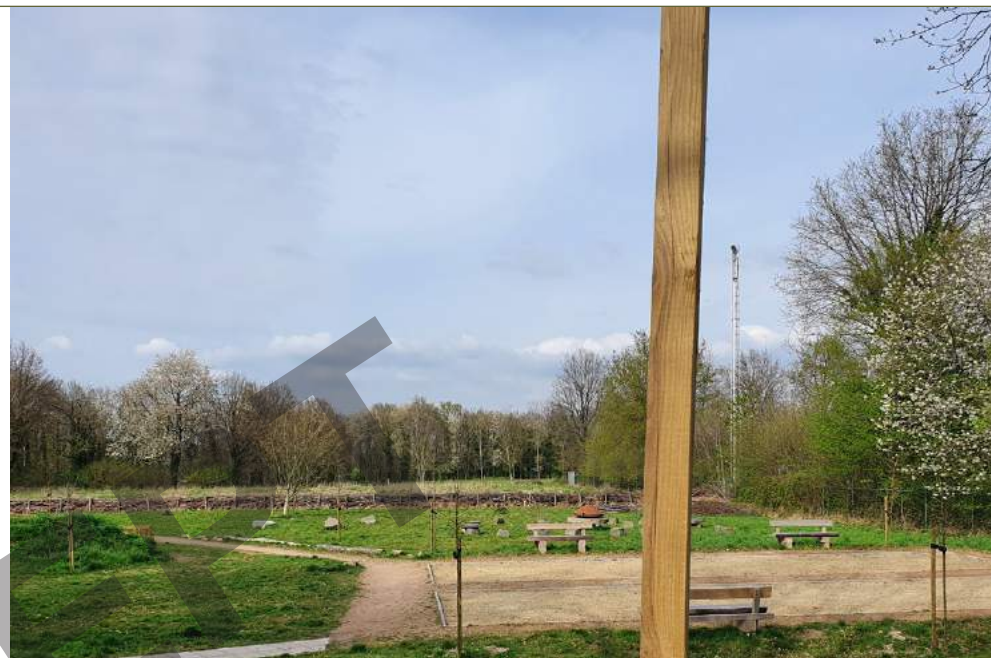
Groene daken hebben tal van voordelen. Zo blijft een groen dak koeler waardoor de levensduur van het dak verdubbelt. Ook werken groene daken als een spons en kunnen ze 60-80% meer water vasthouden dan een onbegroeid dak. Op die manier wordt wateroverlast op straat en in huis voorkomen. Daarnaast zorgt beplanting op daken voor geluidsdemping en werkt het mee aan het behoud of herstel van bedreigde diersoorten en planten, zoals bijvoorbeeld vogels en bijen. De gemeente kan de aanleg van groene daken stimuleren door middel van een subsidieregeling.

3.15.4 Stimuleren buurtinitiatieven

Bewoners kunnen naast de aanleg van groen op particuliere grond ook bijdragen aan groen in de openbare ruimte. Op enkele plekken in de gemeente zijn bewoners hier al actief bij betrokken. Daarnaast kan de gemeente samen met bewoners een groenproject indienen bij het landelijk platform 'Groen Dichterbij' (<https://www.ivn.nl/groendichterbij>).

Uitzichtpunt in de voormalige groeve bij Vilt, dat op initiatief van inwoners is gerealiseerd.

De natuurspeeltuin in Vilt is tot stand gekomen op initiatief van bewoners.

In D'r Moostuin in Berg kunnen mensen lokaal geteelde groenten en fruit kopen.

Boomplantdag in de gemeente Valkenburg aan de Geul.

Dit platform ondersteunt en versterkt de groeiende beweging van mensen die samen aan de slag gaan met de aanleg van het beheer van groenvoorzieningen in hun directe leefomgeving.

3.15.5 Verduurzaming van de omgeving

Steeds meer burgers maken zich zorgen over de kwaliteit van hun leefomgeving en vinden het belangrijk dat voedsel op een duurzame wijze geteeld wordt. Voorbeelden van elders in Nederland voor het verduurzamen van de leefomgeving zijn onder meer:

- Land van Ons. 'Land van Ons' is een coöperatie en koopt met de inleg van deelnemers landbouwgrond. Als deelnemer heb je direct invloed op het verbeteren van de biodiversiteit doordat de aangekochte grond natuurvriendelijk beheerd wordt. De achterliggende gedachte achter 'Land van Ons' is dat het de basis wordt voor een nieuwe ecologische hoofdstructuur, maar dan voor landbouwgrond. Een grote buffer verantwoord gebruikte grond die het fundament vormt onder een duurzame biodiversiteit. Het produceren van voedsel en het stimuleren van leven op het platteland zit elkaar daarbij niet in de weg (<https://landvanons.nl/>).
- Herenboerderijen. 'Herenboeren Nederland' ondersteunt burgers bij de ontwikkeling van natuurgedreven coöperatieve herenboerderijen waarbij voedsel op natuurvriendelijke en duurzame wijze wordt geteeld (<https://www.herenboeren.nl/>).

3.15.6 Bewonersinitiatieven op het gebied van groen

Op het gebied van groen zijn er al diverse succesvolle bewonersinitiatieven ontstaan in de gemeente. In het realiseren en concretiseren van bewonersideeën spelen de kernoverleggen en de gemeente een rol. Het kernoverleg van de betreffende kern ondersteunt de initiatiefnemer waar mogelijk, bijvoorbeeld met volgen van bepaalde procedures. De gemeente biedt ondersteuning bij bijvoorbeeld de aanvraag van subsidies. Binnen de gemeente is ook het Platform Groen opgericht, een overlegstructuur waarbinnen elke kern vertegenwoordigd is. Platform Groen initieert ook groene projecten. Groene projecten die op initiatief van burgers danwel via Platform Groen zijn gerealiseerd, zijn als volgt:

- Natuurspeeltuin en boomgaard Vilt.
- De Proeftuin in Houthem.
- D'r Moostuin in Berg.
- Bloemenpluktuin in Vilt.
- Voedselbosje Sibbe (Ulebösje).

Als onderdeel van dit Groenbeleidsplan wordt een aantal groene pilotprojecten aangewezen, die (deels) op initiatief van bewoners zijn ontstaan. Het achterliggende idee hierbij is dat het Groenbeleidsplan als aanjager van deze projecten kan fungeren. Hieronder zijn de vooralsnog bekende pilotprojecten beschreven:

Boomplantdag

De gemeente heeft in het voorjaar van 2022 een boomplantdag gehouden en is voornemens om dit elk jaar te doen, waarbij de basisscholen zullen worden betrokken. Met een boomplantdag krijgen kinderen meer inzicht, kennis en begrip voor het nut

van bomen. In het najaar van 2022 is een tweede boomplantdag voorzien, waarbij een perceel tussen Berg en Vilt zal worden beplant. Bij dit project werken diverse partijen samen, zoals Stichting het Limburgs Landschap, de gemeente, bewoners en kinderen van de basisschool in Berg.

Vergroening schoolplein basisschool Berg

Het huidige schoolplein van de basisschool is erg versteend. In de nabije toekomst krijgt de school een nieuw gebouw en dit is een goed moment om de inrichting van het schoolplein te herzien, waarbij ingezet wordt op een groen schoolplein met natuurlijke speelaanleidingen.

A landscape photograph showing a grassy hillside. In the foreground, there are several bare, thin trees and bushes. In the middle ground, a wooden picnic table is visible on the grass. The background is filled with more bare trees and a hazy sky. A large, faint watermark 'ST' is visible across the center of the image.

DEEL D: INSTRUMENTEN GROENBELEID

1. EXOTEN EN PLAGEN

1.1 Omgang met invasieve exoten in het openbaar groen

In de Europese Unie zijn regels opgesteld met betrekking tot invasieve exoten die zijn opgenomen in de zogenaamde Unielijst. Er geldt een verbod op bezit, handel, kweek, transport en import van deze soorten. Ook dient voorkomen te worden dat deze soorten zich voortplanten. Bedrijven, particulieren en overheden kunnen maatregelen nemen om te voorkomen dat uitheemse planten in de natuur terechtkomen of zich verder verspreiden. Veel soorten laten zich lastig bestrijden. Elke soort vraagt om een specifieke aanpak. Verkeerde maatregelen kosten geld en leiden niet tot het gewenste resultaat.

De provincie is sinds 1-1-2018 bevoegd gezag en verantwoordelijk voor verwijderings-, beheer- en herstelmaatregelen voor de meeste invasieve exoten en voor het monitoren van ingrepen. Voor de reeds gevestigde invasieve soorten (artikel 19 van de EU-exotenverordening) heeft de provincie een grotere beleidsvrijheid en ligt het initiatief vooral bij de terreineigenaar/-beheerder. De beleidsvrijheid van de provincie varieert bijvoorbeeld van het (mede-) financieren van projecten, stimuleren of faciliteren van samenwerking, uitvoeren van onderzoek tot informatievoorziening. Provincies kunnen kosten-batenafwegingen maken en de inzet van middelen afwegen binnen het totaalpakket aan natuurmaatregelen, gericht op het bereiken van de internationale natuuropgaven.

Provincie Limburg houdt in haar plan van aanpak invasieve soorten (2021) de volgende indeling in categorieën aan:

1. Exoten van de Unielijst: Provincie neemt het initiatief: te verwijderen invasieve soorten Aziatische hoornaar, wasbeer, grote vlotvaren, Pallas' eekhoorn, rosse stekelstaart, muntjak en waterhyacint.
2. Exoten van de Unielijst: Provincie biedt ondersteuning, de terreineigenaar- of -beheerder blijft verantwoordelijk: beheersen of indammen van de aanwezige populatie van bijvoorbeeld Nijlganzen, hemelboom, reuzenberenklauw, reuzenbalsemien, grote waternavel en waterteunisbloem.
3. Overige invasieve exoten: Provincie ondersteunt alleen daar waar Natura2000-doelen of soorten uit de actieve soortenbescherming in het geding zijn. Daarbuiten zijn en blijven de terreinbeheerder en -eigenaar verantwoordelijk. Wel biedt de provincie subsidiemogelijkheden aan. Doel is het verwijderen van nieuw gevestigde invasieve soorten en beheersen van reeds gevestigde soorten. Voorbeelden hiervan zijn Amerikaanse eik, Robinia, de verschillende soorten Aziatische duizendknopen, watercrassula, bamboesoorten, vlinderstruik en Amerikaanse vogelkers.

De gemeente heeft een rol binnen de omgang met de soorten uit categorie 2 en 3. De gemeente Valkenburg aan de Geul hanteert de volgende uitgangspunten bij de

omgang met invasieve soorten:

- Invasieve soorten worden niet meer in het openbaar groen aangeplant. Hierbij wordt de actuele overzichtslijst van invasieve landplanten en de overzichtslijst van invasieve oever- en waterplanten aangehouden, zoals die gepubliceerd is op de website van de NVWA.
- Bij het uitvoeren van maaiwerkzaamheden worden plekken met invasieve exoten niet gemaaid. Dit om ongecontroleerde verspreiding van zaden en wortelstokken te voorkomen.
- Voor het bestrijden van invasieve soorten volgt de gemeente de beleidslijn van de provincie Limburg.
- Groeiplaatsen met invasieve exoten hebben een eigen beheerregime, waarbij uitgegaan wordt van de landelijke richtlijnen/adviezen ten aanzien van het verwijderen/bestrijden van deze planten.
- Bij projecten met grondverzet wordt ervoor gezorgd dat de grond vrij is van zaden en plantendelen van invasieve exoten. Dit geldt vooral voor soorten als de duizendknopen. Komen op een werkterrein groeiplaatsen van invasieve soorten voor, dan worden deze apart behandeld bij de opruimingswerkzaamheden en het grondverzet.
- Groenafval afkomstig van invasieve exoten wordt beschouwd als restafval, niet als composteerbaar groenafval, tenzij het groenafval aantoonbaar wordt aangeboden aan een gecertificeerd verwerker van invasieve exoten (<https://bvor.nl/invasieve-exoten/>).

1.2 Omgang met plaagsoorten in het openbaar groen

Plaagsoorten zijn die soorten die zich op gelijkwaardige wijze gedragen als invasieve soorten, maar zich door de klimaatwijziging op eigen kracht in ons land hebben weten te vestigen, zoals de eikenprocessierups, de kastanjemineermot en de letterzetter. Voor deze soorten is het vooral van belang de plaagdruk onder controle te houden en preventieve maatregelen te treffen in het kader van de zorgplicht.

Om de plaagdruk onder controle te houden, hanteert de gemeente twee basis uitgangspunten.

1. In het gemeentelijk openbaar groen wordt de 10-20-30 diversiteitsrichtlijn aangehouden. Zo blijft een grootschalige uitbraak van plaagsoorten beheersbaar. Dit betekent:
 - Maximaal 10% van het totale bomenbestand mag van dezelfde soort zijn (bijvoorbeeld zomereik).
 - Maximaal 20% van het totale bomenbestand mag van hetzelfde geslacht zijn (bijvoorbeeld eik; de verschillende soorten).
 - Maximaal 30% van het totale bomenbestand mag van dezelfde familie zijn (bijvoorbeeld de napjesdragers: eik, tamme kastanje en beuk).
2. De aanwezigheid van de natuurlijke vijanden van de plaagsoorten wordt in het openbaar groen gestimuleerd. Een groot aantal vogelsoorten bijvoorbeeld weet intussen om te gaan met de brandharen van de eikenprocessierups. Daarnaast is een aantal vleermuissoorten, waaronder

grootoorvleermuizen en laatvlieger, bedreven in de jacht op de vlinders. Het aanbrengen van nest- en vleermuiskasten kan dus een bijdrage leveren aan het vergroten van het aantal predatoren in de nabijheid van bekende gebieden met deze plaagsoort. Overigens biedt de insectenwereld ook een keur aan parasitaire soorten die de populatie van bijvoorbeeld de eikenprocessierups onder controle houden. Het volledig voorkomen van overlast is echter niet mogelijk. Op probleemlocaties dient dus aanvullend ingegrepen te worden.

De klimaatverandering leidt onvermijdelijk tot nieuwe introducties waartegen de inheemse natuur het in de eerste jaren onvermijdelijk aflegt. Een voorbeeld hiervan is de letterzetter die dankbaar gebruik weet te maken van de droge zomers en zo complete percelen naaldbomen om zeep helpt. De soort heeft het vooral gemunt op fijnspar, maar ook lariks, Douglasspar en gewone zilverspar zijn niet veilig voor de soort. In de gemeente Valkenburg aan de Geul zijn genoemde soorten gelukkig slechts in klein aantal aanwezig. Aandacht gaat daarom vooral uit naar de zorgplicht: het tijdig verwijderen van dode en aangetaste bomen om zo overlast in de openbare ruimte te voorkomen.

Voor de bestrijding van plaagsoorten in het openbaar groen hanteert de gemeente aanvullend op de basisuitgangspunten de volgende kaders:

- Eikenprocessierups: de gemeente volgt de 'Leidraad beheersing eikenprocessierups, update 2019' (of recenter indien beschikbaar) bij het maken van keuzes in het groenbeheer.

- Kastanjemineermot: De paardenkastanjes laten weliswaar hun blad vervroegd vallen, in beginsel is de mineermot niet schadelijk voor de boom. Door in de zomer reeds actief bladafval te ruimen wordt de plaagdruk in het jaar erop verminderd. De mineermot zorgt echter wel voor een verminderde conditie, mede door het huidige klimaat, die de boom vatbaarder maakt voor de Kastanjabloedingsziekte. Daarom hanteert de gemeente ten aanzien van deze bomen een verhoogde zorgvuldigheid. Dat wil zeggen dat de bomen minimaal 1x per jaar gecontroleerd worden in het kader van de zorgplicht.

- Letterzetter: Voor zover de favoriete bomen van dit insect, naaldbomen, tot het openbaar domein behoren is het uitgangspunt dat deze bomen in goede conditie verkeren. De letterzetter tast namelijk als eerste bomen aan met een verslechterde conditie. Dat kan dus inhouden dat deze bomen in droge periodes een extra watergift krijgen. Daarnaast geldt voor de betreffende naaldbomen een verhoogde zorgvuldigheid om activiteit van de letterzetter tijdig te signaleren. Daarnaast worden particulieren met dode of afstervende naaldbomen in de rand van de tuin actief aangeschreven door de gemeente indien de betreffende boom of bomen een potentieel gevaar vormen voor de gebruikers van de aanpalende openbare ruimte.

CONCEPT

2. OPENBAAR GROEN EN DROOGTE

In het huidige klimaat krijgt de gemeente steeds meer te maken met lange aaneengesloten droge periodes al dan niet gecombineerd met extreem hoge temperaturen. Voor openbaar groen binnen de bebouwde kom en voor jonge bomen en struiken in het buitengebied kan dit grote gevolgen hebben, doordat de beschikbaarheid van water in de bodem geleidelijk afneemt en niet per definitie in de natte(re) delen van het jaar weer geheel wordt aangevuld. De gemeente geeft daarom in droge perioden actief water aan beplantingen die dit nodig hebben.

In tijden van extreme droogte echter, wanneer ook het Waterschap Limburg een onttrekkingsverbod van oppervlaktewater instelt, wordt de watergift door de gemeente beperkt tot enkel het besproeien van sportvelden (omdat voor het behoud van de grasmat het aanvullen van het vochttekort noodzakelijk is, en renovatie van een veld een onvoorziene hoge kostenpost met zich meebrengt), jonge bomen en nieuwe beplanting (om te voorkomen dat nieuwe aanplant uitdroogt, een hoge vervangings-kostenpost voorkomen wordt en een goede en gezonde ontwikkeling in de eerste levensjaren van belang is om een goed wortelpakket te ontwikkelen).

Vanuit de ruimtelijke opgave om hemelwater zoveel als mogelijk in de ondergrond te laten inzijgen daar waar het valt, anticipeert de gemeente zoveel als redelijkerwijs mogelijk is op de droge periodes. Het aanvullen van de grondwatervoorraad en daarmee het bevorderen van de beschikbaarheid van capillair opstijgend grondwater in lössbodems en het behoudt van kweldruk onderaan de hellingen, zodat bronnen niet te snel opdrogen, is van levensbelang voor al het

groen en de biodiversiteit die ermee samenhangt. Ook stuurt de gemeente bij in het sortiment bomen, struiken, sierheesters, bodembedekkers en vaste planten dat wordt toegepast in het openbaar groen om zo tot een meer droogteresistente samenstelling van het openbaar groen te komen op die plekken die het meest gevoelig zijn voor verdroging.

3. BOMEN EN VEILIGHEID

Bomen kunnen veiligheidsrisico's met zich meedragen en schade veroorzaken door bijvoorbeeld tak- of stambreuk. De boomeigenaar is hierbij in beginsel niet aansprakelijk, tenzij nalatigheid geconstateerd wordt als het gaat om onvoldoende onderhoud of controle die gerelateerd kan worden aan het incident of het letsel dat is ontstaan. Bij incidenten met bomen draait het om schuldaansprakelijkheid in de zin van artikel 6:162 BW (Burgerlijk wetboek) en niet om risico- aansprakelijkheid.

Wettelijk gezien is er geen plicht tot zorg ten aanzien van bomen. Wel kan het nalaten van 'voldoende zorg' onrechtmatig zijn en dus kan 'voldoende zorg' een manier zijn om aansprakelijkheid te voorkomen. Hierbij kan de gemeente zich oriënteren op twee maatgevende uitspraken van de rechtbank, te weten het 'kelderluik-arrest' (ECLI:NL:HR:1965:AB7079) en het 'plakoksel-arrest' (ECLI:NL:HR:2013:102). Het laatste arrest bijvoorbeeld verklaart de provincie niet aansprakelijk voor het letsel dat is ontstaan door het uitbreken van een plakoksel uit een boom langs een provinciale weg, omdat de provincie voldoende zorg had besteed aan de betreffende boom en de situatie met plakoksel al 25 jaar probleemloos had bestaan. Het verlenen van 'voldoende zorg' aan het bomenbestand dat tot het eigendom en/of het beheer van de gemeente behoort is op te delen in verschillende maten van zorg. In de volgende paragrafen wordt dit nader toegelicht.

3.1 Algemene zorgvuldigheid

Hieronder valt naast het reguliere beheer en onderhoud, de regelmatige controle op uitwendig zichtbare gebreken. Inwendig onderzoek is in dit kader niet vereist. De uitwendige boomcontrole dient systematisch te zijn en regelmatig plaats te vinden. Dit betreft de 'algemene zorgvuldigheid'. Met regelmatig wordt hier minder dan 1x per jaar bedoeld. Een norm bestaat echter niet. Gemeente Valkenburg aan de Geul hanteert een controlefrequentie van 1x per 3 jaar. Daarbij hanteert de gemeente de uitgangspunten uit het Handboek bomen van het Norminstituut Bomen.

3.2 Verhoogde zorgvuldigheid

Een 'verhoogde zorgvuldigheid' ontstaat op het moment dat een verhoogde gevaarzetting bestaat. Dit geldt voor situaties waarin het uitbreken van bijvoorbeeld een tak in potentie veel schade kan veroorzaken. Hierbij moet gedacht worden aan bomen langs drukke wegen en op drukke pleinen. Hier controleert de gemeente de bomen minimaal 1x per jaar.

3.3 Nader onderzoek

Nader onderzoek is noodzakelijk indien bij de algemene of verhoogde zorgvuldigheid een uitwendig zichtbaar gebrek wordt geconstateerd of aanwijzingen voor de aanwezigheid van een gebrek worden gesignaleerd, bijvoorbeeld door de aanwezigheid van 'gebrekkige bomen' in de directe omgeving. Hieronder vallen ook boomziekten zoals Massaria bij platanen. De gemeente heeft hier de plicht om ook ogenschijnlijk gezonde bomen aan een nader onderzoek te onderwerpen.

3.4 Natuurlijk en ecologisch groen/ bosbeheer

Bij het toepassen van een natuurlijk of ecologisch groen/ bosbeheer waarbij dood hout niet uit een boom verwijderd wordt en/of dode bomen blijven staan geldt dat het risico op letsel aanvaardbaar laag dient te zijn. Gemeente Valkenburg aan de Geul hanteert daarom het uitgangspunt dat natuurlijk en ecologisch groen/bosbeheer (betreffende de bomen en struiken) niet wordt toegepast in de directe nabijheid van wegen, paden en andere gevoelige plekken, bijvoorbeeld daar waar hellingbos grenst aan tuinen.]

3.5 Verkeersveiligheid

De gemeentelijke bomen vormen geen onlosmakelijk onderdeel van de weg en dienen dan ook als zodanig behandeld te worden. De gemeente is dus pas (deel-) aansprakelijk voor het ontstaan van letsel in het verkeer als zij nalatig geweest is in het controleren van de bewuste boom die is omgevallen of waaruit de tak is gebroken, dan wel te kort is geschoten in het opruimen van obstakels op de weg.

De gemeente heeft wel de plicht om te voorzien in voldoende doorrijhoogte voor het verkeer door het tijdig opkronen van bomen. Daarbij hanteert de gemeente het Handboek bomen van het Norminstituut Bomen. Overigens bestaan redenen voor het laten prevaleren van landschapskwaliteit boven verkeersveiligheid. Het moet hierbij dan wel gaan om situaties waarbij de aanwezige situatie geaccepteerd wordt door de omgeving (of zelfs zo door protest is afgedwongen) en goede alternatieve 'veilige' routes beschikbaar zijn. De weggebruiker heeft hier dus een realistische keuze waarvoor deze zelf verantwoordelijk gehouden kan worden.

3.5 Boomwortels

Boomwortels kunnen tot tal van problemen leiden. De controle op wortelopdruk is daarom ook onderdeel van de algemene en verhoogde zorgvuldigheid. Daarnaast is het echter ook zo, dat aanpalende eigenaren gebruik dienen te maken van hun wortelkaprecht uit artikel 5:44 lid 2 BW. Dat houdt dus in dat de gemeente niet per definitie aansprakelijk is bij een schadeclaim naar aanleiding van bijvoorbeeld scheuren in een fundering die worden veroorzaakt door een boomwortel. De controle van de technische gesteldheid van het pand is immers een plicht van de woningeigenaar. Een vergelijkbare situatie geldt bij wortels die huisaansluitingen en riolering binnen groeien. De eigenaar dient het wortelkaprecht te gebruiken.

De gemeente heeft echter wel een zorgplicht indien zij er bewust voor kiest om bomen dicht op de erfgrans te planten. Vanuit de risicoafweging is in een dergelijke situatie te voorzien in bijvoorbeeld een wortelscherm op de erfgrans.

Vanuit de klimaatopgave stelt de gemeente hierbij als uitgangspunt dat elke straat en elk plein in beginsel voorzien moet kunnen worden van een bomenstructuur, voor zover deze (nog) niet aanwezig is. Dat betekent een ordelijk omgang met de positionering en bundeling van kabel- en leidingen ondergronds. Daarbij hanteert de gemeente de afspraken uit de Overeenkomst Gemeenten en Nutsbedrijven in de provincie Limburg (OGN2021).

4. KAPVERGUNNINGAANVRAGEN

In de oude situatie is de rechtsbescherming van bomen vastgelegd in de Algemene Plaatselijke Verordening (A.P.V.). In principe is iedere boom en houtopstand kapvergunningplichtig, terwijl in de praktijk blijkt dat niet iedere boom en iedere houtopstand beschermingswaardig is. De gemeente Valkenburg aan de Geul wenst een duidelijk, objectief kader waarmee kapvergunningaanvragen efficiënter beoordeeld kunnen worden. In dit hoofdstuk worden objectieve criteria voor het beoordelen van kapvergunningaanvragen benoemd. Onderdeel hiervan is een beschrijving van de definities 'beeldbepalend' en 'monumentaal'.

4.1 Afbakening provinciale en gemeentelijke bevoegdheid aangaande bomen en houtopstanden

In de Omgevingswet is voorzien in de verplichte aanduiding van een bebouwde kom houtkap (artikel 5.165b uit het Besluit kwaliteit leefomgeving). Deze grens duidt de scheiding tussen de bevoegdheid van de gemeente binnen de bebouwde kom en de bevoegdheid van gemeente EN provincie buiten de bebouwde kom. **De anno 2022 actuele begrenzing van de bebouwde kom houtkap is weergegeven op kaart XX.**

De provincie ziet buiten de bebouwde kom houtkap toe op het behoud van houtopstanden, voor zover deze groter zijn dan 10 are (1.000 m²) of in rijbeplanting uit minimaal 20 bomen bestaan.

Kleinere, zelfstandige groenobjecten vallen dus buiten de reikwijdte van de afdeling 11.3 'Activiteiten die houtopstanden, hout en houtproducten betreffen' uit het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Dit geldt niet voor een enkele boom die onderdeel is van een minimaal 10 are grote houtopstand of onderdeel is van een rijbeplanting van minimaal 20 bomen. Daarvoor dient wel melding gemaakt te worden en daarvoor geldt wel de herplantplicht binnen de kaders van afdeling 11.3 van het Bal.

In de praktijk komt het erop neer dat de regelgeving uit afdeling 11.3 van het Bal voornamelijk van toepassing is op de gebieden die reeds onderdeel zijn van het Natuurnetwerk Nederland.

De gemeente stelt binnen het domein van de provinciale toetsing slechts nadere regels ten aanzien van monumentale bomen, voor zover die niet vallen onder een wettelijk beschermd erfgoedensemble. Dit betreft bijvoorbeeld oude markeringsbomen, bomen bij veldkruisen en kapellen of bomen die behoorden tot de oorspronkelijke inrichting van een landgoed/kloostergoed, maar buiten de bescherming van het monument zelf vallen. Dit betreft vaak bomen die tevens een markant onderdeel vormen van de openbare ruimte in het buitengebied en het toeristisch-recreatief routenetwerk.

De gemeentelijke bomenstructuur buiten de bebouwde kom houtkap is niet vrijgesteld van een kapmelding, aangezien aan rijbeplanting van minimaal 20 bomen langs een weg al snel voldaan wordt. In het kader van het klimaat- en het biodiversiteitsvraagstuk kiest de gemeente ervoor het behoud van opgaand

groen te laten prevaleren boven kapvrijheid. Daarom kiest de gemeente ervoor om de eigen bomen in het buitengebied integraal omgevingsvergunningplichtig te maken, zodat ook voor de gemeente een herplantplicht van toepassing is, net als voor ieder ander.

Kleine landschapselementen in het buitengebied, zoals hagen, graften, oude knotbomen, tuin- en parkaanleg valt doorgaans buiten de regelgeving uit afdeling 11.3 van het Bal, maar vallen wel binnen de kaders van het initieel Omgevingsplan Valkenburg aan de Geul 2020. Dat betekent dat ter plekke de dubbelbestemming 'Waarde – landschapselement' van toepassing is. De dubbelbestemming zorgt ervoor dat ingrepen aan kleine landschapselementen niet zonder omgevingsvergunning mogelijk zijn. Daarbovenop ligt de toetsing aan de provinciale omgevingsverordening inzake de kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap Zuid-Limburg. Tezamen bieden ze een goede beschermingsbasis voor kleine landschapselementen in het buitengebied. Met uitzondering van de provinciale beleidsregel natuurcompensatie ontbreekt echter een eenduidig toetsingskader voor de omgang met omgevingsvergunningaanvragen voor het rooien van een klein landschapselement in het buitengebied. Daarom stelt de gemeente een nader toetsingskader op voor de omgang met ingrepen aan kleine landschapselementen in het buitengebied. Net als binnen grote houtopstanden die onder de bevoegdheid van de provincie vallen, wordt ook hier gekozen voor een aanvullende bescherming van de monumentale groenelementen binnen het buitengebied.

4.2 De groene parels van de gemeente Valkenburg aan de Geul

Het oude systeem van de gemeente Valkenburg aan de Geul was volgend. De gemeente toetste pas zodra een kapvergunningaanvraag binnenkwam. De gemeente kiest er nu voor om over te schakelen op een actieve houding, waarbij een beoordelingskader is opgesteld en een gemeente dekkende inventarisatie is uitgevoerd naar alle beschermingswaardige bomen en houtopstanden. Eigenaren van zulke bomen en houtopstanden worden dan (analoog/digitaal) aangeschreven en dus bewust gemaakt van het feit dat zij zo'n boom of houtopstand hebben. Een dergelijke lijst kan worden gekoppeld aan een grotere bewustwordingscampagne op gebied van klimaat en die andere functies van groen. Inwoners die een aangewezen waardevolle of monumentale boom bezitten, worden na vaststelling van de (geactualiseerde) lijst in de gelegenheid gesteld een zienswijze in te dienen tegen plaatsing op de lijst.

Voor het opstellen van de lijst beschermingswaardige bomen en houtopstanden, de groene parels van de gemeente Valkenburg aan de Geul, is het van belang een eenduidige beoordelingsmethodiek te creëren. Daarbij dienen zoveel mogelijk objectieve, meetbare, kenmerken gebruikt te worden, die bij een vergunningaanvraag als onderbouwing gebruikt worden. Deze bomen en houtopstanden kunnen zowel publiek als privaat eigendom zijn. Of ze op de lijst worden opgenomen als groene parel hangt

af van de beoordeling van de totale waarde van de geïnventariseerde kenmerken.

Wanneer over bomen en houtopstanden gesproken wordt, wordt het volgende bedoeld:

- Bomen: solitaire boom, bomenrij, singel, laan, bomenweide (waarvan de hoogstamfruitboomgaard een voorbeeld is) en boomgroep.
- Houtopstanden: onder houtopstanden worden die landschapselementen verstaan die worden gedomineerd door bomen. Het gaat daarbij om graft- en holle wegbepantingen, bosplantsoenen, houtwallen en houtkanten (houtwal zonder wal, doorgaans bosrelict of nieuwe natuur).

In paragrafen 3.2.1 tot en met 3.2.3 worden de beoordelingscriteria voor de status groene parel van Valkenburg aan de Geul en daarmee de plaatsing op de lijst van beschermingswaardige bomen en houtopstanden toegelicht. Ter verduidelijking van de toetsingscriteria is tevens een ja/nee schema toegevoegd. In paragraaf 3.3 staat aangegeven hoe de lijst actueel gehouden dient te worden. Het gehele ja/nee schema is tevens toegevoegd als losse bijlage, aangevuld met enkele voorbeelden van de beoordeling van bomen en houtopstanden. In samenhang met het opstellen van de lijst van groene parels actualiseert de gemeente de regels voor het verlenen van een kapvergunning als onderdeel van het omgevingsplan. Het betreft immers regels over een activiteit in de fysieke leefomgeving. Ten behoeve van de toetsing van vergunningaanvragen wordt door de gemeente een quoteringsysteem opgesteld die een

eenduidige reactie mogelijk maakt op de aanvragen en duidelijkheid biedt over de kaders waarbinnen een herplantplicht wordt opgelegd. Dit quoteringsysteem hangt enerzijds een waarde aan de beschermde boom (een monumentale boom is meer waard dan een waardevolle boom) en hangt anderzijds een waarde aan het verwijderingsbelang (waarbij een individueel belang minder waard is als een collectief belang). Dit verwijderingsbelang komt in drie vormen:

1. Vitaliteit en gevaarzetting
2. Bouw- en andere werkzaamheden
3. Hinder en overlast

Vervolgens bepaalt de balans of voldoende grond bestaat om de vergunning te verlenen. Op basis van het verwijderingsbelang wordt ook de herplantplicht gedefinieerd. Waar de gemeente zichzelf in alle gevallen een herplantplicht oplegt in verband met haar maatschappelijke positie, geldt dit niet voor particulieren. Voor particulieren geldt de herplantplicht als volgt:

1. Vitaliteit en gevaarzetting: geen herplantplicht, tenzij aantoonbaar menselijk falen (bij ondoordacht handelen of bewust doden van boom)
2. Bouw- en andere werkzaamheden: altijd herplantplicht (andere soortkeuze is toegestaan, mits gelijke grootteklasse)
3. Hinder of overlast: altijd herplantplicht (andere soortkeuze is toegestaan, mits gelijke grootteklasse)

4.2.1 *Basiscriteria waardevolle en monumentale bomen en houtopstanden*

De groene parels van Valkenburg aan de Geul worden als waardevol of monumentaal op de lijst van beschermingswaardige bomen en houtopstanden geplaatst. Om te beoordelen of een boom of houtopstand waardevol of monumentaal is, wordt allereerst getoetst aan de hand van een aantal basiscriteria.

Vitaliteit

Een boom of houtopstand dient een positieve toekomstverwachting te hebben om in aanmerking te komen voor plaatsing op de lijst. Met een positieve toekomstverwachting wordt bedoeld, dat een boom of houtopstand een matige tot goede vitaliteit heeft en de toekomstverwachting zodanig is, dat deze zijn kwaliteit gedurende de komende tien jaar behoudt. Dit aspect wordt beoordeeld aan de hand van een globale visuele waardering. Indien reeds gevaarzetting aanwezig is (waarvan de inschatting is, dat deze niet verholpen kan worden), dan komt de boom of houtopstand niet op de lijst.

Huidige bescherming

Is een boom of houtopstand al opgenomen op de lijst van Monumentale Bomen van de Bomenstichting, dan is alleen de vaststelling van de toekomstverwachting van belang. Indien de toekomstverwachting positief is, dan wordt de boom of houtopstand automatisch als monumentaal op de lijst geplaatst.

Zichtbaarheids criterium

Alleen bomen of houtopstanden die zichtbaar zijn vanuit het openbaar domein (met inbegrip van opengestelde wandelpaden in het buitengebied) komen in aanmerking voor plaatsing op de lijst.

Uitzondering hierop zijn bomen of houtopstanden met een leeftijd van minimaal 80 jaar oud (stamdiameter van 65 cm of meer op 130 cm hoogte vanaf de stamvoet gemeten), die door de eigenaar voor plaatsing op de lijst worden voorgedragen.

Standplaats criterium

Bomen dienen meer dan driekwart kroondiameter van de gevel van een woongebouw af te staan. Hiermee wordt bedoeld, dat de afstand tussen de hoofdstam van de boom en de meest nabij gelegen gevel minimaal driekwart van de totale kroondiameter van de boom dient te bedragen. Op deze manier wordt hinder en/of overlast van beschermde bomen en houtopstanden voor bewoners zoveel mogelijk voorkomen. Voorbeelden van de bedoelde hinder zijn problemen aan de fundering en het dak van een woning door de groei van wortels en (gestel)takken. Lei- en knobomen zijn uitgezonderd van dit criterium.

Potentie waardevol

Indien een boom of houtopstand een stamdiameter van tenminste 35 cm (omtrek 100 cm) heeft, gemeten op een hoogte van 130 cm vanaf de stamvoet of aantoonbaar ouder dan 40 jaar is, dan is deze boom of houtopstand in potentie waardevol. Indien dit niet het geval is, dan wordt de boom of houtopstand niet gedocumenteerd.

Potentie monumentaal

Een monumentale boom of houtopstand moet een leeftijd van tenminste 80 jaar hebben. Hiermee wordt aangesloten op de systematiek van de Bomenstichting. Aangezien de leeftijd van een boom in het veld moeilijk te bepalen is wordt gewerkt met een omrekenfactor. Deze houdt in dat de omtrek (cm) gedeeld door 2,5 ongeveer overeenkomt met

de leeftijd van de boom. In het geval van een 80 jaar oude boom komt dit neer op een minimale stamomtrek van 200 cm, of een stamdiameter van circa 65 cm. Indien een boom of houtopstand een stamdiameter van tenminste 65 cm (omtrek 200 cm) heeft, gemeten op een hoogte van 130 cm vanaf de stamvoet of aantoonbaar ouder dan 80 jaar is, dan is deze boom of houtopstand waardevol en in potentie monumentaal.

Bebouwde kom houtkap

Op basis van de Omgevingswet is een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de beschermingsniveaus van groen en landschapselementen in het buitengebied (afdeling 11.3 Bal, provinciale omgevingsverordening, gemeentelijk omgevingsplan en gemeentelijke kapverordening) en binnen de bebouwde kom (gemeentelijk omgevingsplan en gemeentelijke kapverordening). De conclusie hierbij is, dat bomen en houtopstanden in het buitengebied afdoende bescherming kennen met uitzondering van de bescherming van individuele levende monumenten. Daarom worden deze op gemeentelijk niveau alsnog apart beschermd. Binnen de bebouwde kom worden zowel waardevolle als monumentale bomen en houtopstanden aangewezen en beschermd op basis van de hier beschreven beoordelingscriteria.

4.2.2 *Uitzonderingscategorieën*

Positieve uitzonderingen:

- Herdenkingsbomen worden als waardevol beschouwd, tenzij ze een stamdiameter van meer dan 65 cm hebben bereikt, dan worden ze als monumentaal beschouwd;
- Bomen en houtopstanden die in het kader van een herplantverplichting worden aangeplant worden als waardevol op de lijst geplaatst;

- Bomen die een essentieel onderdeel uitmaken van een grotere groep (bijvoorbeeld laan of boomgroep) worden afhankelijk van de waardering van de groep als waardevol of monumentaal beschouwd. Een boomgroep waarvan meer dan 50% van de bomen een stamdiameter van 65 cm of meer heeft, kan de monumentale status krijgen. Indien in die groep een jonge boom aanwezig is, wordt deze eveneens als monumentaal beschouwd. Een concreet voorbeeld is een laan waar in de loop der jaren ontstane gaten zijn opgevuld met jonge aanplant. Conform hetzelfde principe kan een jonge boom de waardevolle status krijgen;
- Oude hakhoutstoven, waarvan de stammen direct als behorende tot één en dezelfde boom te herkennen zijn en de stoof een diameter heeft van minimaal 65 centimeter, kunnen in potentie als waardevol worden beschouwd. Heeft de stoof een diameter van minimaal 130 cm, dan is de boom waardevol en in potentie monumentaal;
- Indien wetenschappelijk is aangetoond dat een boom of houtopstand een autochtone genenbron betreft, die een grote waarde vertegenwoordigt binnen de autochtone populatie van een soort in Nederland, dan wordt de boom of houtopstand als monumentaal beschouwd.

Negatieve uitzonderingen:

- Boomgaarden bestaande uit appelbomen (*Malus*), perenbomen (*Pyrus*) of kersen-/pruimenbomen (*Prunus*) zijn uitgezonderd van plaatsing op de lijst van beschermingswaardige bomen en houtopstanden gezien de beperkte ouderdom die de bomen kunnen bereiken en de economische functie die veelal op de weide rust.
- Populieren (*Populus*), wilgen (*Salix*) en coniferen komen in beginsel niet in aanmerking voor

plaatsing op de lijst als beschermingswaardige boom of houtopstand, met uitzondering van knotwilgen, treurwilgen (*Salix x sepulcralis* 'Chrysocoma') en taxus (*Taxus baccata*). Echter, indien populieren, wilgen en coniferen een stamdiameter van minimaal 65 cm, gemeten op 130 cm vanaf de stamvoet, bereiken of aantoonbaar ouder dan 80 jaar zijn, dan krijgen ze de waardevolle status en kunnen ze in potentie net als de andere boomsoorten de monumentale status verwerven. Het gaat hierbij voornamelijk om coniferen in parken en in de openbare ruimte.

Nb: Met coniferen worden alle boomsoorten bedoeld die tot de kegeldragers (de coniferae) behoren. Dit zijn naast de bekende coniferen uit de tuin (doorgaans *Chamaecyparis*, *x Cupressocyparis* of *Thuja*) onder andere de den (*Pinus*), de spar (*Picea*), de zilverspar (*Abies*), de ceder (*Cedrus*), de taxus (*Taxus*), de lariks (*Larix*) en de jeneverbes (*Juniperus*).

4.2.3 Criteria ter vaststelling van de status waardevol en monumentaal

Naar aanleiding van de basiscriteria en de uitzonderingscategorieën is voor bomen en houtopstanden in potentie uitgesproken of deze een waardevolle of monumentale status kunnen krijgen. Aan de hand van onderstaande criteria, de esthetische kwaliteit, de cultuurhistorische kwaliteit en de ecologische kwaliteit, wordt bepaald of deze bomen of houtopstanden daadwerkelijk op de lijst komen te staan als waardevol of monumentaal. Indien 2 van de 3 criteria van toepassing zijn voor de boom of houtopstand wordt de status waardevol of monumentaal toegekend.

Esthetische kwaliteit: Een boom heeft een esthetische kwaliteit als deze bijvoorbeeld:

- een gave en/of bijzondere groeivorm heeft als gevolg van natuurlijke oorzaken, bijv. twee- of meerstammigheid;
- belangrijke lijnen in het landschap benadrukt;
- beeldbepalend is vanuit de standplaats in relatie tot de omgeving (er staat bijv. weinig groen in de straat);
- bepalend is voor het straatbeeld of het stadsbeeld;
- de architectonische betekenis van één of meer gebouwen versterkt.

Cultuurhistorische kwaliteit: Een boom heeft cultuurhistorische kwaliteit als deze bijvoorbeeld:

- een specifieke gebruiksvorm heeft, zoals een lei- of knotboom, of hakhout;
- verwijst naar een specifieke historische gebeurtenis, bijv. rechts-, kronings- of geboorte-boom;
- staat op een plek met een historische betekenis, bijv. bij een wegwijk of een kapel, of het cultuurhistorische karakter van een plek versterkt, bijv. een Linde bij een langgevelboerderij;
- dateert van de eerste tuinaanleg, of dateert uit de periode van de aanleg van de buurt/wijk;
- een typisch onderdeel vormt van een tuinstijl daterend uit de periode waarin deze stijl gangbaar was*;
- staat op een plek ter markering van bijvoorbeeld grenzen in het agrarisch gebied of als baken;
- een mythologische betekenis heeft, bijvoorbeeld kroezeboom;
- geadopteerd is door bijvoorbeeld de bomenstichting, een vereniging of een school.

* voor deze categorie komen alleen bomen in villatuinen, op landgoederen en in klooster/kasteeltuinen in aanmerking.

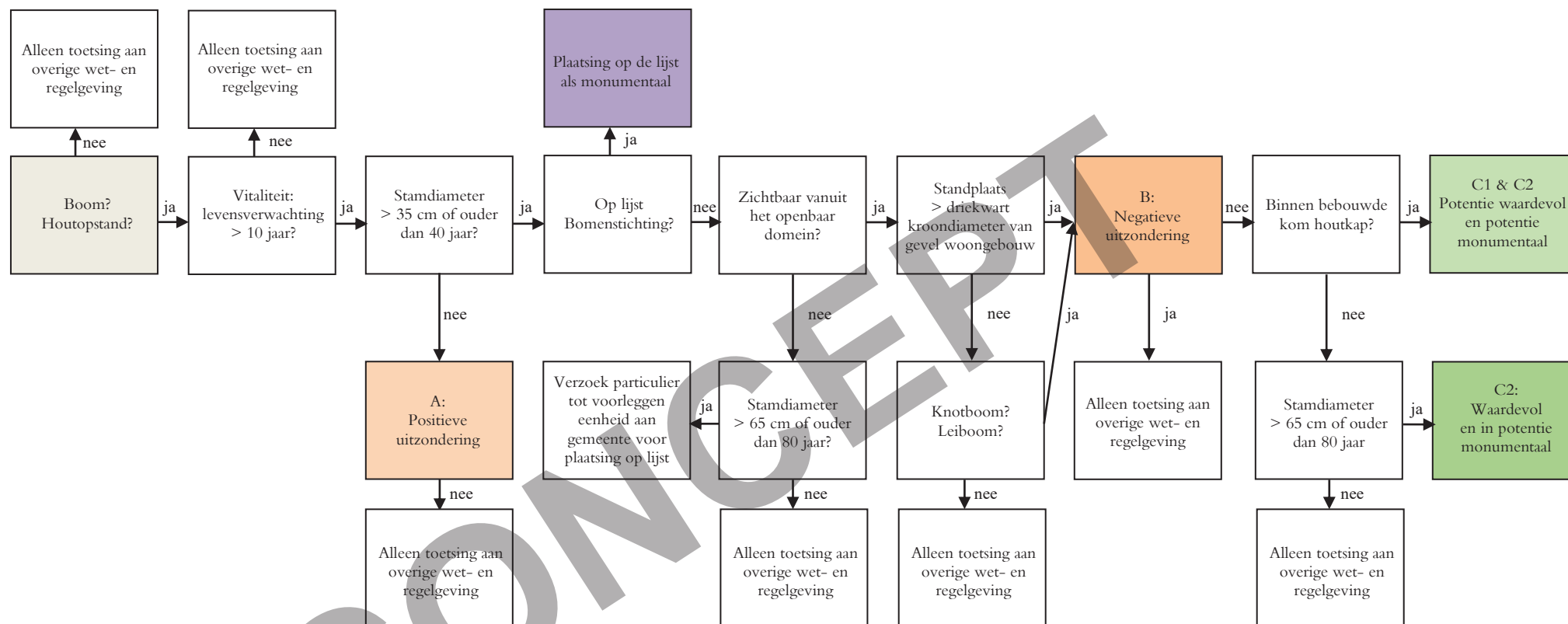
Ecologische kwaliteit: Een boom heeft een ecologische kwaliteit als deze:

een belangrijke plaats in het ecosysteem inneemt, omdat in de boom vaste rust- of verblijfplaatsen aanwezig zijn van via afdeling 11.2 van Bal beschermde (streng) beschermde diersoorten, zoals vleermuizen, uilen, roofvogels en vogels met jaarrond beschermde nesten.

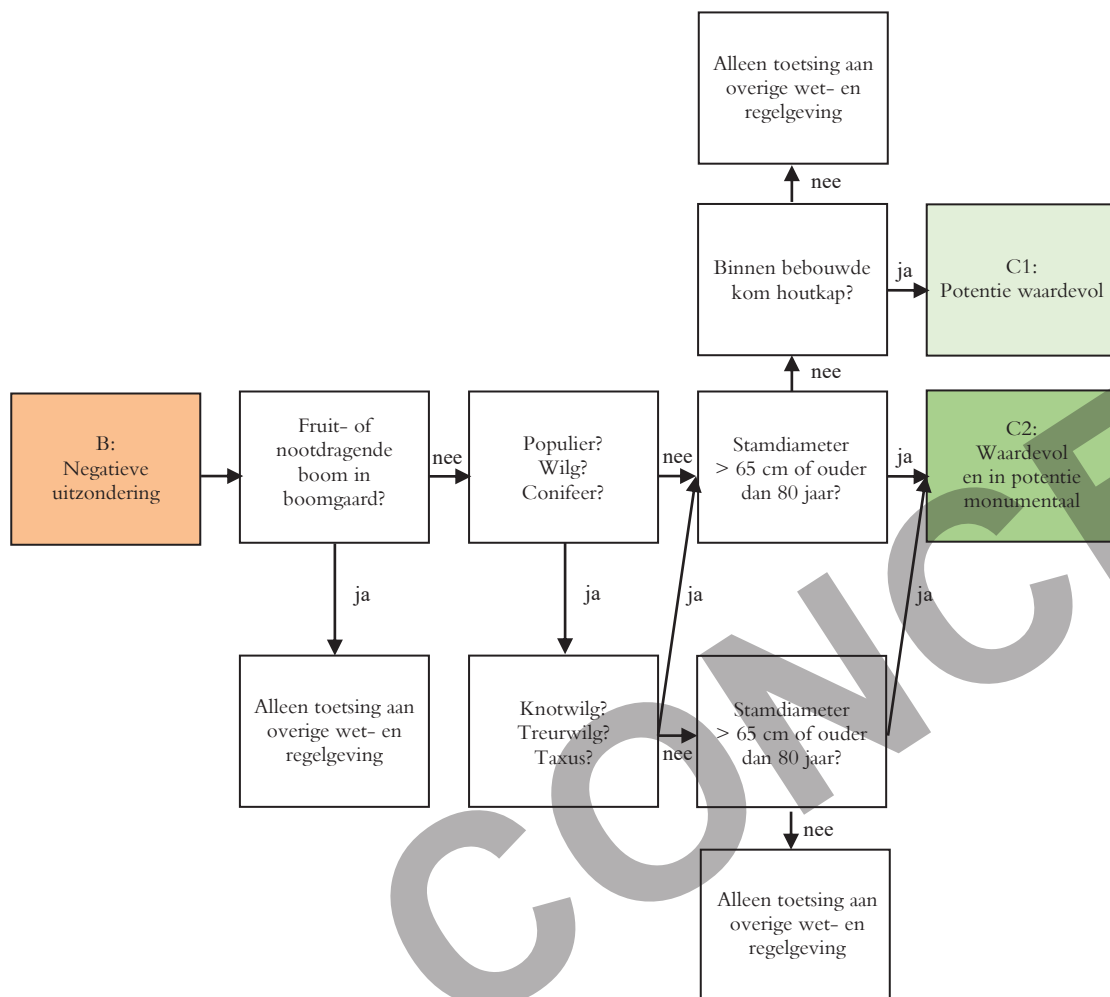
4.3 Actualisatie van de lijst van beschermingswaardige bomen en houtopstanden

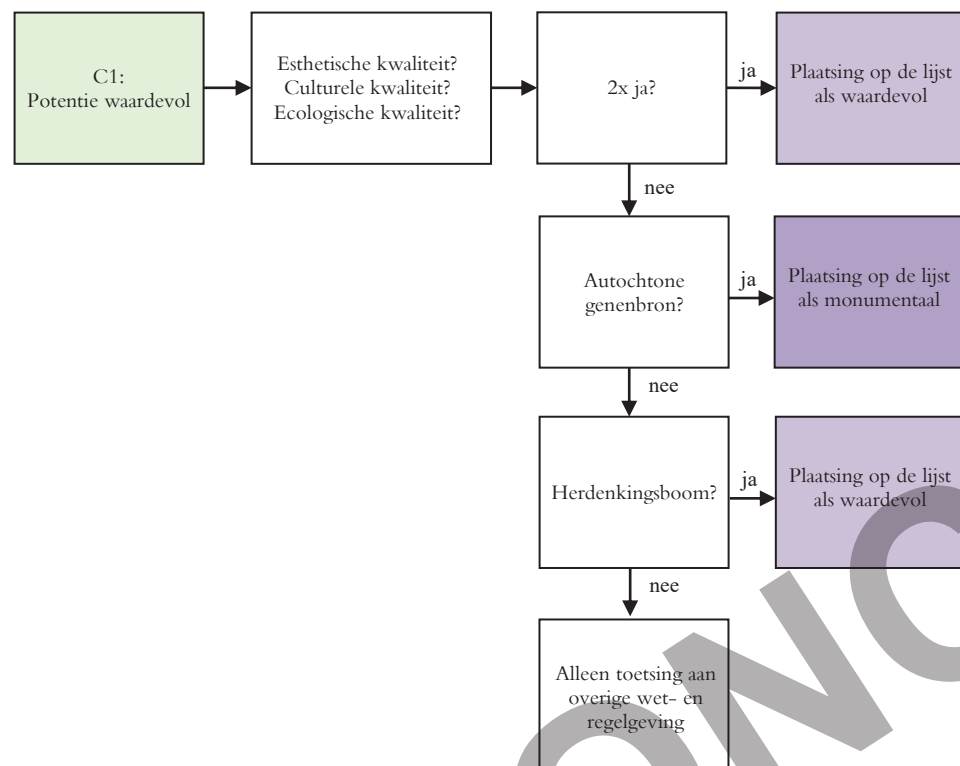
Teneinde de lijst van beschermingswaardige bomen en gemeentelijke bomenstructuren actueel te houden, dient deze minstens eenmaal per vijf jaar te worden bijgewerkt en te worden vastgesteld door het College. De volgende wijzigingen dienen daarbij in ieder geval te worden doorgevoerd:

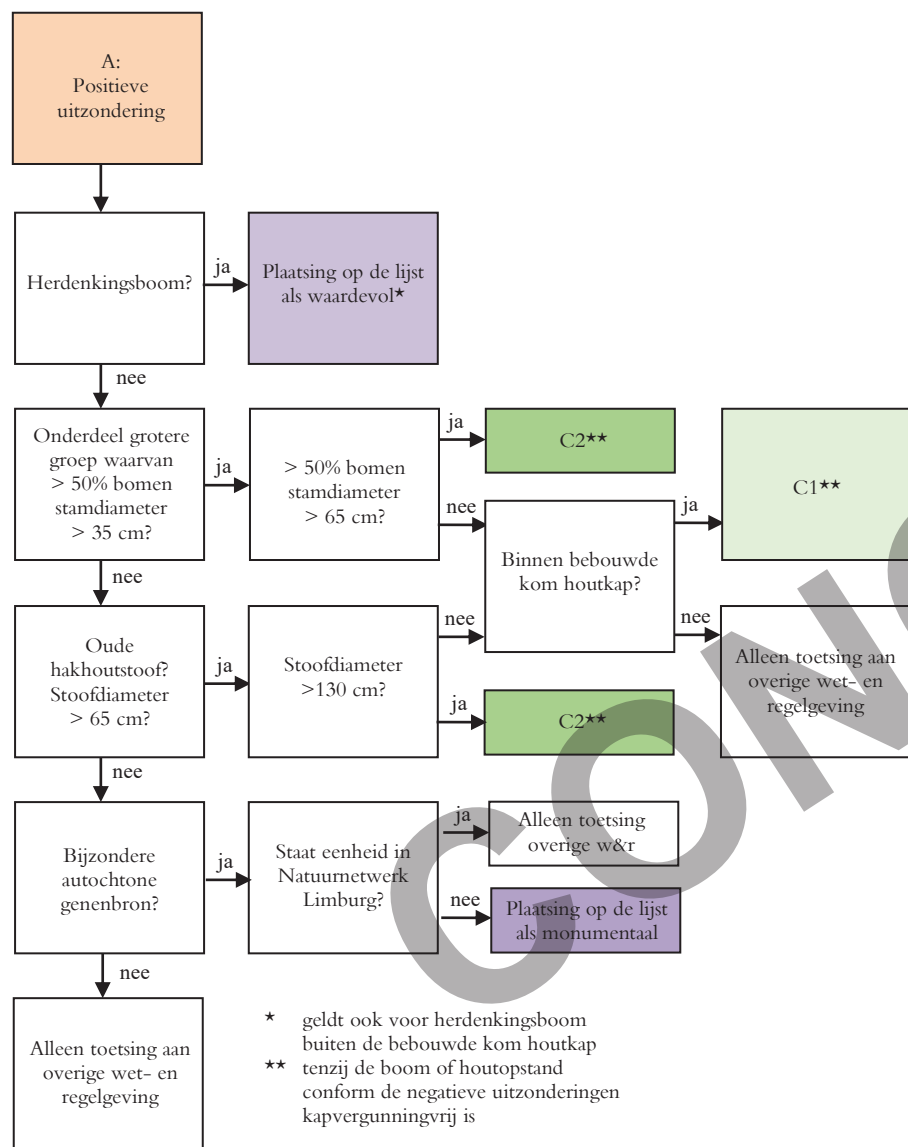
- Afvoeren van bomen en houtopstanden van de lijst, waarvoor ontheffing van het kapverbod is verleend;
- Afvoeren van bomen en houtopstanden van de lijst, die gezien de toekomstverwachting niet meer op de lijst kunnen worden gehandhaafd;
- Toevoegen van bomen en houtopstanden die via de (financiële) herplantplicht zijn aangeplant. Deze bomen zouden namelijk zonder plaatsing op de lijst kapvergunningvrij zijn;
- Toevoegen van bomen en houtopstanden die gezien hun groei in de laatste jaren als groene parel aan de lijst kunnen worden toegevoegd;
- Wijzigen van de status van waardevolle bomen en houtopstanden in monumentaal, wanneer deze door hun groei in de laatste jaren zijn gaan voldoen aan de criteria voor deze status.

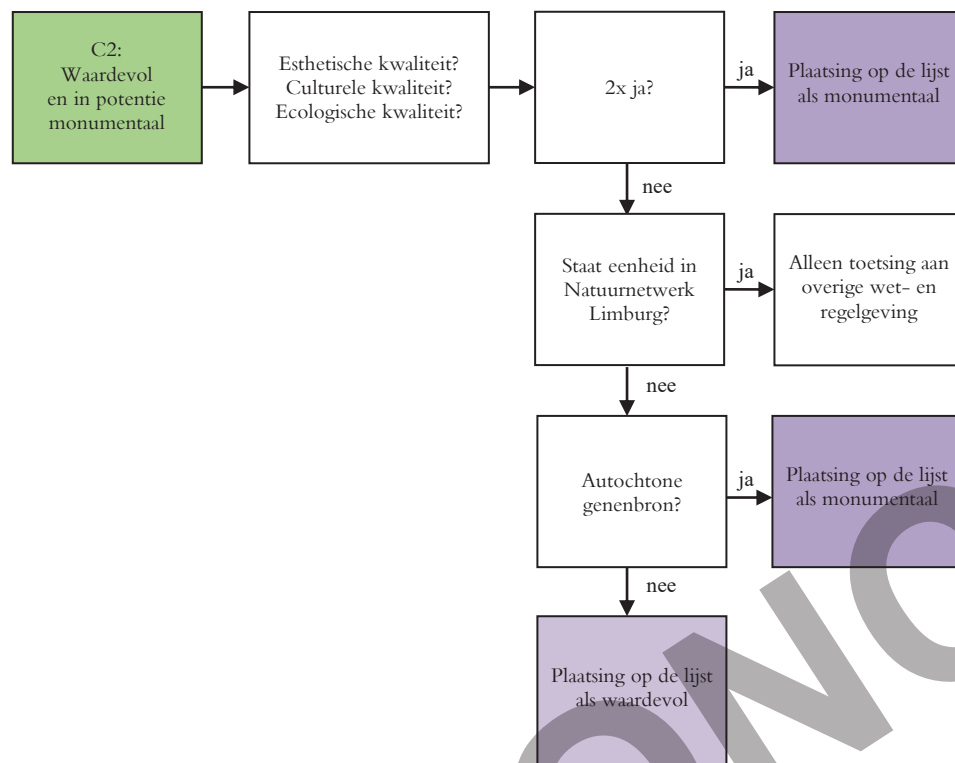

Het ja/nee schema ter verduidelijking van de toetsingscriteria.

CONCEPT

5. MELDINGEN INWONERS

Meldingen van bewoners en bezoekers met betrekking tot hinder door en overlast van openbaar groen komen op verschillende manieren binnen bij de gemeente. Naast het algemeen telefoonnummer en -mailadres benutten mensen het daarvoor bestemde meldingsformulier op de gemeentelijke website, de buitenbeter-app, de mijn gemeente-app en de fixi-app. Dat betekent dat meldingen op verschillende plekken de gemeentelijke organisatie binnenkomen.

Het ultieme doel van de gemeente is om te komen tot een eenduidig systeem waarin alle meldingen samenkomen, zodat de interne afhandeling ervan op vlotte en eenduidige wijze kan plaatsvinden.

De gemeente reageert adequaat en binnen vastgestelde termijnen op een melding. Dat wil echter nog niet zeggen dat de gemeente buiten direct aan het werk gaat om de inhoud van de melding op te lossen. Op basis van de aard van de melding volgt in eerste instantie een nadere afweging.

- Is de melding van dien aard dat direct ingegrepen moet worden? De veiligheid van weggebruikers en/of aanwonenden is in het geding: direct of binnen voorzienbare termijn? Is dat het geval, dan wordt zo spoedig mogelijk ingegrepen, desnoods buiten reguliere werkuren (in evident gevaarlijke situaties, bijvoorbeeld na een storm).
- Is geen sprake van een acute situatie, dan wordt zoveel mogelijk binnen de reguliere planning van het groenonderhoud gewerkt. De aard van de melding moet immers in verhouding staan tot de aard van de gemeentelijke inspanning om de melding buiten op te lossen.

- In het geval een melding weliswaar niet acuut is, maar het voor het straatbeeld dan wel de conditie van de beplanting beter is om niet te lang te wachten (om erger te voorkomen), wordt wel eerder ingegrepen dan in de regulier planning van het groenbeheer is voorzien.
- In het geval van vandalisme of vermeende overtreding van het Burenrecht wordt nagegaan in hoeverre de veroorzaker kan worden aangeklaagd.

Inzake het snoei- en kaprecht uit artikel 5:44 BW geldt dat de gemeente wel aangesproken kan worden, maar zij de bijzondere taak heeft om een redelijke afweging te maken tussen het algemene belang en het individuele belang. Het gemeentelijk groenbeleid voorziet hierin middels het groenstructuurplan en de onderbouwing van de functies die het openbaar groen heeft voor haar inwoners. Daarbij is het tevens nodig om een duidelijk beleid te formuleren over de omgang met hinderklachten. Hierin worden de verschillende vormen van hinder nader gedefinieerd, wat de gemeente preventief (kan) doet(n) om hinder te voorkomen of te verkleinen (bijvoorbeeld plaatsen bladkorven) en op welk moment voor de gemeente reden bestaat om betreffende beplanting te verwijderen. Daarbij moet de gemeente overigens ook accepteren, dat na het verstrijken van de aanmaning door een aanwonende, deze aanwonende het recht heeft om overhangende takken te snoeien. Deze snoei mag echter niet leiden tot aantasting van de conditie van de boom of het streefbeeld waarvoor de boom ooit is aangeplant. Snoei dient in een dergelijk geval altijd op aanwijzing van een boomdeskundige te worden uitgevoerd. In de bomenverordening kan wel

een grens worden gesteld aan de omvang van de snoei, bijvoorbeeld dat maximaal 20% van het kroonvolume kapvergunningvrij gesnoeid mag worden.

De gemeente kiest ervoor de omgang met klachten over hinder van openbaar groen te bundelen in het op te stellen quoteringsysteem voor de omgang met kapvergunningaanvragen voor waardevolle en monumentale bomen en houtopstanden. Zo kan op gelijkwaardige wijze worden omgegaan met zowel klachten van hinder als kapvergunningaanvragen op basis van ervaren hinder.

In de rechtspraak zal blad- en zaadval van gemeentelijke bomen, net als honingdauw niet snel leiden tot hinder die een kapvergunning rechtvaardigt, omdat deze vormen van hinder inherent zijn aan de natuur. Voor de definitie van de verschillende soorten hinder stelt de gemeente heldere kaders op in het quoteringsysteem, bijvoorbeeld ten aanzien van de omgang met bladafval in het openbaar domein en in hoeverre in bijvoorbeeld boomrijke buurten bladkorven worden geplaatst waarin omwonenden het bladafval van de gemeentelijke bomen kunnen achterlaten. Ook zal schaduwwerking van bomen in het openbaar groen op zonnepanelen geen basis vormen voor het verlenen van een kapvergunning voor de betreffende boom of bomen, noch zal de gemeente overgaan tot (forse) snoei om schaduwwerking te beperken. Wel zal de gemeente bij toekomstige ontwikkelingen rekening houden met de positie van de aan te planten bomen in de openbare ruimte om zo de opwek van duurzame energie op de daken van panden op direct aangrenzende percelen niet onevenredig te belemmeren.

6. EVENEMENTEN

Evenementen komen voor in tal van gradaties. Dat maakt het opstellen van een eenduidige kader voor de toelaatbaarheid van een evenement niet eenvoudig.

Op basis van het in het omgevingsplan op te nemen evenementenbeleid wordt een onderscheid gehanteerd in het type evenement. In voorliggend kader wordt dezelfde indeling aangehouden:

- Meldingsplichtig evenement: beperkt effect op de openbare orde, veiligheid en het milieu; bijvoorbeeld een straatfeest
- A-evenement: laag risico, beperkte impact op de omgeving en beperkte gevolgen voor het verkeer; bijvoorbeeld een buurtfeest, rommelmarkt, carnavalsoptocht e.d.
- B-evenement: gemiddeld risico, grote impact op de directe omgeving en/of grote gevolgen voor het verkeer; bijvoorbeeld doorkomst wielerevenement, Pop on Top, Cyclo-Cross e.d.
- C-evenement: hoog risico, grote impact op de stad en/of grote regionale gevolgen voor het verkeer; bijvoorbeeld WK Wielrennen, Red Bull Crashed Ice, Amstel Gold Race.

Elke herhaling van het evenement wordt opnieuw getoetst aan de beleidskaders voor evenementen en kan dus mogelijk ook een wijziging van categorie opleveren.

Voor het toelaten van een evenement op een bepaalde locatie is het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

In relatie tot Natura2000-gebieden geldt (ook op ruime afstand) het volgende:

- De inrichting van een evenemententerrein binnen het Natura2000-gebied is niet toegestaan.
- De inrichting van een parcours, voor zover gebruikmakend van de bestaande wegen en paden, is alleen onder voorwaarden van de provincie toegestaan.
- De externe werking van het evenement vormt geen overlast voor de doelsoorten van het Natura2000-gebied (o.a. geluid, licht, trilling).
- De verkeersaanzuigende werking van het evenement en de locatie van de parkeervoorzieningen leveren geen ongewenste toename van de stikstofdepositie in het Natura2000-gebied. Hiervoor is een doorrekening in AERIUS noodzakelijk. Dit geldt in ieder geval voor B- en C- evenementen.

In relatie tot het Natuurnetwerk Limburg geldt het volgende:

- De inrichting van een evenemententerrein binnen het Natuurnetwerk Limburg is niet toegestaan, tenzij het een meldingsplichtig of A-categorie natuurgerelateerd evenement betreft (bv een natuurwerkdag of open dag) georganiseerd door de terreinbeheerder zelf en met akkoord vanuit de provincie.
- De inrichting van een parcours, voor zover gebruikmakend van de bestaande wegen en paden, is alleen onder voorwaarden van de terreineigenaar/-beheerder en de provincie toegestaan.

In relatie tot soortbescherming geldt het volgende:

- Op en om een evenemententerrein kunnen beschermde diersoorten voorkomen. Voor een B- en C-evenement is daarom minimaal een eenvoudig verkennend natuurwaardenonderzoek noodzakelijk uitgevoerd door een deskundige.
- Voor kleinschalige evenementen en evenementen in de oude stad (met uitzondering van de burchtruïne) geldt dat de gemeente zelf een inschatting maakt van eventuele negatieve effecten.

De geëigende locaties voor het houden van evenementen uit A categorie betreffen straten, pleinen en sportterreinen inclusief het openluchttheater voor zover het buitenevenementen betreft. Voor de categorieën B en C geldt dat sportcomplexen, de voormalige Valkenier, het terrein rondom Holland Casino en strategisch gelegen graslandpercelen in het buitengebied in aanmerking komen, mits de externe werking van het evenement geen belemmering vormt voor de omgeving, noch voor de natuur. Hoe grootser het evenement hoe belangrijker ook de afweging of de gemeente Valkenburg aan de Geul de juiste locatie is voor het evenement.

Daarnaast geldt voor elk evenement het uitgangspunt dat de kernkwaliteiten van het landschap belangrijker zijn dan de specifiek op het evenement gerichte en gewenste inrichting van het evenemententerrein. De jaarrond functionerende kwaliteit van het landschap is dus belangrijker dan de kortdurende belevingskwaliteit

van het evenement. Het evenemententerrein wordt geïntegreerd in het bestaande landschap en de bestaande gemeentelijke groenstructuur, niet andersom.

Aansluitend krijgt elke evenementenorganisator dezelfde uitgangspunten mee voor de omgang met het (openbaar) groen als elke (bouw)aannemer. Daarmee wordt voorkomen dat bijvoorbeeld beschadigingen kunnen optreden aan kroon, stam en wortelpakket van bomen. Ook gelden voor een evenementenorganisator dezelfde strafmaatregelen als voor een aannemer als het niet naleven van regels en/of schade wordt geconstateerd.

CONCEPT

A landscape photograph showing a grassy hillside with several bare, leafless trees in the foreground and middle ground. The sky is overcast and grey. A large, semi-transparent 'COPY' watermark is oriented diagonally across the center of the image. In the lower-left area, there is white text overlaid on the image. In the lower-right background, a wooden picnic table is visible on the grass.

DEEL E:
- UITVOERINGSPROGRAMMA
- FINANCIERINGSSTRATEGIE

1. DYNAMISCHE PROJECTENLIJST

Op basis van het voorstel voor de aanpak van de groen- en bomenstructuur in het buitengebied en de kernen in deel B en C, zijn in dit hoofdstuk groene projecten gedefinieerd in een uitvoeringsprogramma en dynamische projectenlijst met bijbehorende kostenramingen en prioritering. Met deze lijst ontstaat inzicht in de ruimtelijke spreiding van ingrepen en inzicht in de globale budgetten die benodigd zijn om de ambitie ten aanzien van de ontwikkeling van de groen- en bomenstructuur te realiseren.

De kosten, die in de globale kostenraming zijn opgenomen, zijn indicatieve kosten. De kosten zijn opgedeeld in kosten ten aanzien van het groen en de integrale kosten die nodig zijn om de gewenste kwaliteitsverbetering te bereiken. Het gaat hierbij om richtprijzen. Voor een gedetailleerder inzicht dienen uitvoeringsgerichte plannen te worden opgesteld. In de genoemde indicatieve integrale kosten zijn naast het realiseren van groen, het aanbrengen van verhardingen en het aanbrengen van bijvoorbeeld straatmeubilair, kosten opgenomen voor voorbereidende werkzaamheden. Het gaat dan om kosten als het verwijderen van bestaande beplantingen en het plantklaar maken van de grond. In elke kostenraming is opgenomen welke onderdelen zijn meegenomen in de globale kosten. Een aantal kosten is niet in de raming opgenomen, omdat op dit moment geen inzicht bestaat in de omvang van de werkzaamheden. Het betreft:

- Plankosten (voor nadere uitwerking, zoals ontwerpkosten, diverse onderzoeken, kosten voor presentaties aan en overleg met bewoners en

grondeigenaren).

- Kosten voor grondaankoop.
- Specifieke opruimingskosten.
- Saneringskosten.
- Kosten voor onderhoud.
- Etc..

Aan de projectvoorstellen is een prioritering gekoppeld:

1. Hoge prioriteit, gewenste uitvoeringsperiode 2022-2026
2. Middelhoge prioriteit, gewenste uitvoeringsperiode 2022-2032
3. Lage prioriteit, gewenste uitvoeringsperiode 2022-2038

De criteria voor het bepalen van de prioritering zijn hieronder beschreven:

Prioriteit 1:

- Een beeldbepalende, hoofdstructuur binnen een kern.
- Wanneer groeiomstandigheden verbeterd moeten worden om de betreffende groenstructuur duurzaam in stand te houden.
- Ingrepen die met relatief weinig middelen kunnen worden gerealiseerd.
- Ingrepen die samenhangen met projecten die in deze termijn worden gerealiseerd.
- Wanneer de groenstructuur zorgt voor hoge onderhoudskosten en toegankelijkheidsproblemen.

Prioriteit 2:

- Straten/plekken binnen wijken die geen doorgaand karakter hebben.
- Beeldbepalende plekken waarvoor om welke reden dan ook een inrichtingsplan vereist is. Het opstellen van een inrichtingsplan en hiernaar handelen kost meer tijd.

Prioriteit 3:

- Wanneer een groenstructuur op termijn moet worden vervangen. Op termijn betekent dat de groenstructuur pas wordt vervangen aan het einde van de levensduur. Doorgaans is dit niet binnen enkele jaren.
- Wanneer er voor de betreffende ingreep met meerdere grondeigenaren / omgevingspartijen overeenstemming bereikt moet worden. Een dergelijk proces kost vaak veel tijd.

De gemeente Valkenburg aan de Geul zal waar nodig / gewenst stakeholders en belanghebbenden betrekken bij de uitvoering van de projecten uit de dynamische projectenlijst. Hierna volgen de projectvoorstellen met globale kostenraming voor het buitengebied, gevolgd door de kernen.

CONCEPT

2. FINANCIERINGSSTRATEGIE

2.1 Algemeen

Op basis van de kosten behorende bij de dynamische projectenlijst is inzicht ontstaan in de globale budgetten die benodigd zijn om de ambitie ten aanzien van de ontwikkeling van de groen- en bomenstructuur te realiseren. Dit hoofdstuk geeft een voorzet voor de mogelijkheden om de ambities en doelstellingen uit het Groenbeleidsplan samen met stakeholders te behalen.

2.2 Economische waarde van groen

De financieringsstrategie begint bij de bewustwording van het feit dat groen niet alleen geld kost, maar juist ook geld oplevert. Vaak worden groen en het onderhoud ervan echter voornamelijk als kostenpost gezien. De afgelopen jaren is wetenschappelijk bewezen dat groen juist geld oplevert wanneer je het op een goede manier toepast (zie hiervoor ook het artikel 'Groen levert op vele terreinen geld op' door Tamboer en Remmers, 2013).

De aanwezigheid van een goed onderhouden en toegankelijke groenstructuur draagt niet alleen bij aan het vermogen van een gemeente. Indirect kunnen ook inkomsten van een gemeente uit andere sectoren toegerekend worden aan de aanwezigheid en kwaliteit van die groenstructuur (Brand, J. en de Nijs, T., 2020). Openbaar groen levert daarmee een wezenlijke positieve bijdrage op de financiële balans van de gemeente. Hieronder worden kort de indirecte inkomsten voor een gemeente toegelicht op basis van de aanwezigheid van een hoogwaardige groenstructuur.

Jongeren en groen: De aanwezigheid van voldoende openbaar groen met een recreatieve functie op de juiste locatie voor de verschillende leeftijdscategorieën draagt bij aan een gezonde jeugd. Dit levert een maatschappelijke besparing op de zorgkosten ten opzichte van jongeren die opgroeien in een omgeving met weinig groen.

Volwassenen en groen: Net als voor jongeren geldt voor volwassenen dat de aanwezigheid van groen bijdraagt aan de gezondheid. Wetenschappelijk bewezen is ook dat groen een therapeutische werking heeft. Zo is de aanwezigheid van voldoende en hoogwaardig groen bij ziekenhuizen, revalidatiecentra en zorgcentra essentieel voor spoedig herstel en een betere verblijfskwaliteit voor bijvoorbeeld ouderen. Ook hier wordt zodoende een maatschappelijke besparing op de zorgkosten behaald.

Recreatie en groen: Een groene omgeving nodigt uit tot recreëren. Dit stimuleert consumenten tot uitgaven in bijvoorbeeld horeca, sport- en recreatiefaciliteiten. Daarmee stimuleert de aanwezigheid van groen indirect de economie en daarmee de belastinginkomsten voor de gemeente.

Stadslandbouw: Stadslandbouw heeft enerzijds een sociaal-maatschappelijke functie en draagt bij aan het contact tussen inwoners onderling (de sociale cohesie) in een individualiserende maatschappij. Anderzijds draagt stadslandbouw bij aan het behoud van het contact tussen producent en consument, hetgeen bijdraagt aan het vertrouwen van stedelingen in de kwaliteit van de voedselproductie. Voor inwoners kan een volkstuin tot een wezenlijke besparing leiden op de jaarlijkse boodschappen. De winst van stadslandbouw zit dan ook met name in de maatschappij zelf.

CONCEPT

2.3 Fysische waarde van groen

Groen en onroerend goed: In een groene omgeving is het aangenaam wonen. De aanwezigheid van een goed onderhouden groenstructuur draagt dan ook bij aan een gunstige marktpositie van het onroerend goed. Zo is bekend dat de aanwezigheid van openbaar groen de prijs van onroerend goed positief beïnvloedt, tot circa 5% ten opzichte van vergelijkbaar onroerend goed elders. Dit is niet alleen belangrijk voor de huiseigenaren, maar ook voor de gemeente die daardoor meer inkomsten genereert vanuit de OZB.

Groen en bedrijvigheid: Het bedrijfsresultaat wordt beïnvloed door de productiviteit en creativiteit van gezonde medewerkers. Groen heeft hierop een bevorderende werking. Een groene omgeving draagt namelijk bij aan het verminderen van depressieklachten, wat weer een lager ziekteverzuim, hogere productiviteit en een kleinere kans op arbeidsongeschiktheid als gevolg heeft. Daarnaast kan alleen het zicht op groen al zorgen voor een daling in het ziekteverzuim, meer arbeidsvreugde en een verbeterd concentratievermogen en creativiteit. Plaatsen met een groen karakter, in de vorm van onder meer uitnodigende entrees, groene woonwijken, statige lanen en parken, hebben een wervend effect op bedrijven, investeerders en individuen. Dit kan zich onder meer vertalen in een gevarieerde bevolkingsopbouw, in meer bedrijfsomzet en werkgelegenheid. Een waardevol landschap en een

groen ingerichte kern hebben zodoende indirect een economisch rendement die ook de gemeente ten goede komt in de vorm van belastinginkomsten en een vertraging van de bevolkingsdaling.

De groenstructuur heeft niet alleen een directe en indirecte waarde op basis van de kwaliteit en de kwantiteit, maar ook op basis van de fysische eigenschappen van die groenstructuur. Zo draagt de groenstructuur bij aan het behalen van doelstellingen die voortvloeien uit (inter)nationale afspraken en milieuwetgeving. Hieronder is bondig de economische waarde van de fysische eigenschappen van de groenstructuur toegelicht.

Groen verbetert luchtkwaliteit: Groen en dan bomen in het bijzonder zijn effectieve filters van fijnstof en gasvormige luchtverontreinigingen, doordat de wind wordt gebroken in de kronen. Dit heeft twee effecten. Allereerst vindt een effectieve verwijdering van fijnstof en gasvormige verontreiniging uit de lucht plaats via de bladeren. Daarnaast wordt de windsnelheid en de turbulentie beïnvloed, waardoor de verspreiding van de luchtverontreiniging beïnvloed wordt. In tabel X is aangegeven wat economische baten zijn op jaarbasis. De baten zijn bepaald op basis van bronmaatregelen die anders hadden moeten worden genomen, bijvoorbeeld de toepassing van roetfilters bij auto's (De Groene Stad, 2011). De effectiviteit van luchtzuivering is afhankelijk van het type groenstructuur. Zo zijn singels, solitaire bomen en bomenrijen effectiever dan een bos. Een bos heeft hier als nadeel dat de wind over het bos wordt geleid en daardoor alleen de boomtoppen effectief vervuiling kunnen afvangen in plaats van de gehele boom.

Groen verbetert het microklimaat: De aanwezigheid van groen in de bebouwde kom heeft een positieve uitwerking op het microklimaat. Daar waar verhardingen en gebouwen doorgaans juist voor een stijging van de constante temperatuur zorgen - het zogeheten 'Urban Heat Island'-effect, dat wordt veroorzaakt door warmteabsorptie overdag, waarbij de warmte 's nachts nauwelijks afgestaan wordt -, zorgt groen juist voor een toename van de luchtvochtigheid en een beperking van de stijging van de temperatuur overdag. In een groene omgeving zijn de zomerdagen dan ook aangenamer dan in een bebouwde omgeving zonder groen. De aanwezigheid van openbaar groen, gevelgroen en dakgroen beperkt de energiekosten van woningen, winkels en kantoren, doordat de airconditioning minder hard hoeft te draaien. Bij een optimale vergroening zou het jaarlijkse elektriciteitsverbruik met 6% kunnen worden verminderd (De Groene Stad, 2011).

Een groene omgeving verlaagt tevens de kans op 'hittestress' bij risicogroepen in de bevolking. Onder risicogroepen worden hier mensen verstaan met aandoeningen aan het hart, het vaatstelsel en de schildklier en diabetici. Dit voorkomt zodoende onnodige kosten aan zorg.

Groen draagt bij aan waterbeheer: Groen en dan met name bomen zorgen ervoor dat van de regen die valt slechts een gedeelte daadwerkelijk op het maaiveld terecht komt. Het water blijft in de boomkroon 'hangen' en wordt daar deels opgenomen in het blad, maar zal grotendeels verdampen, wat weer leidt tot een toename van de luchtvochtigheid.

Groen leent zich daarnaast goed voor de buffering van afstromend hemelwater van gebouwen en

verhardingen. Met behulp van bijvoorbeeld wadi's / waterbuffers, maar ook broekbossen krijgt het hemelwater de kans om te infiltreren en is het ook een basis voor de watervoorziening van beken. Het gebruik van groenvoorzieningen voor de hemelwateropvang en -infiltratie vermindert de kosten voor waterzuivering in de RWZI en vermindert de kosten die nodig zijn voor de aanleg van uitgebreide HWA-leiding- en filtersystemen.

2.4 Mogelijkheden ter vergroting van het huidige groenbudget

Hieronder worden de mogelijkheden omschreven om het huidige budget dat beschikbaar is voor ingrepen in het openbaar groen te vergroten.

Benutten opengestelde subsidieregelingen
De volgende subsidies en financieringsprojecten bieden mogelijkheden voor de gemeente voor het behalen van de groene doelen:

LEADER: LEADER is een subsidieprogramma voor plattelandsontwikkeling dat speciaal bedoeld is voor kleinschalige projecten, die van belang zijn voor de regio. Veel waarde wordt gehecht aan samenwerking en het verbeteren van het organisatievermogen van de lokale gemeenschap. Doel van het LEADER programma is dus burgerparticipatie. Oftewel het stimuleren van initiatieven van de eigen bevolking, want mensen die zich willen inspannen voor het op peil houden van de kwaliteit van leven in hun eigen woonomgeving hebben vaak goede ideeën. Zie ook: <https://www.leaderzuidlimburg.nl/>

LIFE: LIFE is het programma van de Europese Unie voor de ontwikkeling en uitvoering van het Europese natuur- en milieubeleid. De ministeries van Infrastructuur en Milieu en Economische Zaken zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van LIFE in Nederland. Het programma ondersteunt ontwikkelings-, implementatie-, monitoring-, evaluatie- en communicatieprojecten op onder andere het gebied van natuur en biodiversiteit (o.a. verbeteren van Natura 2000 gebieden). Zie voor meer informatie <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/life>.

INTERREG: INTERREG investeert in innovatieve en duurzame projecten die Europa sterker maken en verschillen tussen regio's en lidstaten verkleinen. Europa wil hiermee de economische verschillen tussen landen verkleinen en stimuleert samenwerkingsprojecten tussen regio's. Voor meer informatie zie: <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/interreg>

Benutten mogelijkheden grondexploitatiewet

De grondexploitatiewet biedt op basis van de Wro (dit is ondergebracht in hoofdstuk 12 van de nog in te voeren Omgevingswet) mogelijkheden om kosten voor aanleg van openbaar groen bij ruimtelijke ontwikkeling/herstructurering te verrekenen in een exploitatieplan. Daarbij dient wel voldaan te worden aan de criteria van profijt, toerekenbaarheid en proportionaliteit. Zo kunnen conform het 'Besluit ruimtelijke ordening' kosten met betrekking tot gronden buiten het exploitatiegebied worden meegenomen in het exploitatieplan voor zover het noodzakelijke compensatie van in het exploitatiegebied verloren natuurwaarden, groenvoorzieningen en watervoorzieningen betreft. Binnen het exploitatiegebied kunnen bijvoorbeeld kosten voor voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding, groenvoorzieningen, waaronder begrepen openbare parken, plantsoenen, speelplaatsen, trapvelden en speelweiden, natuurvoorzieningen en openbare niet-commerciële sportvoorzieningen en straatmeubilair, speeltoestellen, sierende elementen, kunstobjecten en afrasteringen in de openbare ruimte worden meegenomen in het exploitatieplan. Het exploitatiegebied betreft daarbij het gebied dat wordt

begrensd binnen een voorgenomen wijziging van het bestemmingsplan (straks: Omgevingsplan).

Het uitvoeringsprogramma opknippen

De projectenlijst uit hoofdstuk 1 van deel D is voorzien van een prioritering (1,2 of 3). Daarmee is aangegeven dat niet elk project direct uitgevoerd hoeft te worden en maakt het mogelijk om de totale uitvoeringskosten op te splitsen in behapbare delen. Aan de hand daarvan kan vervolgens per jaar afhankelijk van het beschikbare budget gekozen worden op welke projecten de gemeente het betreffende jaar wil inzetten.

Meeliften met andere projecten

Bij de vervanging van bestaand groen of de ontwikkeling van nieuw groen kan worden meegelif op de budgetten voor bijvoorbeeld rioolrenovatie. Daar waar vanwege rioolrenovatie groenstructuren moeten wijken, moet die groenstructuur ook weer terug gebracht worden. Met name bij de afkoppeling van het hemelwater van het rioolstelsel liggen kansen voor de ontwikkeling van de groenstructuur. De ideale locatie voor de noodzakelijke wadi's en hemelwaterbuffers is namelijk gelegen in de al bestaande groenstructuur. Het hanteren van een integrale aanpak bij de inrichting van de openbare ruimte beperkt de kosten die uiteindelijk nodig zijn voor de aanleg van een bepaalde groenstructuur. Verharding hoeft bijvoorbeeld niet voor een tweede maal opengebroken te worden. Daarnaast heeft de integrale aanpak als gevolg dat bijvoorbeeld consequent over de ligging van kabels

en leidingen nagedacht dient te worden, zodat een kabels- en leidingvrije zone ontstaat ten behoeve van een duurzame openbare groenstructuur. Zo worden onverwachte kosten aan bijvoorbeeld een riolering voorkomen, doordat bomen op voldoende afstand van de riolering staan, zodat de wortels er niet meer in kunnen groeien.

Samenwerken met stakeholders

Wanneer ook belangen van andere overheden of partijen in het spel zijn, is het mogelijk om in een samenwerking de kosten voor een groenproject te delen in de vorm van cofinanciering.

Kansen benutten in het groenbeheer door toepassing juiste kwaliteitsniveaus

De gewenste groen- en bomenstructuur voor de kernen en het buitengebied omvat met name meer bomen en hagen dan in de huidige situatie aanwezig zijn. Bij de uitwerking van het groenbeheer dienen de grenzen tussen gebiedsbeheertypen op de kaart goed vastgelegd te worden. Zo is beheer en onderhoud conform kwaliteitsniveau voor het buitengebied goedkoper dan beheer en onderhoud conform kwaliteitsniveau woongebieden. Binnen kwaliteitsniveau buitengebied is de groenstructuur namelijk tot op zekere hoogte zelfregulerend en kan deze voor een groot deel worden aangemerkt als natuur, in tegenstelling tot de groenstructuur binnen het kwaliteitsniveau van woongebieden, die een omlooptijd van enkele decennia kent. Dit kwaliteitsniveau omvat namelijk groenstructuren die afhankelijk zijn van beheer en onderhoud om aan het

gewenste kwaliteitsniveau te kunnen voldoen. Voor de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijke weefsel zijn deze groenstructuren echter onmisbaar.

Afstoten of verpachten delen van de openbare groenstructuur

In voornamelijk de hoofdgroenstructuur bestaan mogelijkheden om openbaar groen te verpachten. Openbaar groen zou daarbij omgevormd kunnen worden in bijvoorbeeld landbouwgrond. Daarnaast bestaat echter de mogelijkheid om ruimte te bieden aan initiatieven van bewonersorganisaties, verenigingen of particulieren, voor zover deze passen binnen de kaders van de hoofdgroenstructuur. De hoofdgroenstructuur biedt tevens ruimte aan nieuwe 'groene' woonconcepten of innovaties uit de energiesector.

Groen als product

In plaats van het verpachten van delen van de groenstructuur kan de gemeente er ook voor kiezen om zelf stadslandbouw of -bosbouw te gaan bedrijven. Dit kan gecombineerd worden met projecten op maatschappelijk gebied, zoals re-integratieprojecten, educatieprojecten, maatschappelijke stages en/of werkverschaffing. Het openbaar groen kan worden gebruikt als 'laboratorium'. In dit 'laboratorium' wordt onderzocht, welke voedings-, bosbouw- en energiegewassen kunnen worden toegepast in het openbaar groen. Daarnaast dient te worden nagegaan hoe 'openbaar' dit groen kan zijn. Betreft het een openbare pluktuin waarin de buurt voor eigen gebruik groente en fruit kan oogsten, wordt de oogst verdeeld via een groente-abonnement, of wordt de oogst op commerciële wijze verhandeld. Wanneer ingezet wordt op stadslandbouw en dan

vooral op voedselproductie dan bestaat de winst voor de gemeente uit het beperken van de kosten voor beheer en onderhoud aan het openbaar groen. Daarnaast kan stadslandbouw op positieve wijze bijdragen aan maatschappelijke vraagstukken. Tenzij op efficiënte en/of grootschalige manier voedsel geproduceerd wordt, is winst uit de verkoop van deze producten niet te verwachten.

CONCEPT

CONCEPT